

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní politika a diplomacie

**Role České filharmonie v praxi české
kulturní diplomacie**
(diplomová práce)

Autorka: Bc. Monika Zuberová

Vedoucí práce: Ing. Jana Peterková, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a řádně vyznačila všechny citace z pramenů.

V Praze dne.....

.....

podpis studenta

Poděkování:

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce paní doktorce Peterkové za cenné rady, připomínky, návrhy a trpělivost během zpracovávání této práce. Dále chci poděkovat všem, kteří mi poskytli potřebné informace a vlastní názory využitelné pro zpracovávání tématu.

Obsah

Seznam zkratek.....	6
Seznam tabulek.....	7
Úvod	8
1 Teoretická východiska a základní pojmy	11
1.1 Koncept soft power	11
1.2 Veřejná diplomacie	12
1.2.1 Vymezení pojmu a strategie veřejné diplomacie.....	13
1.2.2 Aktéři a nástroje veřejné diplomacie	15
1.3 Kulturní diplomacie	18
1.3.1 Význam a cíle kulturní diplomacie.....	19
1.3.2 Aktéři a nástroje kulturní diplomacie	20
2 Hudba v mezinárodních vztazích	23
2.1 Pojem hudební diplomacie.....	24
2.2 Hudební žánry v mezinárodní praxi.....	25
2.2.1 Role klasické hudby	29
2.3 Aktéři hudební diplomacie.....	32
3 Postavení hudby v české kulturní diplomacii	37
3.1 Vymezení systému	37
3.2 Význam české klasické hudby v zahraničí	40
3.2.1 Hudba Antonína Dvořáka a Leoše Janáčka v zahraničí	43
3.2.2 Rok České hudby.....	47
3.3 Klíčoví aktéři a využití klasické hudby	48
3.3.1 Ministerstvo zahraničních věcí a Česká centra	48
3.3.2 Ministerstvo kultury	51

4	Česká filharmonie v kulturní diplomacii ČR.....	53
4.1	Vývoj České filharmonie	53
4.1.1	Historické proměny České filharmonie	53
4.1.2	Osobnosti v historii České filharmonie	58
4.2	Současná pozice České filharmonie	61
4.2.1	Osobnosti České filharmonie	63
4.2.2	Směřování a koncepce činnosti České filharmonie	69
4.3	Zahraniční činnost České filharmonie	71
4.3.1	Kulturně – politické dimenze zájezdů	76
4.3.2	Zájezdy do Asie	77
4.3.3	Zájezdy do Spojených států amerických	80
4.3.4	Zájezdy po Evropě.....	82
4.4	Zhodnocení pozice České filharmonie	87
	Závěr.....	90
	Použitá literatura a zdroje.....	93
	Seznam příloh.....	109
	Přílohy	110

Seznam zkratek

APAP – Association of Performing Arts Professionals

EMC – Evropské hudební fórum (European Music Council)

EMMA – Euro Mediterranean Music Academy

EU – Evropská unie (European Union)

EUNIC – Síť evropských institutů (European Union National Institutes for Culture)

ČC – Česká centra

ČF – Česká filharmonie

DAHA – Dvořák American Heritage Association

ICD – Institut kulturní diplomacie (Institute for Cultural Diplomacy)

IMC – Mezinárodní hudební rada (International Music Council)

ISCM – Mezinárodní společnost pro soudobou hudbu (International Society for Contemporary Music)

JMI – Jeunesses Musicales International

MEMA – Středoevropská hudební akademie

MK – Ministerstvo kultury České republiky

MZV – Ministerstvo zahraničních věcí České republiky

NATO – Severoatlantická aliance (North Atlantic Treaty Organization)

NIPOS – Národní informační a poradenské středisko pro kulturu

OSN – Organizace spojených národů

RČH – Rok české hudby

UNESCO – Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

V4 – Visegrádská čtyřka (Česká republika, Maďarsko, Polsko, Slovensko)

ZÚ – Zastupitelský úřad

Seznam tabulek

Tabulka 1: Rozlišení tradiční a veřejné diplomacie

Tabulka 2: Nástroje veřejné diplomacie

Tabulka 3: Příklady událostí v praxi hudební diplomacie

Tabulka 4: Počty projektů a událostí České sny

Tabulka 5: Ocenění Českých center – Nejlepší účastník Pražského jara

Tabulka 6: Finanční ukazatele (v mil. Kč)

Tabulka 7: Vývoj počtu a návštěvnosti koncertů mezi lety 2013 a 2017

Tabulka 8: Počet koncertů ve vlastní režii a v zahraničí

Tabulka 9: Zájezdy od sezóny 2013/2014 do/včetně sezóny 2018/2019

Úvod

Hudba hraje v životě člověka řadu rolí, vyskytuje se ve světě v mnoha formách, významech a souvislostech. Její historii, tvorbu, teorii či interpretaci se věnuje řada oborů jako je muzikologie, sociologie či psychologie. Autorka této práce zde pojímá hudbu jako specifickou součást mezinárodních vztahů, konkrétně kulturní diplomacie. Ačkoliv studium významu hudby v oblasti diplomacie není ničím zcela novým ani uměle zkonstruovaným, jedná se o netypickou část teorie mezinárodních vztahů. Má přesahy do dalších oborů a vyžaduje určitou míru specifických znalostí a zkušeností. Aby analyzování role hudby v této sféře bylo dostatečně podrobné a ucelené, je nutno zaměřit se na úzce definovanou oblast. Tato práce se zabývá žánrem klasické hudby a jako příklad z české praxe byl vybrán národní orchestr Česká filharmonie.

Tato hudební instituce je autorkou považována za ukázkový příklad kulturněpolitického a diplomatického aktéra. Samozřejmě by bylo možno analyzovat činnost i jiných domácích souborů, nicméně majoritní část veřejnosti se pravděpodobně shodne na tom, že Česká filharmonie hraje skutečně nejvýznamnější roli. Ať už díky své historii, angažovaným osobnostem, podílení se na společenských a politických událostech či počtem a dosahem koncertů v zahraničí. Je plnohodnotným reprezentantem České republiky a zcela vyhovuje požadavku jednoho z cílů české zahraniční politiky, kterým je tvorba dobrého jména státu v zahraničí.

Kromě zahraničního působení České filharmonie, jež je zásadní pro zde předkládanou analýzu, se autorka věnuje i souvisejícím problematikám, charakteristice kulturní diplomacie, zapojeným subjektům apod. Neopomíná ani roli české klasické hudby, a to především díla Antonína Dvořáka, Leoše Janáčka či Bedřicha Smetany, která jsou součástí národního dědictví a ambasadorů české kultury za hranicemi.

Cílem této práce je odpovědět na otázku, zda je Česká filharmonie považována a zda má právo být považována za jednoho z hlavních aktérů české kulturní diplomacie. Jsou specifikovány charakteristiky tohoto aktérství a význam pro společnost a zahraniční politiku. Na základě podrobné analýzy současné situace na poli české kulturní diplomacie, významu děl českých skladatelů a zahraniční dimenze činnosti České filharmonie jsou v průběhu práce nalézány argumenty směřující k potvrzení hypotézy, že Česká filharmonie splňuje předpoklady kulturnědiplomatického aktérství a má místo v koncepcích a strategiích české zahraniční politiky.

Smyslem však není pouze deklarování této skutečnosti, ale také přispění do oblasti studia mezinárodních vztahů a poukázání na to, že v kulturní či hudební diplomacii nebyl doposud v České republice proveden dostatečně podrobný průzkum. S tím souvisí i skutečnost, že české kulturní diplomacii se věnuje pouze zlomek odborné literatury. Většinou se zabývá veřejnou diplomacií, ta však není ekvivalentem. Cílem je tedy zároveň motivovat čtenáře k tomu, aby dle svých možností rozšířili své obecné povědomí o úloze a významu české klasické hudby a České filharmonie v mezinárodní kulturněpolitické praxi a zbavili se přesvědčení, že hudba nemá v diplomacii žádný podstatný význam. Propojování hudby a zahraniční politiky by se tak mělo stát zcela akceptovatelnou záležitostí. Tato práce má sloužit jako vodítko pro navazující teoretické i praktické činnosti všech zmíněných zaangažovaných aktérů.

Pro účely zpracování této práce bylo využito několik metod. Především se vycházelo z dostupných literárních a internetových zdrojů. Tištěná česká a cizojazyčná literatura byla využita nejprve v teoretické části pro vysvětlení veřejné a kulturní diplomacie a poté v rámci analyzování České filharmonie, a to pro zmapování historie zájezdové i domácí činnosti. Internetové zdroje, konkrétně odborné texty, novinové a časopisové články a elektronické příspěvky tvořily hlavní část zdrojů. Vycházela z nich především část věnující se současné činnosti České filharmonie. Pro dosažení vyššího stupně odbornosti a konkrétnosti bylo uskutečněno několik osobních setkání s představiteli českých institucí a využity byly také vlastní zkušenosti. Autorka měla v minulosti možnost se pracovníě částečně podílet na činnosti České filharmonie, navštěvovat koncerty a v rámci předchozího studia se seznámit s teorií a historií klasické hudby.

Práce je strukturovaná do čtyř kapitol. První se věnuje pojetí soft power, a především z něho vycházejícím a prolínajícím se konceptům veřejné a kulturní diplomacie. Ze širokého spektra zdrojů věnujícím se pojmům, definicím, historickému vývoji a současné pozici těchto konceptů byly vybrány a porovnány příklady pojetí vybraných autorů. Tento teoretický základ je nutný pro zasazení tématu a pochopení navazujících částí práce.

Druhá kapitola se věnuje především ukázkám z praxe hudební diplomacie, jak ji definuje a charakterizuje mimo jiné Institut kulturní diplomacie (ICD). Ten zároveň vytvořil přehled nejvýznamnějších příkladů, na nichž dokázal roli zapojení hudby do mezinárodních vztahů, a to například v době studené války. Autorka se stručně věnuje

vymezení pojmu, definicím, žánrům a subjektům hudební diplomacie a konkrétně se zaměřuje na význam klasické hudby.

Třetí kapitola se již explicitně věnuje systému, a především praxi české kulturní diplomacie a charakterizuje zapojení klasické hudby do aktivit nejdůležitějších aktérů. Představuje zároveň nejvýznamnější české skladatele klasické hudby, jejichž dílo hraje neodmyslitelnou roli jak na poli hudební produkce, tak v kulturněpolitické oblasti. Vývoz hudby českého původu, a zde především té klasické, je pro Českou republiku, jako relativně méně významného aktéra světových mezinárodních vztahů, důležitý. Autorka se věnuje především analýze praxe. Na základě přehledu aktivit a koncepcí Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva kultury a jejich příspěvkových organizací lze zhodnotit, jakou roli právě česká hudba a hudební subjekty, včetně České filharmonie pro ně hrají a jak přispívají k praxi.

Již třetí kapitola zmiňuje význam České filharmonie, což vytváří logickou návaznost na závěrečnou a nejobsáhlejší část předkládaného textu. Tato kapitola přináší podrobnou analýzu činnosti České filharmonie. Na základě knižních, internetových, ale i interních zdrojů představuje národní orchestr z několika stran. Historie orchestru je zmíněna pouze v takové podobě, aby sloužila jako základ a spojnice pro charakteristiku současných aktivit a zdůraznila význam této instituce. Česká filharmonie je bezesporu spojena se společenským i politickým vývojem české společnosti, a proto je nutno připomenout nejdůležitější momenty a osobnosti dvacátého století. Českou filharmonii nelze chápat jako jednolitě těleso, pouhý orchestr, ale jako instituci s několika funkcemi a součástmi. Zároveň nelze opomenout osobnosti, jež ji řídí a ovlivňují.

Nejvíce prostoru je věnováno zahraniční dimenzi činnosti orchestru, tedy zájezdům, účastem na festivalech a rezidencím. Zde je opět uplatněn nutný přesah do historie a dle světových regionů je podrobně analyzována praxe a strategie, včetně výhledů do budoucnosti. Součástí poslední kapitoly je též autorské zhodnocení významu České filharmonie.

Jak již bylo zmíněno, práce se setkává s jistými omezeními, a to především v oblasti čerpání informací ze zdrojů, neznamená to však, že by nebylo možno dosáhnout potřebného rozsahu a hloubky analýzy. Text by měl především sloužit jako základ či inspirace pro další odborné práce. Pro odhad relevantnosti dostupných zdrojů byla využita i osobní zkušenost a kontakty autorky. Protože se podstatná část textu věnuje zmíněným souvisejícím tématům, nelze zcela jednoznačně oddělit teoretickou a praktickou část této práce.

1 Teoretická východiska a základní pojmy

Úvodní kapitola se věnuje základním konceptům, které se navzájem prolínají a doplňují a zároveň rámuji náplň dalších kapitol. Od konceptu soft power, který lze považovat za nejvyšší společnou proměnnou, se přechází k pojmu a vysvětlení veřejné diplomacie a důraz je na závěr kladen na kulturní diplomacii. Cílem je poukázat na to, že kulturní diplomacii nelze nazírat jako jasně ohraničenou součást veřejné diplomacie, ale jako množinu nástrojů, procesů a aktérů mnoha úrovní, která zasahuje do řady dalších oblastí činnosti státu a společnosti. Níže uvedené koncepty nejsou pouze výsledkem práce teoretiků mezinárodních vztahů, ale vycházejí z konkrétních aktivit států a dílčích aktérů a podporují rozvoj dalších oblastí společenského a mezinárodního dění.

1.1 Koncept soft power

Pojem soft power (měkká moc) je nejčastěji spojován s dílem Josepha Nye, amerického politologa a představitele neoliberálního institucionalismu. Jeho koncept soft power byl vytvořen v reakci na zahraniční politiku Spojených států amerických (dále jen USA) na počátku nového tisíciletí, kdy bylo očividné, že USA ztrácí svou moc založenou na šíření hodnot, kultury a získávání ostatních na svou stranu díky své atraktivitě. Kromě nadefinování pojmu a odlišení od tzv. hard power (tvrdá moc) se Nye zaměřil na budoucnost zahraniční politiky USA a využívání soft power v návaznosti na administrativu G. Bushe ml. a jeho války proti terorismu. Nye nikdy nevyloučil odůvodněné využití hard power a dodal, že soft power nemůže vyřešit všechny problémy světa. Výstižně to vyjádřil slovy: „*Ačkoliv Severokorejský diktátor Kim Jong Il má rád hollywoodské filmy, je nepravděpodobné, že by to ovlivnilo jeho jaderný program*“¹

Často je citován Nyeův výrok, že soft power působí skrze přesvědčení ostatních daný stát následovat a vede k získání druhé strany ke sdílení názoru či k souhlasu. Soft power dokáže vytvořit agendu, která upravuje preference ostatních. Pokud se to státu daří, pak může zredukovat náklady na udržování své vojenské a ekonomické síly.²

Ve svém díle *Soft power. The means to success in world politics and understand international conflict* z roku 2004 rozlišil Nye zdroje a nástroje soft a hard power. Mezi

¹ NYE, Joseph. Think Again: Soft Power.

² HOCKING, Brian. Rethinking the 'New' Public Diplomacy. S. 39.

zdroje hard power patří především: velikost populace, teritorium, přírodní zdroje, ekonomika, ozbrojené složky či stav technologického rozvoje. Soft power lze přeložit i jako moc přitažlivosti a jejími zdroji jsou: kultura, politické hodnoty či zahraniční politika státu (legitimita a morální autorita). Všechny tyto elementy může stát, jako hlavní aktér mezinárodních vztahů, do jisté míry ovlivnit tím, že propaguje svou kulturu, chová se na základě politických hodnot a implementuje zahraniční politiku na základě zásad společenství. Na druhou stranu již nemůže ovlivnit, jak budou jeho snahy přijaty v zahraničí. Zde hrají hlavní roli domácí subjekty, které jsou tvůrci zdrojů soft power, jako například osobnosti veřejného života, umělci, sportovci či kulturní instituce.³

1.2 Veřejná diplomacie

Koncept veřejné diplomacie je považován za relativně mladý a přináší nový náhled na využívání tradičních nástrojů. Od 90. let 20. století je pevnou součástí diplomatické praxe a považován za hlavní nástroj soft power.⁴ Její praktikování se proměňuje v čase, a proto je nutno ohlížet se na současné trendy, které ji ovlivňují, jako je rozvoj internetu, globalizační procesy či měnící se vztahy mezi státy. Je důležité, aby aktéři zahraniční politiky věděli, jak s pojmem „veřejná diplomacie“ a jeho obsahem pracovat a nastavili vhodné cíle a nástroje k jejich dosažení.⁵

V 60. letech minulého století byl, dle bývalého amerického diplomata Edmunda Gulliona, představen koncept veřejné diplomacie tak, aby byly odděleny aktivity vlády a propaganda. Zároveň se veřejná diplomacie začala pokládat za něco, co nesměruje primárně na domácí veřejnost. V angličtině tak došlo k odlišení pojmů *public diplomacy* a *public affairs*. Moderní podoba veřejné diplomacie byla donedávna, asi od poloviny 20. století, chápána jako transparentní prostředek, jímž státy komunikují mezi sebou, a především se zahraniční veřejností. Byla brána jako způsob informování o činnostech či kultuře jednotlivých států, jako společné projekty se zahraničím a podpora udržení dobrých vzájemných vztahů na všech úrovních. Všechny procesy však byly posuzovány jen na mezistátní úrovni, tedy za hlavní aktéry byli považováni státní reprezentanti.

³ TOMALOVÁ, Eliška. Kulturní diplomacie francouzská zkušenost. S. 19-20.

⁴ Tamtéž. S. 15.

⁵ PETERKOVÁ, Jana. Veřejná diplomacie. S. 5.

Hlavní náplní byly mimo jiné vládou podporované výměnné pobyty studentů, vědců či umělců, výuka jazyků, kulturní události či televizní vysílání.⁶

Studium a revitalizace veřejné diplomacie se rozmohly po roce 2001. Odborníci se začali věnovat tzv. nové veřejné diplomacii, jež získala mnohem širší definice a spektrum aktérů.⁷ Nově se tak neomezuje pouze na státní aktivity, ale zahrnuje činnost soukromých činitelů, firem, neziskových organizací, mezinárodních organizací, ale i jednotlivců. Image státu tvoří svým způsobem všechny vrstvy jeho obyvatelstva svou činností v zahraničí, a proto je nutné je usměrňovat, podporovat ze státních zdrojů či vytvářet společné mezisektorové projekty.

1.2.1 Vymezení pojmu a strategie veřejné diplomacie

Pojem veřejná diplomacie již získal řadu definic a jeho náplň lze rozdělit do tří hlavních významových skupin. Jednou z nich je vysvětlení veřejné diplomacie jako protikladu k tajné diplomacii, což odkazuje k idealistickým čtrnácti bodům amerického prezidenta Woodrowa Wilsona z konce 1. sv. války. Dále je možné ji pojmout jako veřejnou záležitost, tedy informování obyvatelstva o diplomatické praxi a podněcování účasti na aktivitách, které lze využívat ke tvorbě dobrého jména státu. Veřejnou diplomacii lze také nazírat jako komunikaci se zahraničním publikem s cílem probudit v něm pozitivní představy a zájem o danou zemi.⁸

Autorem jedné z prvních definic veřejné diplomacie je americký diplomat Edmund Gullion, jenž založil *Edward R. Murrow Center of Public Diplomacy* a v roce 1965 vymezil tento pojem. Podle něj veřejná diplomacie pracuje s vlivem veřejných postojů na formování zahraniční politiky daného státu. Překračuje dimenzi tradiční diplomacie kultivováním zahraničního publika, podporováním mezinárodních interakcí mezi soukromými sférami či formováním mezikulturní komunikace.⁹

Internetová encyklopedie Britannica definuje veřejnou diplomacii, ve volném překladu, jako nejrůznější vládou podporované aktivity komunikující přímo se zahraničním publikem. Podle této definice pak tato forma diplomacie obsahuje všechny oficiální snahy přesvědčit zahraničí k podpoře a toleranci vlastních strategických zájmů,

⁶ USC CENTER ON PUBLIC DIPLOMACY. What is PD?

⁷ Tamtéž.

⁸ PETERKOVÁ. S. 11-12.

⁹ CULL, Nicholas. "Public Diplomacy" Before Gullion: The Evolution of a Phrase.

což spočívá kromě jiného ve vystupování státních představitelů a tvorbě kampaní, mediálních aktivit a dalších činností k prezentaci státu.¹⁰

Podle bývalého australského ministra zahraničí Garetha Evanse se veřejná diplomacie od tradiční diplomacie liší v tom, koho se snaží ovlivnit a přesvědčit. Podle něj je podstatou veřejné diplomacie tvarovat postoje v jiných státech tak, aby byly v souladu s národními zájmy dané země. Evans dále rozlišuje tzv. přesvědčovací veřejnou diplomacii, kterou provádí vlády a jež nezahrnuje činnosti domácí veřejnosti a organizací. Kontrastním typem je tzv. indukční veřejná diplomacie, která se snaží vyhledávat možnosti a obecně podporovat určité cílové skupiny, aby přijaly pozitivní pohled na daný stát a jeho kulturu a společnost.¹¹

Podle Melissena je tradiční diplomacie o vztazích mezi reprezentanty států nebo s jinými mezinárodními aktéry, zatímco veřejná diplomacie cílí na širokou veřejnost v zahraničí a na neoficiální skupiny, organizace a jednotlivce.¹²

Přehledně popisuje rozdíly mezi tradiční a veřejnou diplomacií Mark Leonard ve své knize *Going Public. Diplomacy for the Information Society*, na kterou odkazuje J. Peterková ve své publikaci *Veřejná diplomacie*. Toto přehledné rozlišení představuje následující tabulka.

Tabulka 1: Rozlišení tradiční a veřejné diplomacie

	tradiční diplomacie	veřejná diplomacie
klíčoví hráči	státy	lidé
zdroje moci/síly	nátlak	přitažlivost
diplomatická strategie	silová hra/Realpolitik	dobré mezinárodní občanství/vzájemná výhodnost
cíle	vnucování myšlenek	formování předností/zálib
komunikace	propaganda/sebepropagace	partnerství/systém, síť
role vlády	řízení	ulehčování/usnadnění
stanovisko k informacím	důvěrnost/obchodní tajemství	otevřenost/budování důvěry/důvěryhodnost
mezinárodní struktury	bilaterální	multilaterální
přístup	výhra/ztráta	výhra/výhra
válka	kvůli územím nebo ekonomickým ziskům	kvůli hodnotám nebo mezinárodní stabilitě

Zdroj: LEONARD, Mark a ALAKESON, Vidhya. *Going Public: Diplomacy for the Information Society*. S. 60.

¹⁰ BRITANNICA. Public Diplomacy.

¹¹ EVANS, Gareth. *Australia and Asia: The role of public diplomacy*. S. 2.

¹² MELISSEN, Jan, *The new public diplomacy: soft power in international relations*. S. 4-5.

Jednou z otázek je, čeho může veřejná diplomacie sama o sobě vlastně dosáhnout, jaké jsou její cíle a strategie. Touto problematikou se zabýval například Alan K. Henrikson. Podle něj by bylo příliš nadhodnocené očekávat od ní skutečně dlouhodobé úspěchy a spíše má podpůrnou funkci. Příkladem může být Marshallův plán, NATO či propagace „války proti teroru“. Zásadní roli zde hraje publicita, tedy zasáhnout cílovou skupinu a ovlivnit její myšlení a názory.

Veřejná diplomacie, podle Henriksona, může měnit situace, a to především s využitím nových technologií, sociálních sítí a dalších nástrojů internetu.¹³ Henrikson dodává, že v podstatě ovlivňování myšlení, vnímání a formování partnerství mezi společnostmi různých zemí je samo o sobě cílem veřejné diplomacie.¹⁴ Henriksonovy strategie veřejné diplomacie jsou nastíněny v Příloze č. 1. Aktivita k dosažení daných cílů lze rozdělit na konkurenční a spolupracující. Veřejná diplomacie založená na konkurenci vychází z toho, že mezi státy neexistuje společný zájem, který by je přiměl ke spolupráci. Stát využívá svou sílu v měkkém konkurenčním boji s využitím silných stránek obchodu, investic, účelné prezentace či účasti v koalicích. V případě, že státy spojuje vyšší zájem, uplatní se forma spolupracující veřejné diplomacie a snahou států je prosperovat jako celek. K příkladům tohoto typu diplomacie patří podpora demokracie, ochrana lidských práv či podpora občanské společnosti, a to skrze působnost v mezinárodních a nadnárodních organizacích, které spojují členské státy do společných projektů a zároveň podporují každého z nich.¹⁵

1.2.2 Aktéři a nástroje veřejné diplomacie

V současné době nelze pokládat stát a jeho instituce či agentury za jediné či stěžejní aktéry v mezinárodních vztazích. Nejenom v praxi veřejné diplomacie, ale obecně v zahraniční politice se prosazuje jejich celá škála. Zapojují se nevládní organizace, neziskové či komerční subjekty, příspěvkové organizace, spolky i jednotlivci. Podle Elišky Tomalové se ve veřejné diplomacii stále častěji uplatňují subnárodní aktéři, tedy města či regiony, jež spolupracují se zahraničními celky na stejné úrovni. Tento typ

¹³ HENRIKSON, Alan. What Can Public Diplomacy Achieve. S. 1.

¹⁴ Tamtéž. S. 12.

¹⁵ PETERKOVÁ. S. 42-43.

činitelů se angažuje především v tzv. low politics, tedy v politice zaměřené na blahobyt a rozvoj, nikoliv na bezpečnost a moc státu.¹⁶

Aktéři do svých činností obecně zahrnují cíle jako je podpora zájmů svého státu a zlepšování vztahů se zahraničím. Spolupracují jak mezi sebou, tak na vertikální úrovni s jinými sektory, tvoří sítě či networky. K praxi veřejné diplomacie však přispívají i aktéři, jejichž hlavní činnost se primárně nezaměřuje na podporu státních zájmů. Mezi takové aktivity lze řadit zahraniční výjezdy zájmových skupin, cestování jednotlivců, umělecké výměny a mnoho dalšího z oblasti kultury (umění, věda, sport, vzdělávání aj). Velkou kategorií je však i mezinárodní obchod, činnost mezinárodních zdravotnických nebo dobrovolnických organizací. Zahraniční zastoupení států, tedy ambasády, tyto aktivity zpravidla reflektují, koordinují či logisticky a finančně podporují. Sami také pořádají nejrůznější typy kulturních a společenských akcí.

Nevládní organizace se začaly zapojovat do veřejné diplomacie v době, kdy se veřejné mínění stalo významnou hybnou silou zahraniční politiky. Toho si všímá ve svém článku *Proč potřebujeme nestátní aktéry ve veřejné diplomacii* dvojice autorů Geun Lee and Kadir Ayhan. Nestátní aktéři mají více volnosti, jsou nezájatí, inklinují k univerzálním hodnotám a jejich kredibilita vychází ze znalostí a schopností. Jejich nezájatost vede ke snazšímu navazování vztahů. Tím se odlišují od státních institucí, které jsou vnímány jako ovlivněné vládnoucí garniturou a jsou považovány za méně spolehlivé a věrohodné.¹⁷

Podobně se na ztrátu věrohodnosti státních aktérů dívá ve svém příspěvku *Státní a nestátní aktéři a veřejná diplomacie* Michael Lange. Tato ztráta je dána souvislými změnami v celé lidské společnosti, ekonomickými krizemi, finančními toky, rozvojem internetu, „fake news“ a oslabováním hard power. Případné poničení reputace státu a kredibility státních institucí vede k intenzivnější spolupráci se soukromým sektorem.¹⁸ M. Lange se však ptá, pokud dochází k interakcím mezi státem a soukromým sektorem pro potřeby veřejné diplomacie, jedná se stále o nestátní aktivitu? A jak to vnímá veřejnost, pokud jsou například umělci nebo veřejně prospěšné spolky podporovány státem či dokonce státem cizím?¹⁹ Hledání odpovědí na tyto otázky není cílem této práce, avšak je důležité si je uvědomovat při následném rozboru kulturní diplomacie.

¹⁶ TOMALOVÁ. S. 16-17.

¹⁷ LEE, Geun a AYHAN, Kadir. Why Do We Need Non-state Actors in Public Diplomacy? S. 63.

¹⁸ LANGE, Michael. State, Non-States actors and Public Diplomacy.

¹⁹ Tamtéž.

Od aktérství se lze přesunout k nástrojům veřejné diplomacie. Řada z nich již byla nastíněna, především využívání moderních technologií a internetu, ale nelze zapomínat také na tradiční formy komunikace. Mezi ně patří knihy a jejich překlady, mediální pokrytí (zahraniční vysílání rádia a televize, internetové zpravodajství) a dále veškeré kulturní, společenské či sportovní aktivity, které přesahují hranice státu či studentské a umělecké výměny. O těchto aktivitách bude řeč v oblasti kulturní diplomacie. Tabulka níže uvádí přehled základních nástrojů veřejné diplomacie na příkladu praktického využívání v České republice.

Tabulka 2: Nástroje veřejné diplomacie

obecná prezentace	internetová prezentace a mezinárodní vysílání
umělecké projekty	divadlo, koncerty, filmy, výstavy, společné bilaterální či multilaterální programy
kulturní dědictví a kulturní turismus	
spolupráce ve vzdělávání, vědě a výzkumu	edukační a výměnné programy, stipendia, programy pro mládež
média a komunikační kanály	vazby na zahraniční novináře, akademiky a osobnosti
výuka jazyka	

Vlastní úprava zdroje: PETERKOVÁ, Jana. Public diplomacy – an instrument of foreign policy. S. 14.

Celou oblast veřejné diplomacie, včetně kulturní nebo sportovní, prostupuje využívání digitálních nástrojů. V řadě států již fungují samostatná oddělení věnující se tzv. digitální diplomacii. Někteří teoretici definují digitální diplomacii jako rostoucí využívání informačních a komunikačních technologií v rámci provádění veřejné diplomacie.

Státní představitelé, instituce a agentury zveřejňují informace o své činnosti dennodenně na sociálních sítích a podobně jako komerční společnosti, neziskové organizace a jednotlivci využívají moderní technologie a internet k vlastní propagaci. Není již překvapující, že politici komentují světové dění na sociálních sítích jako je Facebook či Twitter. Jednoduchost propojení lidí celého světa v jednom tématu se stává hybnou silou. Podobně jako dříve měla vliv tradiční média na veřejné mínění, tak sociální sítě mají ještě mnohem větší dosah a tím i sílu ovlivnit světovou politiku. V současné době je podchycení a aktivní využívání technologií a možností internetu všemi aktéry veřejné diplomacie nevyhnutelné. Na druhou stranu se čím dál častěji projevují negativa jejich nasazení, a to především vzhledem ke snadnému zneužití.

1.3 Kulturní diplomacie

Kultura je svébytným zahraničněpolitickým faktorem a zahraniční kulturní politika třetím pilířem zahraniční politiky. Kulturu lze vnímat také jako strategický prostředek při spoluvytváření nadnárodních hodnot společných všem aktérům světového společenství. Začlenění kultury do politiky však klade důraz na věrohodnost kulturní politiky státu, která je formou jeho moci. Jako jeden z prvních států, který udělil kulturní politice pevné místo v politice zahraniční bylo Německo na konci 60. let minulého století, které ji zařadilo hned vedle klasické diplomacie a podpory hospodářství. Tehdy se také zrodila teze, že kulturní politika má za úkol překonávat rozpory a vytvářet nové vztahy ve světě.²⁰

Při studiu kulturní dimenze zahraniční politiky existuje více možností jejího pojetí. Lze například hovořit o zahraniční kulturní činnosti státu (francouzské pojetí), jež zahrnuje kulturní aktivity řízené na různých úrovních – stát, státní orgány, asociace, komunity i jednotlivci. Naproti tomu v anglosaském prostředí se více pracuje s pojmem zahraniční kulturní politika a kulturní diplomacie jako součástmi veřejné diplomacie.²¹

Rozlišením veřejné diplomacie, kulturní diplomacie a mezinárodních kulturních vztahů se zabýval mimo jiné Tim Rivera. V svém článku *Distinguishing Cultural Relations From. Cultural Diplomacy* rozlišuje činnost nestátní organizace British Council, která se zaměřuje na dlouhodobé vztahy se zahraniční společností a kulturní vztahy a činnost Vlády Spojeného království, jež je oficiální součástí kulturní diplomacie.²² Pro kulturní diplomacii a kulturní vztahy je společné to, co stojí v jejich jádru, a to kultura ve svém širokém pojetí (umění, jazyk, tradice, kuchyně, náboženství, sport apod.). Odlišují se však prostředky, cíli a motivací.²³

Kulturní vztahy jsou dle jeho definice vztahy mezi národními kulturami se všemi svými aspekty, jež překračují hranice a propojují se se zahraniční společností. Dle něj kulturní vztahy vznikají samovolně bez vládních intervencí. Naproti tomu kulturní diplomacie se týká činnosti či zásahů státu, pomocí nichž se snaží tento přirozený mezikulturní proud formovat a usměrňovat tak, aby sloužil národním zájmům.²⁴

²⁰ GESCHER, Valentin. Svět je velký a spása číhá všude: zahraniční kulturní politika jako třetí pilíř zahraniční politiky. S. 6-8.

²¹ TOMALOVÁ. S. 11.

²² RIVERA, Tim. *Distinguishing Cultural Relations From Cultural Diplomacy: The British Council's Relationship With Her Majesty's Government*. S. 5.

²³ Tamtéž. S. 10.

²⁴ ARNDT, Richard T. *The First Resort of Kings: American Cultural Diplomacy in the Twentieth Century*. S. 18.

1.3.1 Význam a cíle kulturní diplomacie

Kulturní diplomacie je považována za jeden z nejefektivnějších nástrojů diplomacie jako takové a představuje základní princip soft power. Potenciál kulturní diplomacie je velmi silný. Například československý prezident Václav Havel ve své řeči v roce 2000 v Bílém domě uvedl, že „*hudba je nepřítel totality*“ a popsal vliv amerického jazzu, který posiloval víru a naději československých občanů za komunismu.²⁵

Walter Laqueur, americký historik, po konci studené války uvedl, že kulturní diplomacie ve svém nejširším slova smyslu nabyla na významu, zatímco tradiční diplomacie a vojenská moc ztrácejí využití v rámci obrany proti novým nebezpečím.²⁶

Podle velmi obecné a idealizované definice Institutu kulturní diplomacie (dále jen ICD) je kulturní diplomacie zásadní při péči o mír a stabilitu ve světě. Aplikací na všech rovinách má unikátní schopnost ovlivňovat globální veřejné mínění a ideologii.²⁷

Podle Karl-Erika Norrmanna moderní kulturní diplomacie 20. a 21. století vychází z mírového soužití mezi bloky studené války, mezi Západem a Východem. Ačkoliv byla tato koexistence oficiálně udržována jaderným vyvažováním, docházelo ke kulturním výměnám ve všech oblastech. Vztahy byly založeny na vzájemném respektu a umělci si byli vědomi, že v divadle, tanci, hudbě či výtvarném umění neexistují ideologické a téměř ani národní hranice.²⁸

Většina států již pochopila, že kultura je výborným prostředkem pro vymezení jejich pozice v mezinárodním prostředí a již ji zakomponovaly do svých zahraničních politik. Ke stejnému závěru dospěla i Evropská unie a její šéfka diplomacie Federica Mogherini. Ta uvedla ve *Strategii EU pro kulturní diplomacii* ve volném překladu, že kultura musí být součástí zahraniční politiky EU, jelikož je silným nástrojem, jenž staví mosty mezi lidmi a podporuje vzájemné pochopení. Zároveň slouží jako motor ekonomického a sociálního rozvoje. Kulturní diplomacie musí být jádrem vztahů EU se světem.²⁹

Cílem kulturní diplomacie je zpřístupnit a představit zahraničnímu publiku kulturu daného státu, a to formou podpory pořádání kulturních akcí, výměn jednotlivců, spolupráce škol či výukou jazyka. Základní myšlenkou je, že větší míra poznání zaručuje

²⁵ SCHNEIDER, Cynthia. Culture Communicates: US Diplomacy That Works. S. 149.

²⁶ Tamtéž. S. 149.

²⁷ CONSTANTINESCU, Emil. Definition. In: Cultural Diplomacy & Human Rights.

²⁸ NORRMAN, Karl-Erik. Definitions, Ideas, Visions and Challenges for Cultural Diplomacy.

²⁹ EUROPEAN COMMISSION. A new strategy to put culture at the heart of EU international relations.

důvěru a porozumění, což napomáhá následnému budování vztahů v dalších oblastech.³⁰ Snahou je skrze zapojení kultury a jejích činitelů podpořit další formy diplomacie a naplnit tak zahraničněpolitické cíle daného státu, jež jsou zpravidla ekonomického, bezpečnostního či sociálního rázu. Zároveň je nutno vhodně vybrat i cílovou skupinu příjemců těchto aktivit a roli hraje i samotné přijetí zahraničním publikem. V současné době je úspěch podpořen globalizačními tendencemi, rozvojem nových médií, technologií a digitalizací. Náklady na výkon kulturní diplomacie se snižují a tím se na scénu dostávají nové státy a jejich kulturní produkty a tradice. Na úspěch má však samozřejmě vliv i aktuální mezinárodní a domácí bezpečnost, politická, ekonomická a společenská situace.

1.3.2 Aktéři a nástroje kulturní diplomacie

Role, cíle, aktéři a nástroje kulturní diplomacie se kontinuálně proměňují. V moderním světě musí kulturní diplomacie soutěžit s řadou transnacionálních kulturních proudů, jež jsou zcela mimo kontrolu vlád a mohou, a někdy ani nemusí, být ve stejné linii jako jejich národní zájmy. Vládami vedená kulturní diplomacie je tedy pouze jednou ze součástí a je stále více rozměňována mezi větší množství aktérů.³¹

Podobně jako v kapitole věnované veřejné diplomacii, lze i v kulturní oblasti zaznamenat rozvoj nestátního aktérství. Tito aktéři na sebe berou roli, která původně patřila výhradně státům a moderní technologie a rozvoj internetu jim umožňují získat globální dosah. Tím dochází k vytváření sítí a networků, sdílení informací a znalostí a k rozvoji společných iniciativ a projektů, jež jednoduše přesahují hranice států. Takoví aktéři jsou velmi autonomní, mají svá pravidla a často pracují mnohem efektivněji než státy. Podobně jako v jiných oblastech i v kulturní sféře se angažují jednotlivci, neziskové organizace, občanské společnosti, skupiny, think-tanky, sociální hnutí, univerzity atd.

Aby stát mohl efektivně koexistovat s těmito novými aktéry a společně s nimi praktikovat kulturní diplomacii, musí založit vztahy na nových principech. Společným cílem je pak skrze kulturní diplomacii sdělovat světu „příběh své vlastní země“. V kulturní diplomacii se často hovoří i o tzv. civilních diplomatech a lidsko-lidském

³⁰ TOMALOVÁ, S. 11.

³¹ ANG, Ien, ISAR Yudhishtir Raj a MAR, Phillip. Cultural diplomacy: beyond the national interest? S. 365–381.

přístupu.³² Například ve vztahu mezi Evropskou unií a třetími zeměmi neustále probíhá kulturní výměna, aniž by měl blok stanoven jasnou centralizovanou oficiální strategií. Pro představu: neustále jsou vysílány zahraniční kulturní pořady v televizi, záznamy oper či koncertů, vysílány koprodukční a evropské filmy, konají se výstavy malířů, vernisáže, zahraniční zájezdy národních orchestrů, módní přehlídky předních návrhářů a nespočet dalších událostí a programů.³³

Jedním z trendů v kulturní diplomacii je rozvoj multilateralismu na úkor bilateralismu a s tím souvisejících nových strategií a typů akcí. Jedním z příkladů je síť evropských kulturních institutů (dále jen EUNIC), která byla založena v roce 2006 a v současné době je aktivní v různých formách ve 150 státech světa. Multilateralismu se v kulturní diplomacii velmi daří, je všeobecně uznávaný, doporučovaný a podporovaný jak EU, tak jednotlivými státy. Evropská komise zformulovala speciální *Agendu pro kulturu v globalizovaném světě*, která nabízí strategický rámec pro podporu a propagaci kulturní diverzity a mezikulturního dialogu. Propagace kultury se stala živým elementem v unijních mezinárodních vztazích.³⁴

Závěrem lze říci, že nové přístupy v kulturní diplomacii zahrnují celou řadu posunů: od událostí k projektům, od bilaterálního k multilaterálnímu, od prezentace ke kooperaci, od produktu k procesu či od sebepropagace k propagaci hodnot.³⁵ Pro potřeby této práce bude kulturní diplomacie nazírána především jako bilaterální, státem podporovaná aktivita, využívající především tradiční nástroje k propagaci své kultury a navazování dialogu a mezikulturní výměny za účelem udržování přátelských vztahů a partnerství.

Nástroje kulturní diplomacie jsou různorodé a jejich nasazení a účinnost se liší stát od státu, přičemž závisí jak na jeho velikosti a významnosti pro světové dění, tak na vlastních kulturních zdrojích, které lze využívat. Pro úspěšnou kulturní diplomacii je nutno do zdrojů a nástrojů kontinuálně investovat a inovovat je. Stát by měl umět těžit z bohatosti své kultury a tradic a aktivně zapojovat domácí aktéry a veřejnost tak, aby kulturní diplomacii podporovali a přispívali k ní. S tím souvisí angažovanost politických elit, tvůrců veřejného mínění i diplomatů.

Je důležité zajistit efektivnost komunikačních kanálů a dosáhnout konsensu na všech úrovních. Propojování státního, neziskového a soukromého sektoru je nezbytné.³⁶

³² JORA, Lucian. *New Practices and Trends in Cultural Diplomacy*. S. 43–52.

³³ Tamtéž. S. 45.

³⁴ Tamtéž. S. 45.

³⁵ Tamtéž. S. 52.

³⁶ XUEREB, Karsten. *Cultural Diplomacy Practices in a Small Island State.: A Case Study on Malta*.

Zároveň také záleží na ochotě státu spolupracovat, tvořit kulturní a společenské sítě a společné projekty s jinými státy. Příkladem úspěšné mezinárodní spolupráce v Evropě je již zmíněná síť EUNIC.

Kulturní instituty hrají v kulturní diplomacii významnou roli. Jejich role, význam, a především počet zastoupení v zahraničí se liší dle velikosti a možností rozpočtu států a také dle kulturního potenciálu. Bohaté státy mají zpravidla více zahraničních poboček a pořádají nákladnější akce a tím dosahují i širšího světového publika. Nejvíce zastoupení kulturními instituty má Velká Británie, Francie, Německo a Ruská federace (British Council – 109 států, Francouzský institut – 88 států, Goethe Institut – 93 států, Ruské středisko vědy a kultury – 77 států), oproti tomu například Česká republika je zastoupena ve 20 zemích, Polsko v 19 či Slovensko v 8.³⁷ EUNIC především pomáhá zviditelnit menší kulturní instituty a zapojit je do spolupráce s ostatními.

Kulturní instituty však nejsou zdaleka jedinými nástroji kulturní diplomacie a spíše je lze označit za aktéry, jelikož jsou tvořeny lidmi a jejich aktivitami a dílčími nástroji a procesy. Podobně jako kulturní instituty fungují kulturní oddělení ambasad. Základní náplní je organizace kulturních a společenských akcí a výuka jazyka.³⁸

Mezi dílčí nástroje dále patří zprostředkování výměn osobností kulturního života, umělecké nebo vědecké rezidence, výstavy a koncerty domácích umělců apod. Významnou kategorií je také podpora akademických výměn, a to jak studentů, tak pedagogů či vědců. Uplatňují se také školní instituce působící v zahraničí jako jsou lycea, mezinárodní školy a univerzity. Mezi tradiční nástroje patří zahraniční vysílání televize a rozhlasu. Samostatnou složkou je také podpora domácí kinematografie cílící na zahraniční diváky. V oblasti vzdělávání se jedná o podporu překladů domácí tvorby do cizího jazyka a šíření v zahraničí (literární večery, čtení v kulturních institutech, knižní veletrhy). Důležitými aktéry a zároveň nástroji jsou také krajské spolky.³⁹

Pořádání koncertů hudebních těles a propagace vývozu hudby je důležitou součástí nástrojů kulturní diplomacie. Státy podporují tvorbu svých hudebních umělců a oživují hudbu dávných tvůrců v různých formách. Následující kapitola se věnuje právě fenoménu hudební diplomacie, jako specifické součásti kulturní diplomacie.

³⁷ PAJTINKA, Erik. Cultural diplomacy and its organizational and institutional models in selected states. S. 6.

³⁸ Pozn. autorky: Více se činnosti kulturních institutů, na příkladu Českých center, věnuje kapitola č. 3.

³⁹ TOMALOVÁ. S. 25-27.

2 Hudba v mezinárodních vztazích

O hudbě lze s jistým zjednodušením mluvit jako o univerzálním jazyce lidstva. Každé lidské společenství si však vytváří své typické hudební formy. Univerzálním tak je hlavně to, že každá kultura má svou vlastní hudební tradici, jako součást svého kulturního dědictví. Co dále spojuje všechny tvůrce a posluchače je emocionální hnutí při jejím poslechu. Nejedná se pouze o vnímání zpívaných slov, ale o hudbu jako komplexní strukturu složenou z melodie, tónů, harmonie a dynamiky.⁴⁰ Na první poslech lze rozeznat hudbu západní a asijské tradice, afrických kmenů či lidovou hudbu východní Evropy. Proto je důležité odlišnou tradici respektovat a snažit se pochopit její význam pro dané společenství. I přestože se to může zdát marginální, urážka či popření hudebního projevu jiné kultury může vést k nesouladům či k oslabení mezikulturní spolupráce.

Vzdělávání v oblasti hudby a její praxe přináší mnoho inspirací pro tvorbu mezikulturního dialogu a porozumění. Hráči často tvrdí, že se během hry dostávají do stavu, kdy opouští myslí reálný svět a jeho problémy. Podobně může hudba působit na posluchače, když jsou dostatečně připraveni a motivováni k jejímu poslechu. Hudba oproti jiným druhům umění není spojená s fyzickým objektem a dokáže probouzet emoce v každém člověku.⁴¹

V roce 2004 výstižně zahájil Generální tajemník OSN Kofi Annan přednášku profesora Leona Botsteina *Why Music Matters* se slovy, že hudba má co dočinění s téměř každou oblastí lidského života. Podle něj formuje a ovlivňuje společnost, propaguje ideály a připravuje k akci. Důležité je, že v současném světě, kde často dochází ke střetu hodnot, hudba bez nutnosti slov překračuje kulturní, geografické, ekonomické i politické bariéry.⁴²

Využití hudby jako formy komunikace by mělo vést v zahraniční politice k podpoření zájmu veřejnosti o cizí kulturní projevy. Zároveň může být hudba vhodným nástrojem pro zahájení jednání mezi stranami a vytvořit pozitivní atmosféru v případě, kdy je běžná komunikace na mrtvém bodě.

Mohlo by se zdát, že využití hudby v mezinárodních vztazích je omezeno na činnosti mezinárodních organizací, nadací či multikulturních hudebních uskupení, které

⁴⁰ EINBINDER, Mary. Cultural diplomacy harmonizing international relations through music.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² UNITED NATIONS. Music unites people of different backgrounds, Secretary-general says in remarks introducing "Why music matters" lecture.

mají svými projekty univerzální dosah a cíle. V praxi však dochází k propojování několika typů aktérů, od jednotlivých umělců, hudebních těles přes hudební manažery po státní organizace a oficiální představitele diplomacie a zahraniční politiky státu. Podle Anaïs Fléchet je však studium role hudby v mezinárodních vztazích stále v počátcích. Historikové a političtí analytici jsou zvyklí studovat mezinárodní dění převážně skrze ekonomiku, sociální a politické faktory. Podle Fléchet se analytici obávají, že stále nemají dostatek nástrojů na skutečné definování hudby, a především té symfonické.⁴³

2.1 Pojem hudební diplomacie

Hudební diplomacie slouží jako důležitý nástroj k tvorbě atraktivní zahraniční politiky a jejího přijetí širokou zahraniční veřejností.⁴⁴ Hudba využitá v diplomacii má unikátní schopnost dosáhnout dále než běžné diplomatické praktiky a tím přispět ke zvládání mezikulturních konfliktů.

Při analýze hudební diplomacie je důležité rozlišit její druhy na základě zapojených aktérů, žánrů a dosahu působnosti. Za prvé se jedná o konkrétní státem podporované hudební iniciativy v rámci oficiální kulturní diplomacie. Dalším typem je multilaterální hudební diplomacie. Na základě iniciativ komunit či jednotlivců vznikají projekty nebo organizace, které se zaměřují na podporu udržení světového míru, ochranu lidských práv či poukazují na společenské problémy. Třetím druhem je vytváření multikulturních a mezinárodních orchestrů či jiných hudebních uskupení, jejichž účelem je podpořit mezikulturní výměnu a porozumění.

Využití hudby v kulturní diplomacii přináší oproti jiným druhům umění řadu výhod. Lze ji provádět v mnoha formách – koncerty, festivaly, workshopy, hostování hudebníků, masterclass, mezinárodní soutěže, konference, společné mezinárodní nahrávky a akce. Hraje se reprodukovat i naživo. Zahraniční veřejnost, jako cílový subjekt kulturní diplomacie, se tak může dostat k hudbě daného státu mnoha způsoby a vzhledem k bohaté škále žánrů a typů hudebních akcí si vybere každý.

⁴³ ZAWISZA, Marie. How music is the real language of political diplomacy.

⁴⁴ DEMIR, Mehtap. Music as a cultural diplomacy between Israel and Turkey (2008-2016). S. 1225–1240.

2.2 Hudební žánry v mezinárodní praxi

Hudební diplomacie ve svém širokém pojetí umožňuje uplatnění celé řady hudebních žánrů. Nelze jednoznačně tvrdit, že každý hudební styl má daný úmysl a směřuje k dosažení zahraničněpolitických cílů v případě, že jsou daní umělci podporováni státem. Přesto lze v historii 20. století přesněji specifikovat, jaké žánry se, v kterých situacích a za jakými účely „aplikovaly“. Existují všeobecně známé příklady z dob studené války, jež měly protestní účely, propagandistický podtón, snažily se dosáhnout celosvětového míru či lepší ochrany lidských práv. Většina hudebních projevů se snažila překlenout železnou oponu a dokázat, že politické a ideologické rozdělení světa neovlivní hudební spolupráci. Kromě žánrů však samozřejmě záleží na umělcích a na principu jakým svou hudbu nebo interpretační schopnosti využívají.

Jazz

Jazz se zrodil na konci 19. století v USA a jeho zlatá éra nastala v první polovině 20. století. Po celá desetiletí se rozvíjel jako pozitivní, sjednocující žánr, který oslavuje rozmanitost a svobodu. Největší sílu mu dodává otevřenost k improvizaci a interpretaci, což podporuje rozvoj kreativity a individuality.⁴⁵

Pravděpodobně nejznámějším příkladem praxe hudební diplomacie na státní úrovni byla činnost amerických tzv. jazzových diplomatů. Jazz byl využit k propagaci amerických hodnot a podryvání ideologie a kulturní uzavřenosti východního bloku studené války. Podle Von Eschena lze situaci popsat takto: „*hudební přitažlivost [funguje] jako Trojský kůň, umožňující vstoupit do vztahů, které budou sloužit americkým zájmům.*“⁴⁶ Většina akcí amerického oficiálního Kulturního prezentačního programu (Cultural Presentations Program) se konalo v rozvojovém světě, kde USA chtěly navázat spojení.⁴⁷

V roce 1955 navrhl americký kongresman Adam Clayton Powell Jr. poslat do světa první jazzovou tour za účelem propagace amerických hodnot v sovětské sféře vlivu. Ministerstvo zahraničí následující rok vyslalo svého prvního jazzového diplomata, Dizzyho Gillespieho, aby představil své umění na Balkáně a Středních východě. V roce 1958 se ve Varšavě uskutečnil koncert amerických jazzových hudebníků Brubeck Quartet,

⁴⁵ HAILER, John. Jazz as art – and diplomacy.

⁴⁶ VON ESCHEN, Penny. Satchmo Blows Up The World: Jazz Ambassadors Play the Cold War.

⁴⁷ Tamtéž.

Skupina hudebníků se poté přesunula přes východní Evropu na Střední východ, do centrální Asie a na indický subkontinent. Podobné jazzové turné v roce 1961 za účasti Louise Armstronga propagovalo americké ideje a „zadržovalo“ komunismus v dekolonizovaných oblastech Afriky a Asie. Pro řadu zemí v sovětském vlivu byly koncerty významnou společenskou událostí a řada lidí slyšela jazz naživo poprvé. Tento Sověty zakázaný hudební styl byl udržován pouze v undergroundu a jeho představitelé čelili represím. Hudební diplomacie rozptýlila vojenské napětí studené války.⁴⁸ V současné době je kulturně diplomatický program Jazz Ambassadors udržován Fulbrightovým programem a ICD.⁴⁹

Popová a rocková hudba

Pop a rock jsou velice široké žánry zahrnující velké množství hudebních stylů a typů interpretů. Od poloviny 20. století dodnes lze uvést řadu příkladů, kdy se umělci snažili prosadit ve světě určité myšlenky. Zároveň jsou známy příklady mezinárodních iniciativ, jež spojily nejznámější aktéry v rámci benefičních akcí na pomoc lidem v nouzi. V Příloze č. 2.1 se nachází stručný přehled významných hudebně-diplomatických událostí těchto žánrů z dob studené války, jež zaznamenal ICD. Některé z nich si zaslouží podrobnější rozbor.

Světově známá britská kapela Beatles, jež zahájila svou úspěšnou hudební dráhu v 60. letech, vydala hned několik skladeb, které se zapojily do světových iniciativ na podporu míru ve světě. V souvislosti s dějinami studené války lze zmínit publikaci Lesli Woodheads *How The Beatles Rocked the Kremlin*, která vyzdvihuje sílu Beatles v „kulturní porážce“ Sovětského svazu.⁵⁰ Podobně se k tématu vyjádřil významný teoretik mezinárodních vztahů G. John Ikenberry, který uvedl, že hlavními ideologickými protějšky V.I. Lenina byl Paul McCartney a John Lennon, namísto uváděného ekonomika Adama Smitha a amerického prezidenta Thomase Jeffersona.⁵¹ Podle Ikenberryho skončila studená válka nikoliv díky nástupu Reagana a Gorbačova, ale výhrou západní ideologie a kultury a vnitřním rozpadem Sovětského svazu. S odkazem na publikaci Williama Echiksona *Lighting the Night: Revolution in Eastern Europe* Ikenberry posiluje svou tezi. Podle Echiksona totiž místo toho, aby lidé východní Evropy naslouchali

⁴⁸ PERRIGO, Billy. How the U.S. Used Jazz as a Cold War Secret Weapon.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ LLOYD, Robert. 'How the Beatles Rocked the Kremlin': Television Review.

⁵¹ DIKES, Jason. Did Ronald Reagan Win the Cold War?

liturgiím Lenina a Marxe, tak vyhledávali hudbu Rolling Stones a Beatles.⁵² Nahrávky Beatles se tajně dostávaly i do Sovětského svazu, a to dokonce díky státní společnosti Melodiya. Disky s hudbou se tajně přepisovaly a distribuovaly po celém bloku. Na základě archivovaných rozhovorů s tehdejšími občany Sovětského svazu lze říci, že pro ně hudba Beatles znamenala nabytí pocitu svobody a veselosti, a dokonce měla kvazináboženský význam.⁵³

Jedním z dalších aktů hudební diplomacie bylo vystoupení skupiny Wham!⁵⁴ v Číně v roce 1985. Jednalo se o první představení západní popové hudby v Číně po dlouhém vyjednávání mezi čínskou vládou a hudebním agentem skupiny. Ten měl za úkol přesvědčit vládnoucí garnituru, že komunistický systém je natolik robustní, aby si se západní kulturou poradil.⁵⁵ Jednalo se o zásadní akt kulturní výměny mezi Velkou Británií a Čínou. Podle Mao Danqinga, v rozhovoru pro CNN, koncert v té době znamenal revoluční osvětlení Číny.⁵⁶

I po skončení studené války se uskutečnilo několik přelomových hudebních akcí s diplomatickým záměrem. Následující tabulka uvádí přehled událostí, jež proběhly po skončení studené války a zapsaly se významně do novodobých dějin hudební diplomacie. Předvýběr vytvořil ICD, který se hudební diplomacií explicitně zabývá.

Tabulka 3: Příklady událostí v praxi hudební diplomacie

rok	událost	charakteristika
1999	Peace and Love Festival	Akce na podporu míru a nenásilí, kulturní diverzity a solidarity.
2004	Playing for Change	Mezinárodní multimediální hudební projekt Marka Johnsona a Timeless Media Group.
2005	The Rhythm Road: American music abroad, USA	Pokračování americké jazzové diplomacie. Každoroční měsíční tour po celém světě se zapojením veřejnosti a lokálních umělců. ⁵⁷
2005	I ♥ HIP HOP	První hip-hop festival v Maroku ve spolupráci s USA.
2012	Chimes of Freedom	Album písní Boba Dylana k oslavě 50. výročí činnosti Amnesty International.

Vlastní úprava zdrojů: CPD. 10 Great Moments in Music Diplomacy; LIANU, Oana. Music – one of the best ambassadors of Cultural diplomacy. S. 196-198.

⁵² DEUDNAY, Daniel a IKENBERRY, G. John. “Who Won the Cold War?”. S. 134.

⁵³ MCNAIR, James. Book review: The Beatles thawed the Cold War more efficiently than missiles or diplomacy, says Leslie Woodhead.

⁵⁴ Pozn.autorky: Duo bylo ve složení: George Michael a Andrew Ridgeley.

⁵⁵ EVANS, Rob. How Wham! baffled Chinese youth in first pop concert.

⁵⁶ HANG, Mengchen. George Michael: How Wham! rocked China.

⁵⁷ EXCHANGE PROGRAMS. American Music Abroad: At-a-Glance.

Podrobnější zmínku si zaslouží iniciativa *Playing for Change*. Jedná se o hnutí, jež se snaží propojovat svět skrze hudbu s vírou, že hudba má moc rozbít hranice a překonávat vzdálenosti mezi lidmi. Projekt vznikl v roce 2002 hledáním hudební inspirace a tvorby v ulicích měst USA. Z náhodných uměleckých setkání se zrodila světová tour a nahrávky pouličních hudebníků. Výsledkem je soubor *Songs Around the World* a zformování sítě umělců mnoha kultur a zemí.⁵⁸

Dalším zajímavým projektem, a zde i se zapojením státu, je festival I ♥ HIP HOP. Na jeho počátku stál filmový tvůrce a člen Fulbrightova programu Josh Asen, jenž v hlavním marockém městě Marrakesh objevil hudbu, která dává dohromady americký hip hop a tradiční arabskou hudbu a spojil se s tamními tvůrci. Ve spolupráci s americkou ambasádou a marockými umělci připravili mezinárodní hudební festival a síť koncertů. Podle ICD se jedná o příkladný akt kulturní diplomacie, jenž je vyvrcholením snahy několika zemí a kultur spolupracovat, a především dát slovo mladým lidem severní Afriky.⁵⁹

Zajímavým příkladem uplatnění hudby v diplomacii a politice je například tzv. Calypso diplomacy 90. let na karibském Trinidadu či tzv. K-pop diplomacy, jejíž akt se odehrál například v roce 2018 v Severokorejské lidově demokratické republice. Více o těchto podtypech hudební diplomacie lze nalézt v Příloze č. 2.2.

K dlouhodobých svěbytným projevům kulturní diplomacie tradičně patří soutěž Eurovize (Eurovision Song Contest, ESC), která propojuje národy skrze hudbu a zároveň poukazuje na současné politické a společenské problémy.⁶⁰ Některé státy však soutěž využívají i pro podporu své mezinárodní image. Historií soutěže od roku 1956 a zapojením států se zabývá Dean Vuletic ve své publikaci *Mezinárodní vztahy, hudba a diplomacie*. Soutěž podporuje státy, aby prezentovaly svou národní hudbu a vytvářely svou image v mezinárodním prostředí. Zároveň hlasování, podle Vuletica, dokazuje, jak je publikum daného státu nakloněné jiným národům.⁶¹

V kapitole s názvem *Eurovize a hudební diplomacie autoritářských států* se Vuletica zabývá tím, jak státy soutěž v minulosti využívaly k podpoře národní osobitosti, vyjadřovaly geopolitické záměry a očišťovaly mezinárodní image, jako například

⁵⁸ PLAYING FOR CHANGE. About: The Journey.

⁵⁹ ACADEMY FOR CULTURAL DIPLOMACY. Acts of Music as Cultural Diplomacy.

⁶⁰ Pozn. autorky: První ročník soutěže (pořadatel: European Broadcasting Union) v roce 1956 proběhl za účasti sedmi zemí a postupně se soutěž stala tradiční každoroční evropskou událostí s nemalým vlivem na mezinárodní dění, především ve studené válce.

⁶¹ VULETIC, Dean. The Eurovision Song Contest in the Musical Diplomacy of Authoritarian States.

Španělsko, Portugalsko, Jugoslávie během studené války či Bělorusko, Ázerbájdžán či Rusko po jejím konci. Bylo zde viditelných několik ekonomických a politických faktorů, jež motivovaly státy zúčastnit se soutěže a zároveň faktorů, které dokázaly, proč některé země byly úspěšnější než jiné.⁶²

Jak uvádí Zrinka Boric a Ana Radovic Kapor v článku *Eurovize jako nástroj kulturní diplomacie*, není Eurovize zdaleka jen klasickou hudební soutěží, ale má silné politické konotace. Když v roce 2004 vyhrála ukrajinská zpěvačka Ruslana, získala následně místo v ukrajinském parlamentu. V roce 2008 zvítězil účinkující z Ruské federace, a to, když se soutěž konala v Bělorusku, což podle autorek není náhoda. Na druhou stranu se soutěž setkala i s bojkoty a nespravedlivým hlasováním, například když se Jordánsko pokoušelo zabránit vítězství izraelského zástupce. Texty soutěžních písní jsou často politického rázu. V roce 2009 například Gruzie vyslala anti-ruskou píseň „We Don't Wanna Put In“.⁶³ Prozatím posledním vítězem soutěže, jež se v květnu roku 2018 konala v Lisabonu, se stala izraelská zpěvačka Netta Barzilai, čímž probudila národní euforii v době zhoršených politických vztahů s řadou států.⁶⁴

2.2.1 Role klasické hudby

V 19. století se stala klasická hudba velmi vlivným žánrem v transatlantických hudebních vztazích. Byla prosazována jako sociálně výhodná aktivita, zdroj příjmů a společenského statusu. Začala se prosazovat tzv. absolutní hudba, která byla romantická a idealistická a kombinovala univerzální i národní prvky. Klasická hudba byla považována za jazyk emocí a silnou protiváhu proti racionalismu, industrializaci a válkám. Na počátku 19. století to byla především německá romantická tvorba, kterou přijalo publikum celého západního světa.⁶⁵

Němečtí a západní filosofové se od konce 19. století začali také zabývat otázkou vlivu hudby na lidskou společnost. Hudebníci, kritici, politici i filozofové se domnívali, že hudba obsahuje moc, emoce a je morální silou. V té době se začala propagovat

⁶² VULETIC.

⁶³ BORIC, Zrinka a KAPOR, Ana Radović. The European Song Contest as a Toll of Cultural Diplomacy. S. 227–230.

⁶⁴ Pozn. autorky: Jedná se například o přesun americké ambasády do Jeruzaléma, kauza ukradených iránských archivů či nálety na Sýrii.

⁶⁵ GIENOW-HECHT, Jessica. Sound Diplomacy: Music and Emotions in Transatlantic Relations, 1850–1920. S. 8–19.

německá hudba ve Spojených státech a sami Američané za ní jezdili do Evropy a v podstatě mezi roky 1850 a 1918 si držela v USA monopol. Až těsně před první světovou válkou se zvedla vlna kritiky, antagonismu a nacionalismu, který volal po nezávislé americké národní hudbě. Po válce, a především ve studené válce, se situace obrátila a USA začaly využívat klasickou hudbu jako nástroj kulturní diplomacie. V té době byla také vybudována tělesa dodnes světového významu jako například New York Symphony Orchestra a vychováno mnoho amerických sólistů.⁶⁶

Využití evropské klasické hudby se ukázalo jako vhodný prostředek pro demonstraci kulturního spojení s Evropou, avšak na repertoáru se vždy objevovala alespoň jedna americká skladba. Spojené státy svými akcemi chtěly především dokázat, že umění je kompatibilní s demokracií.⁶⁷

V roce 1956 koncertoval Boston Symphony Orchestra jako první americký ansámbl v Sovětském svazu. Orchester odehrál čtyři vyprodané koncerty v Leningradu.⁶⁸ Triumfem se pro Američany stal výjimečný dirigent a skladatel Leonard Bernstein. V roce 1959 vycestovala pod jeho vedením New York Philharmony v rámci tour po Evropě a Středním východě na tři týdny do SSSR.⁶⁹ V roce 1973 navštívil Čínu poprvé zástupce amerických orchestrů, a to Philadelphia Orchestra, jenž byl přivítán Čínským centrálním filharmonickým sborem za zpěvu písně *America is the Beuttiful*. Podle Henryho Kissingera tato událost vedla k normalizaci vztahů mezi státy. Avšak američtí zástupci nebyli v Číně první. Krátce před tím zde koncertoval London Philharmonic Orchestra.⁷⁰

V roce 2008 zahráli newyorští filharmonici pod vedením dirigenta Lorina Maazela v severokorejském Pchjongjangu. Jednalo se o první koncert významného tělesa Západu v této komunistické zemi. Byl zahrán například Gershwinův *Američan v Paříži*, Dvořákova *Novosvětská* a také severokorejská a americká hymna. Koncert byl vysílán po celé zemi i do zahraničí. Akce byla navržena severokorejským režimem, koordinována americkou vládou a byla zhodnocena jako výjimečný úspěch kulturní diplomacie. Zároveň vyvolala kritickou diskuzi o tom, zda byla vhodná vzhledem k povaze režimu.

⁶⁶ GIENOW-HECHT. S. 8-19.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ REUTERS. Timeline: Orchestra diplomacy across political divides.

⁶⁹ ROSENBERG, Jonathan. America on the World Stage: Music and Twentieth-Century U.S. Foreign Relations. S. 65–69.

⁷⁰ REUTERS.

Britský kritik Norman Lebrecht uvedl, že koncert byl morálně nevhodný a esteticky urážlivý. Podle něj se v publiku nevyskytovali žádní běžní občané.⁷¹

V meziválečné době a ve studené válce se i v Sovětském svazu formovala oficiální hudební scéna, jež byla pod vlivem komunistického režimu. Na jedné straně sloužila jako tmelící nástroj obyvatelstva, na druhé straně profesionální tělesa vyjížděla do zahraničí propagovat sovětské ideály. Samozřejmě ne všichni tehdejší umělci, tělesa a skladatelé byli pod vlivem režimu a hudba zároveň obě strany bloku spojovala. Pro ty, kteří protestovali proti rozdělení světa, závodům ve zbrojení či cenzuře se stala, jak již bylo řečeno, jedním z nástrojů odporu a také sloužila jako důkaz toho, že umění se dokáže povznést nad politiku a ideologii.⁷²

Po skončení první světové měla klasická hudba odpovídat sovětské identitě a skladatelé sloužili zájmům státu. Po druhé světové válce se zvýšil počet kulturních výměn a na Západ byli vysíláni umělci, aby reprezentovali hodnoty sovětské strany železné opony a udržovali výhodné kulturní vztahy.⁷³

Ačkoliv se nejedná čistě o vývoz klasické hudby, na sovětské i americké straně byla velmi aktivní i tzv. baletní diplomacie. Sověti vysílali do USA zástupce Bolshoi Theatre se snahou dokázat kulturní nadřazenost a profesionalitu Sovětského svazu. Na druhou stranu Američané vysílali New York City Ballet pod vedením slavného choreografa George Balanchina, jako zástupce amerických hodnot.⁷⁴ O sovětské hudební diplomacii v oblasti klasické hudby však v porovnání s americkou je dostupné velmi malé množství relevantních zdrojů.

Jak již bylo řečeno, klasická hudba byla silnou součástí americké hudební diplomacie za studené války, ale jak uvádí Rhe Kumar, i dnes je vhodným instrumentem pro zlepšování mezinárodních vztahů, například mezi USA a Kubou. Tato tradice hudební výměny se váže ještě k době před kubánskou komunistickou revolucí. Na Kubě například hrával Minnesota Orchestr, New York Philharmonic Orchestra a dalších asi 20 těles. Ta se opět na Kubu chystají v rámci velkých zájezdů.⁷⁵

Symfonické orchestry jsou vhodnými nástroji kulturní diplomacie z mnoha důvodů. Například i tím, že snižují míru nepochopení, využívají historická a univerzálně známá hudební díla a nezřídka se stává, že dirigent je z hostující země. Na řadě koncertů se

⁷¹ NPR. Musical Diplomacy: A Concert in North Korea.

⁷² BONCZYK, Patric. Redirecting Objectives: Music in Post-War Soviet Russia. S. 6.

⁷³ Tamtéž. S.3.

⁷⁴ KHATIASHVILI, Mariami. George Balanchine: The Public Diplomat Beyond the Ballet Master.

⁷⁵ KUMAR, Rhea. Across the Border: Using Music to Bridge the US-Cuban Divide.

zároveň hrají i národní hymny, což povzbuzuje publikum, které se cítí být součástí představení či jsou zapojovány skladby domácích skladatelů jako důkaz uznání hudebních kvalit domácí tvorby.⁷⁶

V průběhu 20. století, ale i dnes se světové publikum setkává i s řadou neamerických iniciativ a aktů hudební diplomacie s využitím klasické hudby. Jedním z příkladů je snaha o obnovení vztahů mezi Tureckem a Izraelem, na které se podílejí tzv. dobrovolní kulturní diplomaté, kteří pořádají koncerty a festivaly na prezentaci židovsko-muslimského přátelství.⁷⁷ Tyto iniciativy převážně zareagovaly na prudké zhoršení bilaterálních vztahů mezi lety 2008-2016. I v době nejnapjatějších vztahů se konaly desítky koncertů a lze říci, že kulturní diplomacie hrála stejně důležitou roli jako diplomacie tradiční.⁷⁸

V posledních letech se na scénu dostává vliv Číny, podobně jako v jiných kulturních či ekonomických oblastech má Čína v hudbě velmi silný potenciál. Avšak není to tradiční čínská hudba, co dobývá svět a prezentuje svou zemi v zahraničí, ale umělci, kteří interpretují západní hudbu a novodobí čínští skladatelé. Jedná se o světově uznávané sólisty, jež vyprodávají sály po celém světě, a zároveň i o čínská tělesa a dirigenty.

V Příloze č. 2.3 je k nahlédnutí přehled nejvýznamnějších aktů hudební diplomacie v oblasti klasické hudby od poloviny 20. století dodnes.

2.3 Aktéři hudební diplomacie

Při pohledu na příklady využití hudební diplomacie je vidět, že jsou zapojeni různí aktéři. Hlavními nositeli poselství, ať už vysílaného státem, neziskovou organizací nebo skupinou hudebních nadšenců jsou orchestry, sbory, kapely, sólisté a zpěváci, dirigenti i skladatelé. Ti buď sami iniciují hudební akty a události, nebo se spojují s dalšími aktéry ve své zemi nebo v zahraničí. Na závěr této kapitoly je uvedeno několik příkladů reflektující různorodost aktérství klasické hudební diplomacie.

⁷⁶ KUMAR.

⁷⁷ DEMIR, Mehtap. Music as a Cultural Diplomacy between Israel and Turkey. S. 6.

⁷⁸ Tamtéž. S. 10-12.

Skladatelé

Je známým faktem, že řada světoznámých skladatelů historie vyjadřovala hudební tvorbou vlastní politické názory. Lze jmenovat například Richarda Wagnera, Franze Liszta či Dmitrije Šostakoviče. *Óda na radost* Ludwiga Beethovena se stala hymnou Evropské unie mimo jiné proto, že do ní autor vtiskl ideu univerzalistické politiky. Výrazné společenské a politické změny ovlivňovaly tvorbu také ve 20. století. V roce 1937 zkomponoval Alan Bush, britský politicky angažovaný skladatel, klavírní koncert se zpívanou částí komunistického manifestu. V roce 1943 tentýž skladatel vytvořil *Fantasia on Soviet Themes* na podporu ruského revolucionismu. Spojením čtyřiceti světových národních hymen vznikla v roce 1967 skladba *Hymnen* Karlheinz Stockhasuena, která představovala monumentální ideologickou utopii. Slavný finský skladatel Jean Sibelius ve své *Finlandii* z roku 1900 promítl symbol finského nacionalismu v době, kdy země byla součástí Ruské říše.⁷⁹ Slavná Šostakovičova *Symfonie č. 7* z roku 1941 se zase stala symbolem sovětské obrany proti nacistické intervenci. Skladba byla přehrávána jak Londýně, tak v New Yorku a poté byla vysílána v období blokády Leningradu z reproduktorů do ulic, přičemž měla nabídnout morální podporu obyvatelstvu a odradit německé okupanty.⁸⁰

Interpreti

Při některých individuálních vystoupeních vyvstává otázka, co umělce skutečně vede k jejich prezentaci na veřejnosti v souvislosti s politickými událostmi. Zda to je jejich vlastní přesvědčení a hrou pouze vyjadřují vlastní názor na danou situaci nebo jen touží po zviditelnění. Může je také vést snaha přitáhnout pozornost k dané problematice, ale zároveň mohou být nástrojem politiky. Fotografie ruského hráče na violoncello Mstislava Rostropoviče na zbytcích Berlínské zdi v listopadu 1989 obletěly svět. Byl to akt publicity nebo politiky?⁸¹

V roce 2003 například generální tajemník OSN Kofi Annan svou hrou na perkuse a doprovodem zpěvu Gilberta Gila připomněl pracovníky OSN, kteří byli zabiti při bombovém útoku v Bagdádu o měsíc dříve. Za vlády Lula da Silvy v Brazílii (2003-2008) se Gilberto Gil stal ministrem kultury. Podobně jako při zpěvu na půdě OSN, tak například koncertováním ve Francii podporoval mírové iniciativy a kritiku války v Iráku.

⁷⁹ LIANU, Oana. Music – one of the best ambassadors of Cultural diplomacy. S. 198.

⁸⁰ ZAWISZA, Marie. How music is the real language of political diplomacy.

⁸¹ Tamtéž.

Podle francouzského analytika Flécheta se jednalo o symbol, který zdůraznil přesvědčení, že hudba může být politickým jazykem. V roce 2012 byl ministrem kultury v Senegalu jmenován hudebník Youssou N'Dour, který měl přímo za úkol propagovat kulturu své země v zahraničí svými vystoupeními. Již v roce 1988 byl přizván na vystoupení tehdejších světových hvězd pro hudební tour ve spolupráci s Amnesty International do 14 zemí.⁸²

Někteří umělci prezentují své politické názory v zahraničí, aniž by byli vedeni oficiální kulturní diplomacií. Jednou z nejvýznamnějších takových postav je izraelsko-argentinský skladatel Daniel Barenboim (viz dále), který od roku 1990 prosazuje myšlenku, že hudba může oslabit konflikty tam, kde se to běžné diplomacii nedaří a tuto myšlenku transformoval do West-Eastern Divan Orchestra.⁸³

West–Eastern Divan Orchestra

V roce 1999 zahájil Barenboim svou snahu utišit izraelsko-palestinský konflikt působením West–Eastern Divan Orchestra. Orchestr založil ve Výmaru v roce 1999 spolu s Edwardem W. Saidem. Said se narodil v Jeruzalémě a po studiích v USA se stal profesorem v New Yorku. Zabýval se jako literární teoretik postkolonialismem a situací v Palestině a volal po spravedlnosti a sebeurčení pro obyvatele. Daniel Barenboim se narodil v Buenos Aires a působil především v Izraeli. Stal se světově uznávaným dirigentem řady evropských a amerických orchestrů.⁸⁴

Vzniklý orchestr byl vyvrcholem workshopu pro mladé Izraelce, Palestince a Araby, kteří se sešli, aby podpořili svůj sen o lepší budoucnosti skrze odstranění ignorance vzděláváním a pochopením. Oba muži byli přesvědčeni, že mír na Středním východě nemůže být dosažen vojenskými prostředky, ale mohl by být podpořen alternativními prostředky, jako je například hudba. O tři roky později se orchestr usadil v Seville a vyrostl v silné uskupení, které začalo koncertovat po celém světě. V roce 2015 byla otevřena v Berlíně The Barenboim-Said Academy. Ta navázala na misi orchestru s cílem spojovat mladé Araby a Izraelce.⁸⁵

⁸² ZAWISZA.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ BARENBOIM SAID AKADEMIE. History: West-Eastern Divan Orchestra

⁸⁵ Tamtéž.

Dalším typem aktérství může být, zjednodušeně řečeno, multilaterální hudební diplomacie. Je patrné, že v hudebním světě působí celá řada různorodých organizací, neziskových i komerčních, spolků či státních institucí, jež se zabývají produkcí a interpretací hudby. Pro hudební diplomacii jsou důležití ti aktéři, kteří svou činností podporují určité politické či společenské cíle s mezinárodním dosahem.

Euro Meditarranean Music Academy (EMMA for Peace)

EMMA je neziskovou organizací zastřešující hudební diplomacii a vzdělávání a propojující hudební instituce, univerzity a nadace, jejichž cílem je udržovat mír ve Středomoří a Středním východě. To se daří díky aktivitám renomovaných umělců, koncertům, workshopům a edukačním programům pro mládež. EMMA podporuje dialog, sdílení hudebních zkušeností a znalostí mladých lidí ze znevýhodněných prostředí v regionech. Spolupracuje mimo jiné s organizacemi a iniciativami OSN (UNICEF, Světový summit laureátů Nobelovy ceny míru) a partnerskými státy skrze jejich národní instituce. Akademie byla založena v roce 2013 v Římě italským umělcem Paolem Petrocellim. Kromě vedení Akademie podporuje Petrocelli přátelské vztahy v regionu Perského Zálivu a rozvoj pevných vazeb se Spojenými Arabskými Emiráty.⁸⁶

Mezinárodní hudební rada

Mezinárodní hudební rada (dále jen IMC) je nevládním poradním orgánem UNESCO a je pokládána za největší mezinárodní síť organizací a jednotlivců aktivních v oblasti hudby. IMC podporuje mezikulturní porozumění, přístup k hudbě a hudební diverzitu. V rámci vzdělávacích programů pomáhá růstu hudebního sektoru v rozvojových zemích a připravuje různorodé projekty a fondy. Vyhláší cenu IMC Music Rights Awards či organizuje Světové hudební fórum. Další iniciativu představuje *United Nations Alliance for Civilizations*, kterou založila OSN na podporu mezikulturního dialogu a spolupráce, jež se snaží skrze sport, výtvarné umění a hudbu posilovat mír. Usiluje o takovou hudební diplomacii, která multilaterálně podpoří mezikulturní dialog.⁸⁷

⁸⁶ EMMA. About EMMA.

⁸⁷ EINBINDER, Mary. Cultural diplomacy harmonizing international relations through music. S. 55.

Evropské hudební fórum

V roce 2017 zorganizovala Evropská hudební rada (EMC) Evropské hudební fórum na Kypru. Podle Michalise Karakatsanise, vedoucího Cyprus Music Information Centre, hudební spolupráce lidi spojuje a překračuje politické konflikty a linie. Například Zelenou linii na Kypru, která od 1964 odděluje řeckou část od turecké a v podstatě Evropu od Středního východu. V roce 2016 se na Kypru uskutečnila akce Ethno Cyprus, kde 500členný sbor složený ze zpěváků z celého světa sdílel své hudební nadšení a kulturní identity. Základem celé iniciativy je přivést mladou generaci hudebníků k porozumění jiným kulturám a podpořit tak vzájemné pochopení a spolupráci mezi národy. Cílem EMC je zároveň ukázat, že evropská hudební diplomacie nechce vnucovat zbytku světa svou tradici a dogma, ale chce propojovat a umožňovat výměnu zkušeností a praxe.⁸⁸

JMI – Jeunesses Musicales International

JMI byla založena v roce 1945 v Bruselu a je největší mládežnickou neziskovou hudební organizací na světě. Její základní misí je umožnit lidem překonávat pomocí hudby sociální, geografické, rasové či ekonomické rozdíly. Mezi její prioritní aktivity patří: Mladí muzikanti, Mladé publikum, Mladí zmocněnci a Mladé orchestry a ansámby. Jejími členy jsou organizace ve 40 zemích světa a kontaktní centra v dalších 15 zemích, což představuje přes 6 milionů nadšenců. JMI vytváří globální network, který poskytuje příležitosti mladým lidem angažovat se pomocí hudby. Organizace má také svůj orchestr, který cestuje po světě jako symbol excelence hudby, solidarity a kooperace.⁸⁹

⁸⁸ BURAK, Cristina. Music – a secret diplomatic tool? European Forum on Music aims to bridge cultures.

⁸⁹ JMI. About JMI.

3 Postavení hudby v české kulturní diplomacii

Tato kapitola se věnuje systému české kulturní diplomacie a uvádí příklady zapojení klasické hudby do praxe a reflexe nejvýznamnějších aktérů. Na počátek je důležité představit pozici kulturní diplomacie ve vybraných legislativních dokumentech či koncepcích činností státních orgánů a jejich agentur. Následuje analýza významu české klasické hudby, konkrétně díla Antonína Dvořáka a Leoše Janáčka, v zahraničí a možnosti zapojení do současné kulturní diplomacie. Závěrečný prostor je věnován jednotlivým státním aktérům a jejich aktivitám na poli české klasické hudby, jež mají dopad na rozvoj vztahů České republiky se zahraničím.

3.1 Vymezení systému

Česká kulturní diplomacie je pojem mladý a relativně málo využívaný. Častěji se hovoří o veřejné diplomacii, která ale není ekvivalentem. Většina společnosti, na základě zkušenosti autorky, neví, co si pod tímto pojmem představit. Náplň a procesy se neustále tvarují a proměňují. Mezi hlavní aktéry patří vybrané státní orgány a jejich agentury, jež se pokoušejí, s různou měrou úspěchu, svou činnost koordinovat a spolupracovat na konkrétních projektech. Zároveň se rozvíjí aktivity nestátních aktérů, a to se státní podporou i bez ní.

Základní rámec pro praxi je dán řadou legislativních dokumentů jednotlivých resortů a prohlášeními vlády, která se snaží koncept kulturní diplomacie a nástroje definovat a uvádět do praxe. Obsah těchto dokumentů se doplňuje, ale i překrývá a je patrné, že stále chybí jednotná strategie, a především jasné vymezení kompetencí. Jedním z příkladů je dokument Ministerstva kultury (dále také MK), jenž nese označení *Státní kulturní politika na léta 2015–2020* a věnuje se především domácí kulturní politice. Jelikož české subjekty často operují s přesahem do zahraničí, zabývá se také podporou těchto činností a tím i šířením české kultury za hranice země.

Pro oblast zahraničních vztahů je v platnosti *Koncepce účinnějšího působení Ministerstva kultury České republiky ve vztahu k zahraničí na léta 2013–2018*. „Cílem zde předkládané Koncepce je dát zahraničnímu kulturnímu působení Ministerstva kultury

*České republiky určitou orientaci, která by byla vodítkem, nebo alespoň nosnou informací pro koncepci dalších subjektů činných v oblasti kultury.*⁹⁰

Mezi její cíle patří tvorba pozitivního obrazu státu v zahraničí skrze prezentaci české kultury a kulturní výměny a zároveň rozšiřování mezinárodního povědomí o sdílených základech kulturního dědictví lidstva. Jedná se také o posilování kulturního povědomí a vzdělanosti obyvatel skrze poznávání cizích kultur. Dalším cílem je podpora kulturní rozmanitosti a posilování mezinárodní spolupráce. Samostatně je kladen důraz na podporu vývozu české kultury jako prostředku pro navazování politických či hospodářských vztahů.⁹¹ Dokument částečně vychází a respektuje *Koncepci zahraniční politiky České republiky* schválenou v roce 2015 Ministerstvem zahraničních věcí (dále jen MZV) a zároveň se překrývá se *Strategií Českých center*, příspěvkové organizace tohoto ministerstva.

Hlavní uváděné nástroje *Koncepce MK* jsou: aktivity spojené se členstvím státu v mezivládních organizacích, programy Evropské unie (program Kreativní Evropa, Označení Evropské dědictví, Evropský rok kulturního dědictví, Evropské hlavní město kultury či Mezikulturní dialog), kulturní smlouvy, úmluvy a dohody, aktivity příspěvkových organizací MK, dotace a další podpůrné orgány včetně zastupitelských úřadů.⁹² Do praxe se *Koncepce* přenáší především skrze působnost Odboru zahraničních vztahů, Oddělení Evropské unie a příspěvkových organizací MK. K základnímu přehledu a vyhodnocení činnosti MK v oblasti domácí a zahraniční kulturní politiky slouží především Výroční zprávy.

Dalším základním aktérem české kulturní diplomacie je Ministerstvo zahraničních věcí včetně zastupitelských úřadů, Odboru veřejné diplomacie a Českých center. V již zmíněné *Koncepci zahraniční politiky* se hovoří o tom, že jedním z jejích cílů je také „šíření dobrého jména v zahraničí“. MZV nemá koncepčně upravenou kulturní diplomacii, ale pouze veřejnou, která dle něj: „sehrává důležitou roli při podpoře ostatní diplomatické činnosti ministerstva, a to například konáním prezentačních akcí v zahraničí, propagací české kultury, rozvojem školské spolupráce, prohlubováním aktivit neziskového sektoru ve vztahu k zahraničním partnerům atd.“⁹³

⁹⁰ MINISTERSTVO KULTURY. Koncepce účinnějšího působení Ministerstva kultury České republiky ve vztahu k zahraničí na léta 2013–2018. S. 1.

⁹¹ Tamtéž. S. 5.

⁹² Tamtéž. S. 9.

⁹³ MZV ČR. Veřejná diplomacie.

Odbor veřejné diplomacie se stará o prezentaci ČR v zahraničí a podporuje české politické a ekonomické zájmy, spolupracuje na utváření výchozích priorit české veřejné diplomacie a poté spoluvytváří konkrétní projekty, jež je naplňují. Dále udržuje kontakty s nevládními organizacemi a mezinárodními subjekty.⁹⁴

Praktickým vykonavatelem je z velké části příspěvková organizace Česká centra (dále také ČC), která se významně podílí na propagaci kultury České republiky a tvoří ji 22 poboček ve dvaceti státech, Český dům v Moskvě a Ústředí v Praze. Ústředí komunikuje s MZV a informuje o činnosti jednotlivých poboček, zajišťuje servis zahraničních kanceláří a mapuje českou kulturní scénu.⁹⁵ Souhrnně lze činnost ČC popsat následovně: prezentace ČR v zahraničí, zprostředkování účasti českých subjektů na zahraničních akcích a projektech, zajištění kontaktů, prosazování české kultury, podpora tvůrčích schopností českých subjektů, spolupráce se vzdělávacími a odbornými institucemi pro podporu české vědy, vývoje a výuky jazyka, spolupráce s českými exportéry a podpora rozvoje kreativních průmyslů a turismu apod.⁹⁶ Bližší informace o směřování a strategii ČC lze dohledat ve zmíněné *Strategii činnosti* uveřejněné na webových stránkách organizace.

Nutno dodat, že do kulturní diplomacie se zapojují i další státní subjekty a dochází k neustálému prolínání aktivit. V ideálním případě by všechny zaangažované subjekty měly spolupracovat a rozvíjet společné koncepce a projekty pro zefektivnění praxe. Do tohoto spektra se různou měrou také zapojuje celá řada nestátních neziskových organizací, soukromých firem či jednotlivců. Koordinace všech těchto subjektů je náročnou záležitostí, a proto je nutné veškeré koncepční materiály, postupy, strategie a nasazené nástroje inovovat a činit konkurenceschopnými.

Celá oblast české kulturní diplomacie je velmi komplexní a hraje v zahraniční a domácí politice několik rolí. Například slouží jako podklad pro další navazování ekonomických vztahů, napomáhá rozvoji příjezdového cestovního ruchu, podílí se na zlepšování mezinárodních vztahů a bilaterální a multilaterální spolupráce a v neposlední řadě samozřejmě podporuje domácí společenský a hospodářský rozvoj.

⁹⁴ MZV ČR. Veřejná diplomacie.

⁹⁵ ČESKÁ CENTRA. O Nás.

⁹⁶ ČESKÁ CENTRA. Strategie činnosti Českých center 2016-2019. S. 5.

3.2 Význam české klasické hudby v zahraničí

Při posuzování významu české klasické hudby v mezinárodních vztazích je nutno přesněji vymezit pojem „česká klasická hudba“ (dále také pod pojmem „vážná“). Nejčastěji je takto pojímáno období hudebního romantismu 19. století spojené se jmény Antonín Dvořák, Bedřich Smetana či Zdeněk Fibich. Prosazují se také skladatelé první poloviny 20. století jako Leoš Janáček, Bohuslav Martinů či Vítězslav Novák. Samozřejmě nelze opomíjet i autory jiných období (barokní: Jan Dismas Zelenka, Josef Mysliveček, klasicistní: Jan Václav Stamic aj.) včetně těch z druhé poloviny 20. století a současných.

B. Smetana, A. Dvořák či L. Janáček jsou stálicemi na programech českých i zahraničních hudebních těles a zahraniční publikum si je již tradičně spojuje s Českou republikou, či Československem. Interpretace hudby těchto autorů je pro stát důležitá z několika důvodů. Nejenže česká hudební tělesa mají možnost prezentovat svou činnost a profitovat ze zahraničních koncertů, ale i Česká republika, jako subjekt mezinárodních kulturních vztahů, získává dobrou reputaci a udržuje své hudební dědictví živé.

Je velmi důležité, aby hlavní aktéři české kulturní diplomacie podporovali vývoz české hudby. Zahraniční zájezdy hudebních těles či vystupování sólistů jsou často velmi finančně náročné. Proto je nutné, aby bylo vyhlašováno dostatečné množství dotačních programů a grantů ze strany státních orgánů. Samozřejmě, že čeští interpreti nehrají v zahraničí pouze českou hudbu, ale často do svých programů alespoň nějaké takové dílo zařadí. Zároveň se některá tělesa snaží prezentovat současnou českou vážnou hudbu, čemuž napomáhají například Česká centra.

Evropská klasická hudba včetně české se tradičně těší velikému zájmu v asijských zemích, o čemž svědčí vyprodané koncerty na zájezdech České filharmonie a další těles. V roce 2017 se na turné do Jižní Koreje vydala například Filharmonie Bohuslava Martinů pod vedením Leoše Svárovského, který má s vystupováním v Asii bohaté zkušenosti: „*Asijské publikum miluje české skladatele, je nesmírným způsobem vroucí, vděčné.*“⁹⁷ Dle slov dirigenta: „*Milují hudbu Antonína Dvořáka, Bedřicha Smetany a Leoše Janáčka. Dokonce musím říct, že při interpretaci hudby těchto autorů mám někdy z asijského publika lepší pocit než z domácího, českého.*“⁹⁸

⁹⁷ ČTK. Asijské publikum je vděčné, říká dirigent zlínské filharmonie Svárovský před odjezdem na turné.

⁹⁸ Tamtéž.

V březnu roku 2017 proběhl ve španělském Bilbao víkendový program věnovaný české hudbě pod názvem Bohemia, kde se hrála hudba Antonína Dvořáka, Bedřicha Smetany, Gustava Mahlera či Leoše Janáčka. Z České republiky se představila mimo jiné Janáčkova filharmonie, jejíž manažer Ondřej Daněk po akci uvedl: „*Obzvláště Antonín Dvořák je stále skvělý vývozní artikl. Pořád funguje a asi ještě dlouho fungovat bude.*“⁹⁹

V posledních letech se daří i exportu současné vážné hudby. V roce 2018 proběhla premiéra komorní opery Ondřeje Adámka na Mnichovském bienále. Díla dalších mladých komponistů Miroslava Srnky a Jiřího Kadeřábka se v květnu 2018 představila mimo jiné na festivalu Světové dny hudby pořádaný Mezinárodní společností pro soudobou hudbu (ISCM) v Pekingu.¹⁰⁰

Mladí skladatelé se prezentují na celé řadě mezinárodních veletrhů. Jedním z nejvýznamnějších je americký APAP (Association of the Performing Arts Presents). Zde se například v roce 2014 představil s podporou Českých center skladatelský spolek Konvergence se svým ansámblem. Manažerka Konvergence Kateřina Riethofová uvedla: „[...] vizí, se kterou sdružení na největší veletrh scénického umění APAP jelo, bylo představení autorské české hudby. Hudebníci uvedli výhradně hudbu českých skladatelů, což se v New Yorku moc často neslyší.“¹⁰¹

Dalším zvučným jménem, jenž je však známější v zahraničí než v České republice, je hudební skladatel Karel Husa (1921-2016), který strávil většinu života v emigraci v USA. Za svůj *Smyčcový kvartet č.4* dokonce obdržel v roce 1969 Pulitzerovu cenu za hudbu. Mezi jeho nejslavnější skladby patří symfonie *Hudba pro Prahu*, vztahující se k osudnému roku 1968. V Praze měla premiéru až v roce 1990 a získala světový ohlas.¹⁰²

Mezi nejznámější české umělce, kteří vystupují jak s českými, tak světovými orchestry a soubory patří operní pěvkyně Magdalena Kožená či Adam Plachetka. Tento český pěvec je stálým členem souboru Vídeňské státní opery a slaví úspěchy po celém světě. V červenci roku 2018 vydal prestižní Deutsche Grammophon nahrávku Mozartovy opery *Velkorysost Titova*, ve které zpívá A. Plachetka, nikoliv poprvé, po boku slavného tenoristy Rolanda Villazóna.¹⁰³

⁹⁹ AKTUÁLNĚ.CZ. Dvořák bude pořád skvělý vývozní artikl. Ale chceme prosadit i Janáčka, říká ostravská filharmonie.

¹⁰⁰ BOREK, Jan. Současná česká hudba v zahraničí: Alles klappt v Mnichově a dvojí zastoupení v Pekingu.

¹⁰¹ ROZŠAFNÁ, Michaela. Česká hudba zazněla na největším veletrhu scénického umění v New Yorku.

¹⁰² ČTK. V USA zemřel skladatel Karel Husa, držitel Pulitzerovy ceny. Bylo mu 95 let.

¹⁰³ BERÁNKOVÁ, Michaela. Další mezinárodní úspěch basbarytonisty Adama Plachetky! Tentokrát na gramofonovém poli!

Jedním ze způsobů propagace české hudby je od roku 2016 udělování Ceny klasické hudby. Kromě oceňování výkonů českých umělců se uděluje cena za Propagaci české hudby v zahraničí. Exministr kultury Jiří Besser při jejím představování uvedl: „[Cena] se bude udělovat cizincům a pouze výjimečně českým umělcům, kteří dlouhodobě a výrazně působí za hranicemi naší země.“¹⁰⁴ Jedním z takto oceněných je britský dirigent Sir John Eliot Gardiner, který spolupracoval s Českou filharmonií či muzikolog Prof. John Tyrrell, který se celý život profesně věnoval především dílu Leoše Janáčka.¹⁰⁵

Rok 2018 je ve znamení oslav 100. výročí založení Československa (dále jen Výročí 2018) a doprovází jej množství hudebních událostí po celé Evropě. I zde má česká klasická hudba možnost se uplatnit. Kromě výročí republiky se již oslavilo za doprovodu koncertů i 50. výročí Pražského jara.¹⁰⁶ V Příloze č. 3.1 se nachází příklady několika hudebních akcí spojených s oslavami Výročí 2018. Koncerty v rámci oslav jsou buď přístupné široké veřejnosti nebo jsou určené pro diplomatický sbor a jeho hosty. Často se mezi pozvanými nachází zástupci dalších velvyslanectví či významných spolků a firem. Koncerty jsou tak vhodnou podporou pro navazování politických, ekonomických a jiných kontaktů.

Na multilaterálním poli kulturní diplomacie lze zmínit aktivity Středoevropské kulturní platformy, která byla založena v roce 2001 jako: „*Fórum pro kulturní dialog s cílem podporovat dvoustranné a mnohostranné kulturní projekty s důrazem na společnou kulturní identitu střední Evropy*“¹⁰⁷ Společné aktivity Rakouska, Polska, České republiky, Maďarska, Slovenska a Slovinska jsou v posledních letech zaměřené na země Východní partnerství a Západního Balkánu.¹⁰⁸

Hudba se uplatňuje i v rámci spolupráce zemí Visegrádské čtyřky (dále jen V4)¹⁰⁹. K nejruznějším příležitostem se konají v členských zemích koncerty hudebníků z těchto zemí. V roce 2016, v době českého předsednictví V4, se uskutečnil Koncert skladatelů ze zemí V4 v albánské Tiraně. Za českou tradici se prezentovaly árie z opery *Prodaná nevěsta* Bedřicha Smetany a z opery *Rusalka* Antonína Dvořáka. „*Podle ohlasů přítomných hostů i diplomatického sboru se českému předsednictví V4 v Tiraně podařila na místní poměry výjimečně úspěšná kulturní akce. Především ale došlo ke zvýšení*

¹⁰⁴ STEHLÍK, Luboš. Klasická hudba má konečně ceny.

¹⁰⁵ CLASSIC PRAHA AWARDS. Voice of Prague. Vítězové za rok 2017.

¹⁰⁶ MZV ČR. Výročí 2018.

¹⁰⁷ MZV ČR. Ročenka 2016. S. 35.

¹⁰⁸ Tamtéž. S. 35.

¹⁰⁹ Pozn. autorky: V4 – Česká republika, Slovenská republika, Maďarsko, Polsko.

*povědomí široké albánské veřejnosti o existenci uskupení V4, i jako příkladu inspirativní regionální spolupráce.*¹¹⁰ Hudba doprovází také výročí založení V4 a spolupráce v oblasti kultury je posílena podporou Mezinárodního visegrádského fondu.

Česká hudba se dostává do hudebních sálů opravdu po celém světě. Výjimkou není ani Írán. V roce 2016 se v Roudaki Hall v Teheránu uskutečnily Dny české kultury.¹¹¹ Přehled všech kulturních/hudebních akcí v gesci zastupitelských úřadů nabízí Ročenky Odboru veřejné diplomacie MZV, jež jsou dostupné na webových stránkách ministerstva.

3.2.1 Hudba Antonína Dvořáka a Leoše Janáčka v zahraničí

Hudba českých skladatelů 19. a počátku 20. století stále zůstává jádrem české klasické hudební produkce a exportu. Následující část textu se konkrétně věnuje oblíbě a významu hudby Antonína Dvořáka a Leoše Janáčka v zahraničí.

Antonín Dvořák (1841–1904) se za hranicemi prosadil nejprve v Anglii. Dokonce obdržel na tamní univerzitě v Cambridge čestný doktorát. Dalším jeho významným zahraničním působením bylo turné v Rusku v roce 1890. Zásadním zlomem v jeho životě a v dějinách české klasické hudby byl však pobyt v USA od roku 1882. V následujícím roce tam začala vznikat pravděpodobně nejslavnější česká skladba s mezinárodním dosahem *Symfonie č. 9 e moll* s podtitulem *Z Nového světa* (dále jen *Novosvětská*), která poprvé zazněla v prosinci 1893 v Carnegie Hall v New Yorku. Dalším mezníkem bylo ustanovení České filharmonie, jejíž zahajující koncert proběhl právě pod taktovkou Antonína Dvořáka.¹¹²

Dílo tohoto skladatele udržují živé například festivaly. Jedná se zaprvé o Hudební festival Antonína Dvořáka Příbram, který se koná za účasti zahraničních interpretů od roku 1969.¹¹³ Druhým významným festivalem s Dvořákovým odkazem je mezinárodní hudební festival Dvořákova Praha. Akademie klasické hudby, která festival připravuje uvádí, že jeho hlavní myšlenkou je propagace dobrého jména české kultury.¹¹⁴

Součástí festivalu je také vyhlášení Ceny Antonína Dvořáka. Nutno dodat, že v roce 2018 byla oceněna České filharmonie.¹¹⁵ Dle slov Roberta Koláře, ředitele Akademie

¹¹⁰ MZV ČR. Ročenka 2016. S. 41.

¹¹¹ Tamtéž. S. 55.

¹¹² ANTONIN-DVORAK. Životopis.

¹¹³ HFAD PŘÍBRAM. Historie a současnost.

¹¹⁴ DVOŘÁKOVA PRAHA. O festivalu.

¹¹⁵ DVOŘÁKOVA PRAHA. Cena Antonína Dvořáka.

klasické hudby: „Česká filharmonie je už svým historicky prvním koncertem úzce spjata se jménem Antonína Dvořáka a v duchu dvořákovské tradice se i ona v průběhu let zaslouženě stala českým a zároveň světovým orchestrem. Už dlouho jsme cítili, že by si toto ocenění zasloužila.”¹¹⁶

O propagaci a ochranu skladatelova odkazu se snaží například Společnost Antonína Dvořáka, která spolupracuje s Dvořákovou společností ve Velké Británii či s americkým spolkem DAHA (Dvořák American Heritage Association).

Jak lze hodnotit Dvořákův přínos pro českou kulturní diplomacii? Pro mezinárodní vztahy je důležité, jak interpretace jeho tvorby pomáhá prezentovat Českou republiku. Není snadné uvést jasná kritéria hodnocení. Je možné sledovat aktivity českých těles v zahraničí a četnost uváděných skladeb tohoto skladatele. Důležitým zdrojem dat je MZV, které na svých webových stránkách informuje jak o koncertech českých těles a interpretů v zahraničí, tak zahraničních uskupení a jednotlivců, kteří hrají jeho díla.

Jedním z významných počínů posledních let byla premiéra nového nastudování opery *Rusalka*, jež se uskutečnila v únoru 2017 v Metropolitní opeře v New Yorku. Součástí byla řada doprovodných akcí pořádaných Generálním konzulátem ČR v New Yorku a tamním Českým centrem. Byla vystavena originální partitura opery a další vzácné exponáty spojené s tímto dílem, které se tímto poprvé dostaly do zahraniční prezentace. Podle slov tehdejšího českého ministra kultury Daniela Hermana právě Antonín Dvořák přispěl k „budování mostů mezi národy obou zemí”.¹¹⁷ Nutno podotknout, že premiéra přinesla velmi pozitivní recenze tamního tisku.

V Příloze č. 3.2 se nachází přehled vybraných koncertů Dvořákových děl mezi lety 2014 a 2018. Seznam koncertů není vyčerpávající a zcela jistě nepokrývá veškeré akce. Cílem je poukázat na to, že jeho skladby jsou hrány po celém světě pestrrou škálou hudebních uskupení. Mezi nejčastěji uváděná díla patří *Novosvětská*, *Stabat Mater* a *Rusalka*.

Dalším příkladem aktivity týkající se osobnosti A. Dvořáka byla putovní výstava v roce 2014 ke 110. výročí jeho úmrtí. Inspirací pro vznik výstavy byla komiksová kniha *Antonín Dvořák* od Renáty Fučíkové. Kniha zobrazuje momenty ze skladatelova života a je mířena na světové dětské čtenáře. Česká centra komiks doplnila o ilustrace k nejznámějším skladbám, fotografie, rukopisy apod. Projekt doprovázející Rok české

¹¹⁶ DVOŘÁKOVA PRAHA. Cena Antonína Dvořáka

¹¹⁷ MZV ČR. Dvořákova *Rusalka* ovládla Českou národní budovu i Metropolitní operu.

hudby 2014 byl zahájen v Rakousku a postupně se výstava přesouvala do poboček Českých center po celém světě.¹¹⁸

Na závěr mapování významu hudby Antonína Dvořáka je věnována pozornost jeho nejslavnější skladbě a to *Novosvětské*. Proč je právě toto dílo tak slavné? Jak uvádí představitelé Symfonického orchestru Českého rozhlasu: „*Lapidárnost, nekomplikovanost, živelná hudebnost, blyštivá barevnost – to vše činí z Novosvětské spolehlivý titul.*“¹¹⁹ Vznik *Novosvětské* byl zcela jistě ovlivněn Dvořákovým pobytem v USA, kde na něj působila mimo jiné exotická černošská či indiánská hudba. Její premiéra měla mimořádný úspěch a ten slaví dodnes jak v New Yorku, v Praze, tak po celém světě. Řada amerických občanů považuje tuto skladbu za svou národní. Kateřina Nová, vedoucí Muzea Antonína Dvořáka v Praze, uvedla. „*Je to první dokončené dílo, které vzniklo na americké půdě. Zcela jistě tam jsou americké vlivy. Dvořák byl určitě ohromen New Yorkem, byl ohromen prostorem toho města, technikou, spoustou lidí [...].*“¹²⁰

V roce 2009 představila australská radiová stanice ABC Classic FM výsledky dotazníku ohledně nejoblíbenějších symfonií svých posluchačů. Na prvním místě se umístila právě *Novosvětská*, následovaná skladbami Beethovena.¹²¹ Nejznámější radiová stanice klasické hudby, britská Classic FM, umístila v roce 2017 *Novosvětskou* na 7. příčku.¹²² Avšak podobné výzkumy nemohou nikdy jasně rozhodnou, která skladba je „nejlepší“, vždy záleží na interpretaci. Hodnotit se tak dá spíše dle oblíbenosti u posluchačů, či dle prodejů nahrávek a návštěvnosti koncertů.

Antonín Dvořák je legendou na mezinárodním hudebním poli, avšak v oblíbenosti jej dostihuje Leoš Janáček (1854–1928), jehož zahraničnímu významu se věnuje stále více novinářů a hudebních odborníků. Spojuje je jedno téma a to, že se stále jedná u Čechů nedoceněného skladatele. Janáčkovy opery budí obdiv u zahraničního publika více než u domácího. Na českém území se mu věnuje od roku 2008 především zimní Mezinárodní festival Janáček Brno. Přestože se jedná o domácí festival, podobně jako Dvořákova Praha, má velké ohlasy v zahraničním tisku, což přispívá k propagaci Janáčkovy díla ve světě.¹²³

¹¹⁸ ČESKÁ CENTRA. Antonín Dvořák v komiksovém příběhu.

¹¹⁹ MAKOVÁ, Kristýna. Antonín Dvořák se ve Spojených státech amerických setkával s českými krajany.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ ABC CLASSIC FM. 2009 Symphony.

¹²² CLASSIC FM. These are factually the 10 best symphonies of all time.

¹²³ JANÁČEK-BRNO. Janáček Brno 2018.

S odkazem na server Operabase patří Janáček mezi dvacet světově nejhranějších skladatelů žánru opera. Turistické informační centrum Brno uvádí, že v letech 2016 a 2017 se odehrálo ve světě téměř 500 představení jeho děl, přičemž nejčastěji uváděnou je opera *Příhody Lišky Bystroušky*. Ani jeho symfonické dílo nezůstává mimo světovou pozornost, nejhranější skladbou je *Symfonieta*.¹²⁴

Podle šéfdirigenta Janáčkovy opery v Brně Marko Ivanoviće je Janáčková hudba velmi emotivní a programní, což oceňuje jak on, tak i zahraniční publikum. „*Jsem rád, že si tuto jedinečnost našeho velikána uvědomují i v zahraničí – Janáček teď zažívá ve světě doslova „boom“.* Měl jsem v minulých letech možnost nastudovat *Jenůfu* ve švédském Malmö nebo *Věc Makropulos* v Göteborgu a euforická reakce publika i interpretů na tuto jim dosud neznámou hudbu mě velmi těšila a naplňovala až vlasteneckou hrdostí.“¹²⁵

Janáčková hudba je dlouhodobě oblíbená v Asii, čehož jsou si české hudební a operní soubory vědomy a pořádají pravidelné zájezdy do Číny, Japonska či Jižní Koreje. V roce 2017 se v Hongkongu prezentoval soubor Janáčkovy opery Národního divadla v Brně. Zúčastnil se prestižního Hong Kong Arts Festival, kde během čtyř večerů představil operu *Věc Makropulos*. Jednalo se o asijskou premiéru. Patricie Částková, jež pro Divadelní noviny sepsala o zájezdu článek, uvedla: „*Hned počáteční reakce publika smazaly trochu nejistoty, zda právě Věc Makropulos je tou správnou operou k seznámení s dílem brněnského Mistra. Živé a zaujaté reakce provázely celé první čtvrtetní představení, tam, kde se české publikum drží zpátky, protože opera je přece vážná věc, se hongkongští diváci nebáli smát a dát najevo své pocity.*“¹²⁶

V případě Janáčkových děl se na základě informací Ministerstva zahraničních věcí v zahraničí prezentují především česká hudební uskupení. Oproti Dvořákovi je nastudování zahraničními tělesy, na základě analýzy zpráv MZV, zastoupeno v mnohem nižší míře. Vybraná vystoupení s hudbou tohoto skladatele jsou uvedena v Příloze č. 3.3.

¹²⁴ LEOŠJANAČEK.EU. Leoš Janáček.

¹²⁵ KUNČÍKOVÁ, Alena. Odezva na Janáčka v zahraničí mě naplňuje vlasteneckou hrdostí.

¹²⁶ DIVADELNÍ NOVINY. S Janáčkem do Asie.

3.2.2 Rok České hudby

V roce 2014 proběhl Rok české hudby (dále jen RČH), zásadní projekt resortů kultury, školství, zahraničí a pro místní rozvoj. Zapojila se Česká centra, Czech Tourism, regiony i města. Následující řádky se zaměří pouze na zahraniční dimenzi tohoto projektu s odkazem na dokumentaci Institutu umění – Divadelního ústavu. Řada akcí byla navázána na výročí narození či úmrtí významných českých skladatelů. První RČH proběhl již v roce 1924 k příležitosti oslav výročí narození B. Smetany a od té doby se koná každých deset let.¹²⁷

Jedním z doprovodných programů zaměřených na zahraničí byla elektronická výstava *Osobnosti české hudby*, která posloužila Českým centrům a účastem na mezinárodních festivalech.¹²⁸ Hlavním kulturním projektem, ve spolupráci s evropskými regiony, byly České sny 2014. Jejich cílem byla prezentace českých umělců a hudby a podpora mezinárodní spolupráce jednotlivců, měst a přeshraničních regionů.¹²⁹

Během Českých snů proběhlo celkem 100 koncertů ve 14 zemích Evropy za účasti 42 000 návštěvníků. Zahajovacího, závěrečného koncertu a tzv. Českých víkendů se zúčastnili zástupci českých ministerstev, velvyslanci, představitelé měst a kulturních institucí. České víkendy, které se uskutečnily v Německu, Bulharsku, Francii, Slovensku, Švýcarsku a Belgii, umožnily setkávání zástupců měst a regionů a posílily mezinárodní spolupráci.¹³⁰ Jedná se o velmi dobrý příklad uplatnění kulturní diplomacie.

Od zahájení akce vyšlo, dle závěrečné dokumentace, okolo 80 článků v českém a zahraničním tisku.¹³¹ Pořadatelé akce uvedli: „*IV. ročník projektu České sny byl mimořádnou a ojedinělou prezentací české hudby a jednou z největších propagačních aktivit České republiky v zahraničí v Roce české hudby. Sehrál výraznou roli při propagaci českých umělců a prohloubil jejich vazby s umělci v zahraničí, podpořil rozvoj osobních kontaktů a šířením příjemné atmosféry výrazně přispěl ke sbližování Čechů a jiných evropských národů.*“¹³² V Příloze č. 3.4 se nachází přehled partnerských akcí Českých snů. Tabulka níže ukazuje počty projektů a jednotlivých událostí, jež proběhly v rámci Českých snů 2014 ve vybraných zemích.

¹²⁷ YEAR OF CZECH MUSIC. Rok české hudby 2014.

¹²⁸ DOHNALOVÁ, Lenka. Výroční zpráva: Rok české hudby 2014. S. 5.

¹²⁹ MEZINÁRODNÍ CENTRUM SLOVANSKÉ HUDBY BRNO. Czech Dreams: Závěrečná zpráva o realizaci projektu. S. 6.

¹³⁰ Tamtéž. S. 10.

¹³¹ Tamtéž. S. 16.

¹³² Tamtéž. S. 20.

Tabulka 4: Počty projektů a událostí České sny

země	počet projektů	počet událostí
Německo	24	133
USA	16	120
Velká Británie	15	87
Rakousko	9	56
Slovensko	9	56
Belgie	7	51
Japonsko	6	36
Polsko	6	29
Švýcarsko	6	46
Nizozemí	5	34

Zdroj: Vlastní úprava statistiky výstupního dokumentu RHČ.

Je očividné, že nejvíce akcí proběhlo v Německu, Spojených státech amerických a ve Velké Británii. V těchto státech má česká klasická hudba vybudovanou pevnou pozici, což pomáhá českým pořadatelům snáze dosáhnout cílů celého projektu.

3.3 Klíčoví aktéři a využití klasické hudby

Tato podkapitola se věnuje nejvýznamějším státním aktérům české kulturní diplomacie a jejich zakomponování (české) klasické hudby do svých programů či do aktivit, na nichž se v různé míře podílí. Nejprve je představeno zapojení Ministerstva zahraničních věcí, a především jeho příspěvkové organizace, tj. Českých center. Následuje stručné přiblížení aktivit Ministerstva kultury. Informace o jeho příspěvkových organizacích, jež pracují s tématem české klasické hudby, lze nalézt v odkazované příloze.

3.3.1 Ministerstvo zahraničních věcí a Česká centra

Ministerstvo zahraničních věcí podporuje produkci české klasické hudby, umělce a spolupráci se zahraničím skrze zastupitelské úřady, konzuláty a pobočky Českých center. Jednou z oblastí podpory je zaštiťování tuzemských hudebních projektů a akcí s přesahem do mezinárodní dimenze (např. České sny), či organizování hudebních produkcí ve svých prostorách. Zastupitelské úřady v zahraničí podporují finančně a organizačně koncerty českých umělců a také poskytují prostory. Ve spolupráci s tamními

Českými centry spolupřádají nejrůznější akce a zaštitují či alespoň informují o akcích pořádaných zahraničními producenty.

Na webových stránkách MZV lze dohledat velké množství nejrůznějších událostí, které figurují v české kulturní diplomacii, a tedy pomáhají budovat dobré jméno České republiky. I jednotlivé zastupitelské úřady informují veřejnost a české komunity o plánovaných kulturních akcích v daném městě či okolí. Další součástí je podpora neziskových organizací a krajanských spolků. V Příloze č. 3.5 se nachází přehled vybraných akcí roku 2017 a 2018, které podpořilo MZV a ZÚ.

Česká centra

Ve Strategii činnosti Českých center pro roky 2016 až 2019 se uvádí, že: „ČC by měla koncepčně budovat image ČR v zahraničí na základě toho nejlepšího, co je o nás známo [a to na základě] tzv. pozitivních klisé – kvalitní pivo, „co Čech, to muzikant“, česká filmová škola, české sklo, [...]“.¹³³ To nejlepší v oblasti hudby je, jak již bylo řečeno, trojice až pětice českých skladatelů klasické hudby, kteří působili v 19. a 20. století. Z uvedeného „klisé“ vyplývá, že mezi české tradice patří i to, že velké procento české populace je aktivními hráči.

Česká centra ve spolupráci se zastupitelskými úřady, kulturními institucemi, významnými osobnostmi a dalšími subjekty pomáhají prezentovat českou hudební scénu mnoha způsoby. Mezi jejich nástroje patří i: „představovat české výrobce hudebních nástrojů; zajišťování účasti, českých hudebníků na významných festivalech a realizace vlastních vrcholných hudebních projektů.“¹³⁴

Česká centra mohou vystupovat jako hlavní organizátor a uspořádat akci ve svých prostorách či v místě působnosti. Často jsou však spoluorganizátory a o některých akcích, které se konají v jejich okolí, pouze informují online. V neposlední řadě zajišťují rezidenční pobyty pro české umělce (hráče, dirigenty, studenty apod.)¹³⁵ Osobnost ředitele značně ovlivňuje směřování a jádro programu centra po dobu jeho působení. Pokud má vedoucí osoba blízko ke klasické hudbě, či má osobní kontakty na představitele orchestrů či sólisty, pak se dá předpokládat, že se v programové nabídce objeví koncerty či ČC využijí koncertování například České filharmonie k vytvoření doprovodného programu – výstava, workshop, setkání, doplňující koncert členů orchestru apod.

¹³³ ČESKÁ CENTRA. Strategie činnosti Českých center. S. 8.

¹³⁴ Tamtéž. S. 13.

¹³⁵ Tamtéž. S. 14.

Naděžda Lhotská, specialistka hudební agendy, při osobním rozhovoru uvedla, že účelem ČC je propojovat subjekty a předávat informace o hudebním dění doma i v zahraničí. Marketingová podpora není samoúčelná, ČC díky tomu mohou získat nové návštěvníky. Na druhou stranu uvedla, že někteří čeští hráči sami kontaktují ČC a nabízejí svou hru ve volném čase v případě, že se jim to vhodně propojí se zahraničním působením orchestru. N. Lhotská dále zmínila, že velmi vhodné je využívat výročí narození či úmrtí českých skladatelů.¹³⁶

ČC propagují ve svých působistiích také festival Pražské jaro, a to formou distribuce informačních letáků a zmínek na webových stránkách. Případně zorganizují nebo se podílejí na přípravě koncertu předcházejícímu nebo navazujícímu na tento festival.¹³⁷ V předvečer recitálu pražského festivalu se například v roce 2017 v prostorách ZÚ v Berlíně uskutečnil česko – norský komorní koncert zorganizovaný ČC.¹³⁸ Tzv. Ozvěny Pražského jara se konaly poté ve spolupráci Českého centra a ZÚ v Tokiu. Na programu byla díla českých a japonských autorů v interpretaci japonských umělců.¹³⁹

Česká centra každoročně oceňují v rámci festivalu Pražské jaro české mladé umělce, kterým poté nabízejí rezidenční pobyty v zahraničí. V oblasti hudby je však realizovaných rezidencí méně než v jiných uměleckých oborech. Například v roce 2016 se z 24 rezidencí neuskutečnila žádná v oblasti hudby.¹⁴⁰

Následující tabulka uvádí příklady ocenění, která udělila Česká centra účastníkům soutěžní části Pražského jara. Ocenění hráči mohou využít rezidenční stáž na vybrané pobočce Českých center, která mu pomůže získat nové zahraniční kontakty a angažovat se na místní hudební scéně.

Tabulka 5: Ocenění Českých center – Nejlepší účastník Pražského jara

2017	Olga Šroubková – housle
2016	Marek Kozák – klavír
2015	Anna Paulová – klarinet

Zdroj: Vlastní zpracování na základě informací z Výročních zpráv ČC.

¹³⁶ LHOTSKÁ, Naděžda. Osobní rozhovor.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Pozn. autorky: Zahrál český violoncellista Tomáš Jamník a norský akordeonista Frode Haltli.

¹³⁹ TOKYO – CZECH CENTRES. Koncert u příležitosti zahájení hudebního festivalu "Pražské jaro".

¹⁴⁰ ČESKÁ CENTRA. Výroční zpráva 2016. S. 21.

Olga Šroubková v návaznosti na ocenění například v roce 2018 vystoupila s tamním orchestrem na koncertě v Žilině, jehož spoluorganizátorem byla bratislavská pobočka Českých center.¹⁴¹

Úkolem Ústředí ČC v Praze je monitorovat dění na domácí hudební scéně a podávat informace jednotlivým pobočkám. Jedním ze zdrojů jsou brožury Institutu umění – Divadelního ústavu, v nichž se nachází přehled aktuálního dění a také informace o současných skladatelích či interpretech. Stejné informace, včetně kontaktů na důležité osobnosti, se zasílají také zastupitelským úřadům.¹⁴²

Pro přehledný monitoring kulturního dění za hranicemi byl vytvořen webový portál Czech Platform. Pro oblast hudby lze dohledat minulé i plánované koncerty českých subjektů. Do vzniku Czech Platform byly pocítovány značné rezervy v PR těchto akcí. Jedním z hlavních důvodů vzniku platformy dle tehdejšího generálního ředitele Pospíšila bylo: „[...] o mnoha akcích se dozvíme až na poslední chvíli. Existují případy, kdy jsme se například o turné České filharmonie dozvěděli s tříměsíčním předstihem. Chceme proto vytvořit platformu, kde se budou soustředit informace o chystaných akcích v zahraničí.“¹⁴³ V Příloze č. 3.6 se nachází přehled akcí v oblasti klasické hudby, jež podpořily ČC v roce 2017.

3.3.2 Ministerstvo kultury

Ministerstvo kultury šíření české kultury do zahraničí podporuje mimo jiné skrze dotační programy. Odbor mezinárodních vztahů se pak zaměřuje přímo na kulturní aktivity českých subjektů v zahraničí. Hodnotí především: „*uměleckou a odbornou kvalitu, význam pro prezentaci a podporu kulturní rozmanitosti, význam pro rozvoj mezinárodní kulturní spolupráce a vazba na plnění závazků Česka vyplývajících z mezinárodních smluv či místo konání a druh akce z hlediska společenského významu a prestiže.*“¹⁴⁴ V Příloze č. 3.7 se k nahlédnutí nachází přehled vybraných podpořených hudebních akcí v rámci dotační činnosti MK. V oblasti kulturní diplomacie spolupracuje MK se svým slovenským protějškem a vznikají i československá uskupení vystupující pod jejich záštitou. Jedním z takových souborů, jenž vystupuje po celém světě a

¹⁴¹ ČESKÁ CENTRA. Olga Šroubková na Allegretto Žilina.

¹⁴² LHOTSKÁ.

¹⁴³ SHABU, Martin. Česká diplomacie chce vyvážet mix kultury a byznysu.

¹⁴⁴ MINISTERSTVO KULTURY ČR. Vyhlášení dotačního řízení OMV 2018.

reprezentuje oba státy i bývalé soustátí, je Československé komorní duo.¹⁴⁵ Pro rok 2018 bylo vybráno jako rezidenční soubor diplomatických misí obou států a účinkuje na koncertech k oslavám 100. výročí vzniku Československa a 25. výročí vzniku samostatných států.¹⁴⁶

Čeští umělci mají dále možnost využívat Evropské platformy a sítě, které jsou zapojeny do Programu Kreativní Evropa a účastnit se evropských projektů. Účasti podporuje odbor Evropské unie MK. V současné době je k dispozici přehled českých účastí v letech 2007 až 2013. Jedním z vedoucích projektů, čistě v oblasti hudby, byl festival Struny podzimu: Středoevropská hudební akademie – MEMA. Podpořen byl také 15. ročník kytarového festivalu Mikulov 2011 či mezinárodní hudební festival Concentus Moraviae.¹⁴⁷

V Příloze č. 3.8 se nachází stručné představení tří příspěvkových organizací MK a jejich možnosti zapojení do praxe hudební diplomacie. Jedná se o Institut Umění – Divadelní Ústav (IDU), Pražský filharmonický sbor a Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS).

¹⁴⁵ Pozn. autorky: Duo tvoří český houslista Pavel Burdych a slovenská klavíristka Zuzana Berešová.

¹⁴⁶ KOMORNIDUO.CZ. Československé komorné duo.

¹⁴⁷ MÜLLEROVÁ, Magdalena a SVOBODA Ondřej. Kultura/Culture 07-013. Česká účast v projektech spolupráce financovaných programem EU Kultura. S. 19.

4 Česká filharmonie v kulturní diplomacii ČR

Poslední a zároveň klíčová kapitola této práce se zabývá pozicí a aktivitami České filharmonie. Nejprve jsou představeny zásadní historické momenty, osobnosti a proměny ČF, jež měly vliv na zformování jejího jména. Následuje zaměření na období šéfdirigenta Jiřího Bělohlávky a na současnou pozici národního orchestru ve světovém hudebním dění pod vedením Semjona Byčkova. Opomenuty nejsou ani koncepce a strategie současného managementu a další souvislosti. Nejvýznamější část této kapitoly však tvoří analýza zájezdové činnosti ČF, jež má přímou souvislost s kulturně-diplomatickým aktérstvím. Na závěr nechybí celkové zhodnocení, které vychází jak z provedené analýzy a zdrojů, tak z vlastních zkušeností autorky, nasbíraných před i v průběhu zpracovávání tématu.

4.1 Vývoj České filharmonie

Česká filharmonie je příspěvkovou organizací Ministerstva kultury, mohutnou kulturní institucí s bohatou historií sahající až do konce 19. století a reprezentačním aktérem české hudební diplomacie. Kromě filharmonického orchestru řídí výstavní galerii Rudolfinum, Orchesterální akademii a Český spolek pro komorní hudbu. Česká filharmonie sídlí od roku 1946 v budově Rudolfinu.

4.1.1 Historické proměny České filharmonie

Historie České filharmonie je dlouhá a bohatá na přelomové momenty. Podrobně se okolnostmi vzniku, vývojem, osobnostmi a událostmi zabývá několik publikací, které byly vydány k výročí vzniku ČF a informace jsou dohledatelné i na webových stránkách instituce. Pro pochopení významu České filharmonie v současné době a zasazení do kontextu je však nutno uvést určitá fakta, důležité momenty a proměny v působení. Historické souvislosti jsou nezbytné pro celkovou analýzu činnosti a kulturně-diplomatického aktérství.

Již v 60. letech 19. století vznikaly první pokusy pořádat v Praze pravidelné symfonické koncerty. Tyto iniciativy byly spojeny převážně s Bedřichem Smetanou. V roce 1894 se všechny důležité předpoklady pro vznik profesionálního tělesa propojily a byla založena Česká filharmonie. Jedním z hlavních impulzů byla stávka orchestru

Národního divadla, jehož hráči nebyli spokojeni s výší platu a rozhodli se založit vlastní těleso.¹⁴⁸

Spolek ČF zahájil pravidelnou činnost 4. ledna 1896 a první koncert dirigoval Antonín Dvořák. V roce 1901 se ČF zcela osamostatnila od Národního divadla a rozhodla se pořádat minimálně čtyři velké symfonické koncerty ročně. K udržení životaschopnosti odehrála v témže roce 46 koncertů po celém českém území a ve Vídni.¹⁴⁹

Česká filharmonie je považována, podobně jako Národní divadlo, za instituci, jež reprezentuje český národ, avšak vznikla zcela jiným způsobem. V případě Národního divadla bylo hlavní pohnutkou národní společenské pohnutí a síla národního patosu. ČF však vznikla jako profesionální soubor z iniciativy samotných hráčů. Punc národního tělesa získala až když podpořila ideje českého národa při vzniku Československého státu, v meziválečném období či v dobách nacistické okupace. O to se zasloužil především dirigent Václav Talich, který z ní vytvořil těleso evropského formátu. Avšak až s růstem konkurence na domácí a zahraniční scéně se jí dostávalo skutečného národního ocenění. Zlepšující se kvalita orchestru začala postupně lákat zahraniční umělce a ČF si budovala image. „*Ovšem filharmonie si připravovala půdu ke svému pronikání do Evropy i na svých koncertních turné. První podnikl Talich už v roce 1922 do Itálie a Vídně, ve dvacátých letech zopakoval ještě jednou zájezd do Itálie a připojil k němu koncerty v Záhřebu a Lublani.*“¹⁵⁰ Zájezdům se podrobně věnuje samostatná podkapitola.

Česká filharmonie po celou dobu svého působení reflektovala domácí i zahraniční společenské a politické dění a hrála specifickou roli. Této problematice se věnuje Yveta Kolářková v publikaci *Česká filharmonie 100plus10*. Od hlavního národního orchestru se očekávala reprezentační funkce a loajalita. „*Pojmem ve smyslu národním se stávala ČF již v obdobích vyhroceného boje o politický osud národa za první světové války. Reprezentační spoluúčast ČF na celonárodním politickém boji za osvobození pak vyvrcholila manifestační premiérou Sukova Zrání pod taktovkou V. Talicha 30. října 1918.*“¹⁵¹

Kromě abonentních koncertů se od počátku působení dodnes konají mimořádné koncerty k příležitostem nejruznějších výročí, státních svátků či politických aktů. Svou roli ČF také tradičně hraje při podpoře benefičních akcí. V dobách první republiky

¹⁴⁸ ŠPAČEK, František. V lednu 2016 slavíme 120. výročí vzniku České filharmonie.

¹⁴⁹ ČESKÁ FILHARMONIE. Historie České filharmonie.

¹⁵⁰ MLEJNEK, Karel. Česká filharmonie: 10 kapitol ze stoleté historie orchestru. S. 37.

¹⁵¹ JIRÁNEK, Jaroslav. Jméno a pojem České filharmonie. S. 6.

reflektovala četnost a návštěvnost koncertů tehdejší kulturní vyspělost mladého českého státu a ČF hrávala pro nejvýznamnější podniky a kulturní či sportovní spolky. Konaly se studentské a dětské koncerty či dobročinné akce pro německé a rakouské hráče.¹⁵²

Po první světové válce Československý stát nutně potřeboval zabezpečit pevné vazby se zahraničím a demonstrovat svá spojení. Tomu opět napomáhaly koncerty České filharmonie. Jednalo se mimo jiné o koncert na počest Francie v roce 1919 s francouzským repertoárem nebo o koncerty v rámci kulturní spolupráce s Velkou Británií.¹⁵³

Koncertní období mezi lety 1918 a 1938 mělo netradiční atmosféru. Zahraniční výjezdy byla brána jako „vyslanecká činnost“ českého orchestru. Jeho aktivity byly pečlivě monitorovány médii, a to především zájezdy do západní Evropy v druhé polovině 30. let. Filharmonici byli nezdávka v rámci výjezdů zváni na setkání a recepce do diplomatických rezidencí.¹⁵⁴

Specifickou kapitolou je období nacistické okupace. Ačkoliv se na jednu stranu dařilo prosazovat českou hudbu, musel orchestr hrát i při německých slavnostech, například při narozeninách Adolfa Hitlera.¹⁵⁵ „*Nacistická okupace znamenala pro Českou filharmonii nebezpečné období. V sázce byla její čest, morální i vlastenecký kredit. [Byla vedena k tomu], aby zradila zásady věrnosti vůči svému národu a jako špičkové těleso začala spolupracovat s říšskými Němci. Bohužel v této kritické době neměla jinou zbraň proti tomuto útlaku než svou dramaturgii a vzornou interpretaci hudebních děl.*“¹⁵⁶ Nacisté začali ovlivňovat činnost ČF dosazením vládního komisaře, který měl vliv na osobnosti i program. Brzy však dospěli k přesvědčení, že tento orchestr skutečně není vhodným mezinárodním reprezentantem německé kultury a začali prosazovat vlastní Německý filharmonický orchestr.¹⁵⁷

V době protektorátu se konaly především zájezdy na český venkov, kam kromě kvalitní hudby přivázela ČF také psychickou podporu domácímu obyvatelstvu. Hrávala se převážně česká hudba v čele s *Mou Vlastí*. Během nacistické okupace se konalo 76 mimopražských koncertů.¹⁵⁸

¹⁵² KOLÁČKOVÁ, Yveta. Česká filharmonie 100 plus 10. S. 180.

¹⁵³ Tamtéž. S. 181.

¹⁵⁴ Tamtéž. S. 182.

¹⁵⁵ Tamtéž. S. 184.

¹⁵⁶ KUNA, Milan. Česká filharmonie a nacistická okupace. S. 14.

¹⁵⁷ Tamtéž. S. 15-16.

¹⁵⁸ Tamtéž. S. 15-16.

Má Vlast byla stěžejním dílem, jímž ČF vyjadřovala svou opozici vůči režimu. Když si nacisté uvědomili sílu této skladby, zakázali ji. V roce 1940 byla pozvána ČF pod vedením Talicha do Berlína a Drážďan. Talich, jenž rozhodně nechtěl zaprodat české těleso Němcům, připravil provokativní program – Beethovenova *Egmonda* (tématem díla je neúprosný konec tyрана) a Smetanovu *Mou Vlast*. „*Ukázat Němcům, „jaký jsme to vlastně národ“, bylo smyslem toho zájezdu. Výsledkem bylo, že říšští Němci skrytý záměr České filharmonie nakonec prohlédli a Českou filharmonii do říše již vícekrát nepozvali.*“¹⁵⁹

V roce 1945 byla ČF zestátněna a od roku 1946 byla pořadatelem hudebního festivalu Pražské jaro, který brzy dosáhl mezinárodního významu. Zároveň jako státní orchestr hrávala v největších československých továrních závodech a při nejrůznějších událostech. K tomu se od roku 1948 přidaly „politické zakázky“. Kromě domácích koncertů na podporu socialismu, se zahraniční zájezdy orientovaly především na spřátelené země.¹⁶⁰

S nástupem 50. let nastalo existenčně a ideově náročné období. Hrozilo, že se ČF stane tělesem plně ovládaným komunistickou stranou. Ačkoliv byla její činnost podrobně kontrolována, udržela si uměleckou samostatnost a směřování. Čistě prorežimní skladby se objevovaly zřídka.¹⁶¹ „*V oblasti vážné hudby [...] nebyla perzekuce tak markantní jako v jiných uměleckých oborech, zejména v literatuře a filmu. Na koncertních pódiích byla více prosazována díla těch autorů, kteří se svou tvorbou „zasluhovali“ o režim, avšak přes veškerou snahu státních orgánů se tato „angažovaná“ tvorba nestala nosnou součástí repertoáru uměleckých těles.*“¹⁶²

Zahraniční výjezdy nebyly zcela v kompetenci ČF a nezřídka se stalo, že cesty hráčů nemohlo vedení orchestru ovlivnit. Značné organizační problémy nastávaly také při hostování zahraničních umělců, jež zajišťovali úředníci Ministerstva informací a osvěty bez znalosti programové koncepce.¹⁶³ „*Postavení České filharmonie v těchto obtížných společensko-politických podmínkách bylo poněkud schizofrenní. Doma byla tlačena k tomu, aby působila jako „lidový“ orchestr hrající hudbu českých klasiků a nová budovatelská díla pro široké vrstvy obyvatelstva. Ve vztahu k zahraničí pak vystupovala*

¹⁵⁹ KUNA. S. 17.

¹⁶⁰ KOLÁČKOVÁ. S. 189.

¹⁶¹ IBLOVÁ, Michaela. Česká filharmonie pod tlakem stalinské kulturní politiky v padesátých letech. S. 92-93.

¹⁶² Tamtéž. S. 14.

¹⁶³ Tamtéž. S. 144-145.

jako „výkladní skříň“ české kultury; do ciziny totiž „nevyvážela“ díla soudobých autorů tvořících v duchu socialistického realismu, nýbrž díla zavedených, světově uznávaných skladatelů.“¹⁶⁴

Celkově se situace zlepšila v 60. letech, kdy došlo k politickému uvolnění a začali přijíždět významní dirigenti, kteří již zaznamenali kvalitu českého orchestru.¹⁶⁵

Po roce 1989 se začali z emigrace vracet významní hudebníci. Orchester se opět angažoval ve významných společenských a politických událostech. V říjnu roku 1990 vystoupila ČF v sídle OSN v New Yorku. Mezinárodní dosah měla také účast na 1. konferenci Fórum 2000 pod záštitou prezidenta Václava Havla a nositele Nobelovy ceny Elie Wiesela. Oslaven byl také vstup České republiky do NATO v březnu 1999 a to pod taktovkou Vladimira Ashkenazyho.¹⁶⁶

V 90. letech se však ČF dostala do vleklé krize managementu. V roce 1995 byl představen nový projekt, jenž měl vylepšit reputaci. Připravila se řada koncertů, která měla za úkol vzbudit zájem mezinárodních médií a hudebních společností, aby se opět ČF vrátila na svou pozici na mezinárodním trhu hudby.¹⁶⁷ Další krizové období nastalo kolem roku 2008, kdy se vybíral nový šéfdirigent. Pro Ministerstvo kultury byla vypracována řada analýz a doporučení pro zlepšení situace. Jejich příklady jsou uvedeny v Příloze č. 4.1. Krize nastala především kvůli problémům v personálním obsazení celé instituce. Následující podkapitola se v této návaznosti věnuje právě historickému významu osobností pro fungování ČF.

¹⁶⁴ IBLOVA. S. 221.

¹⁶⁵ Tamtéž. S. 217.

¹⁶⁶ KOLÁČKOVÁ. S. 195.

¹⁶⁷ REICHERT, Dankmar. Music, Money and Management – the Czech Philharmonic Orchestra in the Context of the International Music Market. S. 121.

4.1.2 Osobnosti v historii České filharmonie

Vedle generálního ředitele a sólistů je to především šéfdirigent, kdo formuje jméno a značku orchestru. V minulosti se dirigenti také zaslouhovali o udržení hrdosti českého národa v těžkých dobách. Naopak krize v historii ČF byly často spojeny s nepříjemností aktivit dirigentů či nesouladem mezi nimi a hráči. Vhodné změny pak dokázaly zajistit náhlé obraty a rychlá zlepšování. Dirigent má vliv na mezinárodní přijetí tělesa, hostující umělce, zahraniční angažmá, úspěchy při získávání kontraktů u nahrávacích společností a na zájem pořadatelů koncertů. Následující řádky se věnují nejvýznamnějším historickým osobnostem, jež stály v čele ČF, a to jak šéfdirigentům, tak hostujícím dirigentům.

Prvním dlouhodobě působícím šéfdirigentem ČF byl Václav Talich, který nastoupil do čela orchestru v roce 1919 a přinesl zásadní změny. Již z předchozího dirigování si získal všeobecný obdiv a vytvořil repertoár, jemuž dominovala česká hudba. V čele orchestru stál sedm sezón a mnoho dalších let s ČF spolupracoval. V těžké době těsně před vypuknutím 2. světové války řídil desítky koncertů pro domácí publikum, jež posilovaly národní sebevědomí.¹⁶⁸ V meziválečném období vyjížděla ČF pod jeho vedením do celé Evropy. V neposlední řadě pomohl zvětšit orchestr na několika významných nahrávkách. Ačkoliv Talich odolával nacistickým manipulacím, po nástupu komunistů se dostal do komplikované situace a jeho poslední koncert se uskutečnil v roce 1954.¹⁶⁹

V roce 1942 se šéfdirigentské pozice ujal Rafael Kubelík a zůstal v čele šest let. Zažil s ČF mnohé, včetně bouřlivých válečných a okupačních let i konečného osvobození. Během válečných let pokračoval v tradici interpretace české hudby, ale zapojoval i hudbu evropskou na důkaz díků v době osvobození. V roce 1948 emigroval.¹⁷⁰ Do Prahy se vrátil v roce 1990 k příležitosti festivalu Pražské jaro a dočkal se nadšeného přijetí. Následující rok podnikl s orchestrem turné do Japonska. „[...] *Rafael Kubelík se výrazně zasloužil o umělecký vzestup České filharmonie a přispěl k jejímu mezinárodnímu vzhlasu.*“¹⁷¹

V roce 1950 stanul v čele Karel Ančerl, který zůstal šéfdirigentem dlouhých 18 let a hned po svém nástupu představil vizi, že se ČF musí stát světovým orchestrem.

¹⁶⁸ MLEJNEK, Karel. Česká filharmonie: 10 kapitol ze stoleté historie orchestru. S. 40.

¹⁶⁹ Tamtéž. S. 43.

¹⁷⁰ ČESKÁ FILHARMONIE. Historie České filharmonie.

¹⁷¹ MLEJNEK. S. 55.

„Poměry v republice tomu v první polovině padesátých let nepřály. Kultura, podřízená komunistické ideologii, se dostala do služebního postavení a život orchestru se odehrával na domácí půdě.“¹⁷²

V době uvolnění režimu, konkrétně v roce 1959, s ním ČF vyjela na legendární turné do Austrálie, Nový Zéland, Japonska, Číny, Indie a SSSR a o pět let později do USA. *„Orchestr vstoupil na světové kolbiště. Byl na tvrdý konkurenční boj s předními evropskými i americkými orchestry dobře připraven. Podržel si svůj základní charakter – zpěvnost, slovanskou vřelost, citovost, vlastnosti, které orchestru v dlouhých letech tvrdé práce vštípil Talich.“¹⁷³* Ančerl k tomu přidal precizní a virtuózní projev, čímž se orchestr dostal mezi elitu.¹⁷⁴

Václav Neumann se stal šéfdirigentem v roce 1969. V době jeho působení sloužila ČF především k reprezentaci státu.¹⁷⁵ Neumann prosadil hudbu B. Martinů a nahrávka jeho kompletních symfonií získala několik zahraničních ocenění. Za 22 let u ČF si zasloužil velký obdiv a vydal celou řadu nahrávek se společností Supraphon. S orchestrem vyjížděl i do zahraničí, například do Japonska či USA.¹⁷⁶

Následující dvě desetiletí byla ve znamení častého střídání vedení a šéfdirigentů. Nejslavnějším z nich byl Jiří Bělohlávek, který se ujal pozice v roce 1990 a byl přijat velmi kladně jak členy orchestru, tak veřejností a zahraničím. *„Jiří Bělohlávek rozjel naplno své plány. Uzavřel smlouvu s britskou gramofonovou firmou Chandos na celou sérii nahrávek české hudby, vyjednával další zájezdy.“¹⁷⁷* Avšak v roce 1991 při zájezdu do Japonska si orchestr tajně zvolil nového vedoucího, a to Gerda Albrechta. Bělohlávek se dostal zpět až v roce 2012.¹⁷⁸

Albrechtovo působení v 90. letech dostalo ČF do problémů, které se podařilo zdolat až po jeho rezignaci. Albrecht a Bělohlávek se zpočátku ještě společně podíleli na koncertech ke 100. výročí vzniku orchestru, avšak v oblasti zahraničních výjezdů se jejich vize minuly. V době Albrechtova působení došlo k několika komplikacím. Byl zrušen zájezd do New Yorku a odvoláno vystoupení ve Vatikánu k příležitosti vzájemného uznání států Izrael a Vatikán. Toto odmítnutí se dostalo i do světového tisku. Koncert k diplomatické události je vždy brán jako reprezentační úkol národního orchestru, avšak

¹⁷² MLEJNEK. S. 59.

¹⁷³ Tamtéž. S. 60

¹⁷⁴ Tamtéž. S. 60.

¹⁷⁵ Tamtéž. S. 66.

¹⁷⁶ Tamtéž. S. 63.

¹⁷⁷ Tamtéž. S. 29

¹⁷⁸ Tamtéž. S. 113.

zde figurovalo rozhodnutí Albrechta raději se podílet na umělecké práci v České republice.¹⁷⁹ V roce 1997 Albrecht abdikoval. Podle Karla Mlejníka se však krize výrazně na renomé ČF nepodepsala: „*Život orchestru pokračuje i přes přítomnou krizi dál. Vzrušující události devadesátých let se nedotkly jeho mezinárodního renomé, Česká filharmonie zůstává dál v kategorii špičkových světových těles.*“¹⁸⁰ Albrecht byl prvním zahraničním šéfdirigentem.

Zahraniční šéfdirigenti nebo hostující osobnosti dodávají ČF důležitý mezinárodní ráz. Čím slavnější dirigent, tím větší šance, že orchestr pronikne na zahraniční pódia a zároveň se mu rozšíří repertoár a zkušenosti. Jedním z hostujících dirigentů byl Japonec Ken-ičiro Kobajaši, jenž působil v ČF od roku 1996 do roku 2003. Zasloužil se mimo jiné o významné nahrávky u japonských firem Pony Canyon a Octavia Records. Dalším ze zahraničních dirigentů byl ruský emigrant Vladimír Ashkenazy, který nastoupil v roce 1998 a zaměřil se především na uměleckou stránku orchestru.¹⁸¹

Pro orchestr je důležitá mimo jiné účast na mezinárodních festivalech, jedním z těch nejslavnějších je BBC Proms v Londýně. V roce 2004 se tam ČF dostala díky působení hlavního hostujícího dirigenta sira Charlese Mackerrase. Zároveň přidal slavný festival v Edinburghu a ve Vídni.¹⁸² Mezi další slavné dirigenty lze zařadit Neeme Järviho či Manfreda Honecka.

Do historie se dále zapsala celá řada světových sólistů, ale i hostujících skladatelů, jež dostali možnost dirigovat s orchestrem vlastní skladby. Jedním z prvních byl Gustav Mahler. Slavný norský skladatel Edward Grieg dirigoval své skladby s ČF v roce 1906. Zapojil se také Igor Stravinskij, který zahrál svou skladbu jako sólista k příležitosti narozenin prezidenta T.G. Masaryka v roce 1930.¹⁸³

Někteří skladatelé se alespoň účastnili provedení svých skladeb, jako například ruský Dmitrij Šostakovič ve 40. letech. V neposlední řadě lze zmínit polského skladatele Krzysztofa Pendereckiho, jenž dirigoval svůj *Klarinetový koncert* k příležitosti zahájení 100. sezóny ČF.¹⁸⁴

Není snadné a ani podstatné pro tuto práci vytvořit přehled a všech sólistů, kteří kdy s Českou filharmonií vystupovali. Následující řádky mají pouze vyzdvihnout několik

¹⁷⁹ MLEJNEK.S. 113.

¹⁸⁰ Tamtéž. S. 116.

¹⁸¹ KOLÁČKOVÁ. S. 30

¹⁸² Tamtéž. S. 31.

¹⁸³ Tamtéž. S. 144-149

¹⁸⁴ Tamtéž. S. 144-149.

zásadních jmen, konkrétně klavíristů, kteří pomohli ČF posunout se po žebříčku slávy. Jedním z častějších hostů je například americký klavírista Garrick Ohlsson, který poprvé vystoupil v roce 1974 na festivalu Pražské jaro a již s orchestrem absolvoval přes 30 koncertů.¹⁸⁵ Další legendární představitelkou klavírního světa je argentinská umělkyně Martha Argerich, kterou doprovodili filharmonici v roce 1971 v Mnichově či v roce 1992 v Praze a 2001 na Beethovenově festivalu v Bonnu.¹⁸⁶ Slavný, od roku 2000 s ČF vystupující, je ruský klavírista Jevgenij Kissin. Na turné do Japonska, Francie, Velké Británie a Holandska doprovodila ČF klavíristka Helène Grimaud.¹⁸⁷

4.2 Současná pozice České filharmonie

Současná Zřizovací listina ČF pochází z roku 2011. V článku *Vymezení základního účelu a předmětu činnosti* se uvádí, že ČF provozuje koncertní, výstavní, vzdělávací a výchovnou činnost a pomáhá rozvíjet tradici budovy Rudolfiny. Obsahem činnosti je pořádání a spolupořádání koncertů, hudebních produkcí a výstav doma i v zahraničí, včetně konferencí, seminářů či sympozií. Dále také obstarává agenturní činnost a organizuje vystoupení jednotlivých umělců.¹⁸⁸

V čele instituce stojí generální ředitel (David Mareček), jenž je dosazován ministrem kultury. Ředitel má pravomoc jmenovat šéfdirigenta orchestru a ředitele Galerie Rudolfinum, zřizuje Uměleckou radu orchestru, Radu Českého spolku pro komorní hudbu a další orgány.¹⁸⁹ Umělecká rada orchestru se především vyjadřuje k dramaturgii, podporuje a kontroluje úroveň tělesa a má slovo v oblasti zahraničních a domácích angažmá hostujících umělců.¹⁹⁰ Personální změny v čele orchestru probíhají většinou na základě vypršení smlouvy, avšak výjimkou není ani demise či odvolání ze strany generálního ředitele.

Jako státní příspěvková organizace čerpá ČF z prostředků alokovaných ze státního rozpočtu, ze svých fondů, darů, rozpočtu Evropské unie a z dalších mezinárodních finančních mechanismů.¹⁹¹ Tabulka níže, na základě informací z výročních zpráv ČF a MK, přibližuje finanční stránku činnosti ČF. Uvádí celkové náklady a výnosy z koncertní

¹⁸⁵ KOLÁČKOVÁ. S. 171.

¹⁸⁶ Tamtéž. S. 171.

¹⁸⁷ Tamtéž. S. 175

¹⁸⁸ MINISTERSTVO KULTURY ČR. Zřizovací listina České filharmonie.

¹⁸⁹ Tamtéž.

¹⁹⁰ ČESKÁ FILHARMONIE. Umělecká rada.

¹⁹¹ MINISTERSTVO KULTURY ČR. Zřizovací listina České filharmonie.

činnosti a částku, jež získala ČF od Ministerstva kultury na provoz. Lze zaznamenat stabilní přísun prostředků ze státního rozpočtu s mírně rostoucí tendencí a zároveň rostoucí celkové náklady.

Tabulka 6: Finanční ukazatele (v mil. Kč)

	náklady celkem	schválený příspěvek zřizovatele (MK)	výnosy z koncertní činnosti
2013	252	143	61
2014	294	132	93
2015	272	145	71
2016	306	147	76
2017	338	157	65

Zdroj: Vlastní úprava informací čerpaných z Výročních zpráv MK.

Ministerstvo kultury pracuje průměrně s částkou 3,5 mld. Kč (v roce 2017 byly schváleny 4 miliardy Kč, závěrečný účet se navýšil na 5,6 miliard Kč), kterou rozděljuje mezi své příspěvkové organizace.¹⁹² ČF se nachází na 6. pozici ve výši přijatých financí a drží si procento soběstačnosti v rozmezí 43–49 %.¹⁹³ Každoročně se schválený příspěvek na činnost se v průběhu roku navyšuje v řádech až desítek milionů Kč. Ministerstvo dále poskytuje výjimečné dotace na vybrané projekty. V roce 2014 finančně podpořilo Rok české hudby 9,5 miliony korun a turné ČF do USA 3 miliony korun.¹⁹⁴ Pro management orchestru, MK a řadu dalších institucí včetně partnerů a zahraničních agentur je důležitý počet domácích a zahraničních koncertů a jejich návštěvnost. Prodané vstupenky zároveň generují velkou část příjmů instituce. Statistiky koncertů se však mírně liší dle typu výroční zprávy (ČF, MK). V roce 2013 zároveň došlo ke změně ve statistickém sledování a nově se počítají všechny vlastní programy, nikoliv pouze koncerty. Následující tabulka uvádí vývoj návštěvnosti všech koncertů ve vlastní režii mezi lety 2013 a 2017.

¹⁹² MINISTERSTVO KULTURY ČR. Výroční zpráva Ministerstva kultury za rok 2017. S. 14.

¹⁹³ Pozn. autorky: Informace pochází z rešerše Výročních zpráv MK let 2014–2017.

¹⁹⁴ MINISTERSTVO KULTURY ČR. Výroční zpráva Ministerstva kultury za rok 2014. S. 136.

Tabulka 7: Vývoj počtu a návštěvnosti koncertů mezi lety 2013 a 2017

rok	počet návštěvníků koncertů ve vlastní režii ČF	počet koncertů v Praze ve vlastní režii
2013	84 780	158
		počet všech programů
2014	100 049	289
2015	104 760	282
2016	120 501	408
2017	107 815	402

Zdroj: Vlastní úprava informací z Výročních zpráv MK a ČF.

Z tabulky vyplývá, že návštěvnost koncertů a dalších pořadů má rostoucí tendenci, přičemž rok 2016 vykázal nadprůměrnou návštěvnost. Výsledky činnosti ČF jsou zásadní také pro její partnery a donátory, se kterými si udržuje dlouholeté pevné vazby a navzájem si přinášejí řadu benefitů. Generálním partnerem je Česká spořitelna, která stála u zrodu samotné instituce. S ohledem na zahraniční činnost ČF je nutno zmínit společnost Škoda auto či skupinu PPF, která mimo jiné podporuje nákup cenných hudebních nástrojů a je partnerem zájezdové činnosti. Partnerem je také JT banka, která je privátním sponzorem koncertního mistra Josefa Špačka.¹⁹⁵

4.2.1 Osobnosti České filharmonie

Současný generální ředitel David Mareček nastoupil na svou pozici v roce 2011 a spolu s generálním manažerem (Robert Hanč) a dirigentem (Semjon Byčkov) jsou hlavními tvůrci života celé instituce. V roce 2010 byl D. Mareček, jenž byl tenkrát ředitelem Filharmonie Brno, osloven MK, aby stanul v čele ČF. Nejprve nabídku odmítl. ČF se v té době nacházela v hluboké krizi (od roku 2008), která se dotýkala jak celého managementu a PR, tak kvality. Nakonec pozici přijal s podmínkou, že se novým šéfdirigentem opět stane Jiří Bělohlávek. Následně došlo k zásadnímu přehodnocení propagace a sjednávání hostování v zahraničí. „Orchestr začal víc jezdit do světa – a kdo nevěřil vysněným destinacím nového managementu, uvěřil nejpozději předloni [2014] na podzim, kdy se Česká filharmonie po deseti letech vrátila do Carnegie Hall.“¹⁹⁶ Po pěti letech působení trojice Bělohlávek-Mareček-Hanč se ČF opět dostala mezi nejvýznamnější světová tělesa. Jedním ze současných cílů je dosáhnout toho, aby byla

¹⁹⁵ ČESKÁ FILHARMONIE. Partneři.

¹⁹⁶ KUZNIK, Frank. Ředitel České filharmonie: Musíme se zbavit nálepky orchestru, který hraje jen českou hudbu.

v zahraničí přijímána i jako orchestr, který precizně hraje i hudbu zahraničních skladatelů.¹⁹⁷

Česká filharmonie pod vedením Jiřího Bělohlávka

Pro sezónu 2012/2013 byl do čela orchestru zvolen Jiří Bělohlávek, osobnost světového významu.¹⁹⁸ Deník E15 v roce 2012 uvedl: „*Jeho příchod k ČF je vnímán jako určitá naděje pro orchestr, který v uplynulých 20 letech prošel několika krizemi. Právě Bělohlávkův odchod v roce 1992 považují někteří odborníci za historickou chybu.*“¹⁹⁹ Do svého návratu byl Bělohlávek angažován u prestižního BBC Symphony Orchestra a za svou činnost ve Velké Británii byl v roce 2012 jmenován komandérem Řádu britského impéria.²⁰⁰ Britská velvyslankyně v Praze Sian MacLeodová k tomu dodala: „*Je nejen významným hudebním mistrem, ale i výborným hudebním diplomatem obou našich zemí.*“²⁰¹

Společně s novým generálním ředitelem D. Marečkem vyvedli ČF opět na výsluní a dodali jí nový lesk, programové pojetí a světový zájem.²⁰² Cílem nového vedení bylo zvýšení prestiže ČF a posun do desítky nejlépe hodnocených světových orchestrů. Hodnotit orchestry však není snadná záležitost. Asi nejcitovanější žebříček orchestrů vytváří renomovaný časopis společnosti Gramophon. Ještě v roce 2008 se v něm ČF, tehdy pod vedením dirigenta Mácala, umístila na 20. místě, což vedlo následně nové vedení k tomu, aby se dosáhlo první desítky. U ČF byly vyzdviženy realizované nahrávky a celkový charakter tělesa. Na prvním místě se umístil, a dodnes je považován za top orchestr, nizozemský Royal Concertgebouw.²⁰³

Právě příchod Bělohlávka byl brán jako cesta ke zlepšení o desítky procent. Jak uvedl v roce 2012 generální ředitel D. Mareček: „*V nejbližších třech letech nás čeká 90 koncertů v zahraničí, musíme začít nahrávat pro špičkový zahraniční label, musíme mít skvělé recenze.*“²⁰⁴ Zahajovací koncert 117. sezóny byl výjimečnou událostí, na kterou se přijeli podívat i zástupci zahraničních nahrávacích společností. Nahrávky s domácím Supraphonem jsou však také významné. Generální manažer R. Hanč k tomu uvedl:

¹⁹⁷ KUZNIK.

¹⁹⁸ NOVOTNÁ, Zorka. Jiří Bělohlávek v čele České filharmonie 2012–2017.

¹⁹⁹ ČTK. Filharmonie poprvé vystoupila se staronovým šéfdirigentem Bělohlávkem.

²⁰⁰ ČESKÁ FILHARMONIE. Jiří Bělohlávek zemřel.

²⁰¹ ČTK. Královna Alžběta udělí Bělohlávkovi Řád britského impéria.

²⁰² NOVOTNÁ.

²⁰³ GRAMOPHONE. The world's greatest orchestras.

²⁰⁴ BUDINSKÝ, Libor. David Mareček: Chceme vrátit filharmonii do první světové desítky.

„Nahrávky se Supraphonem posilují jméno České filharmonie a velmi mnoho lidí je překvapivě zná, jako festivaloví producenti, manažeři orchestrů a koncertních hal, novináři.“²⁰⁵ Více informací k významu nahrávek pro mezinárodní dimenzi činnosti a reputaci lze nalézt v Příloze č. 4.2.

I po nástupu Bělohlávka měla být dodržena charakteristika ČF jako čistě národního orchestru, což ji činí ve světě cennou. Jak však uvedlo vedení: „Na druhé straně samozřejmě nechceme být xenofobní a nebráníme se cizincům, ale charakteristický zvuk České filharmonie je cennost, která náš orchestr prodává v zahraničí.“²⁰⁶ Bělohlávek byl od počátku otevřen novým podnětům a inicioval několik zásadních projektů. Za jeho působení vznikla Orchesterální akademie, vedl skladatelské a interpretační soutěže a zavedl systém edukačních projektů. Navázal spolupráci s britským vydavatelstvím Decca a nechal nahrát komplet Dvořákova díla.²⁰⁷

Prosadil orchestr na řadu světových podií. Jeho návrat vzbudil celosvětové uznání a ČF začala opět sbírat úspěchy. Hrало se jak v Newyorské Carnegie Hall, tak po třinácti letech také ve slavném Wiener Konzerthaus. Dlouhou pauzu měl orchestr také od vystupování v budově Berlínské filharmonie a po dvaceti letech se vrátila do Londýna do Royal Festival Hall.²⁰⁸ „Spojení České filharmonie s Jiřím Bělohlávkem a českou hudbou bylo pro pořadatele lákavou kombinací. Společně navštívili 18 zemí od evropských destinací přes USA až po dálný východ – Japonsko, Čínu či Jižní Koreu. Do většiny z nich dostali opětovná pozvání.“²⁰⁹

Mezi lety 2012 a 2017 dirigoval Bělohlávek v zahraničí 102krát v 11 zemích a podařilo se mu vydat s orchestrem 15 nahrávek.²¹⁰ Filharmonici s ním nastudovali asi 580 děl, přičemž A. Dvořák zůstal nejhranějším.²¹¹ B. Martinů byl dirigentovým oblíbencem a často jej prosazoval i do zahraničních programů.²¹² Bělohlávek se ve světě prosadil také díky realizaci oper Janáčka. Nejslavnější z nich je *Její Pastorkyňa*, která se inscenovala například i newyorské Metropolitní opeře, a to společně s *Věcí Makropulos* či v Royal Festival Hall v Londýně v roce 2016. Do tohoto prestižního domu se ČF chystala již od roku 2011.²¹³

²⁰⁵ BIRMINGHAM POST. Orchestra takes pride in its country and its composers.

²⁰⁶ BUDINSKÝ, Libor. David Mareček: Chceme vrátit filharmonii do první světové desítky.

²⁰⁷ LANDOVÁ, Pavlína. Jiří Bělohlávek v České filharmonii 2012–2017.

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ LANDOVÁ, Pavlína. Ve světle čísel a fakt. Nad repertoárem České filharmonie 2010–2017.

²¹² MAŇOUROVÁ, Lucie. Co nás čeká ve 122. sezoně aneb Nebojte se Martinů ani Adèse!

²¹³ MAŇOUROVÁ, Lucie. Její pastorkyňa v Praze a v Londýně aneb koncertní odpověď Jiřího Bělohlávka.

V roce 2018 označil britský deník The Guardian nové vydání cyklu symfonických básní *Má Vlast* za počín týdne. List zároveň doplnil, že ČF „měla podle něj vždy výjimečný charakter a která pod Jiřím Bělohlávkem podle všeho nabrala na „mohutnosti a pronikavosti.“²¹⁴ Hodnocení nahrávek a koncertů se také ve velké míře věnuje oficiální hudební magazín BBC na webových stránkách classical-music.com. Za zmínku stojí také recenze serveru Bachtrack.com. Příklady recenzí zahraničních vystoupení jsou uvedeny v kapitole věnující se zájezdům ČF.

Na základě všech těchto úspěchů Bělohlávka za doby jeho působení v ČF lze říci: „Jako šéfdirigent dokázal dát orchestru nové cíle, přinesl mu novou motivaci a prestiž, pomohl mu stabilizovat se. Dal mu k dispozici všechno svůj um, náročnost a opravdovost, svou pověst a své vize.“²¹⁵

Semjon Byčkov a Česká filharmonie

V době zpracovávání této práce byla v běhu již 123. sezóna České filharmonie, a to pod vedením šéfdirigenta Semjona Byčkova, který nastoupil po nečekaném úmrtí Jiřího Bělohlávka. V současné době je sezóna na svém úplném začátku, avšak její program a novinky byly představeny již na jaře roku 2018 a je patrné, že přinese mnoho nového. Do této sezóny si mimo jiné ČF přináší řadu ocenění a nominací. Jedná se například o několik cen Grand Prix du Disque de l'Académie Charles-Cros, několik ocenění Grand Prix du Disque de l'Académie française či ceny z mezinárodního hudebního veletrhu MIDEM (Cannes Classical Award). Česká filharmonie byla rovněž nominována na cenu Grammy.²¹⁶

Avšak zásadní změnou je nástup nového šéfdirigenta. „Když mne orchestr a česká vláda požádaly, abych se stal nástupcem milovaného Jiřího Bělohlávka, cítil jsem se hluboce poctěn důvěrou, kterou do mne vložily. Pro umělce není větší výsady než být součástí instituce, která sdílí stejné hodnoty, stejné nadšení a stejnou oddanost hudebnímu umění.“²¹⁷ Těmito slovy okomentoval svůj nástup do čela ČF tento původem ruský dirigent, který však s orchestrem již dlouhodobě spolupracoval. Byčkov byl zvolen

²¹⁴ ČTK. Nabrala na mohutnosti a pronikavosti. The Guardian chválí Českou filharmonii s Bělohlávkem za album *Mé vlasti*.

²¹⁵ VEBER, Petr. Jiří Bělohlávek: dobré jméno české hudby. S. 3.

²¹⁶ ČESKÁ FILHARMONIE. Programový katalog: 122. sezóna 2017/2018. S. 13.

²¹⁷ VEBER, Petr. David Mareček: Byčkov byl jednoznačnou volbou.

managementem a uměleckou radou na jaře roku 2017 a to na dalších 5 let. Jeho zvolení odsouhlasil tehdejší ministr kultury Daniel Herman.²¹⁸

Ačkoliv se nejedná o prvního šéfdirigenta, který není českého původu, jeho zvolení přineslo na toto téma řadu otázek. Generální ředitel David Mareček osvětlil situaci tak, že Česká filharmonie samozřejmě zůstává plnohodnotně českým orchestrem s živou českou hudební tradicí. Na druhou stranu je v pozici orchestru, jenž má ambice upevnit si místo ve světové špičce a zde není podstatné, zda je v jeho čele český nebo zahraniční dirigent.²¹⁹

Byčkov začal s ČF spolupracovat již v roce 2013. V tomto roce se zrodil nápad na Projekt Čajkovskij, tedy soubor koncertů, rezidencí a nahrávek, jež půjdou hluboko do díla tohoto ruského skladatele. V roce 2016 vyšla první nahrávka ve společnosti Decca. Projekt by měl skončit v roce 2019 rezidencí ve Vídni a Paříži a souborem nahrávek všech skladatelových symfonií, klavírních koncertů a dalších symfonických děl.²²⁰ V rámci svého nástupního projevu Byčkov vysvětlil, proč zrovna Česká filharmonie je vhodným orchestrem pro důkladné nastudování Čajkovského díla a má možnost ji v hudebním světě prosadit. *„Česká filharmonie je součástí velké slovanské hudební tradice a například Dvořákova hudba je svým cítěním Čajkovskému velmi blízká. Zároveň je tento orchestr zeměpisně i díky historii své země odjakživa součástí západního světa.“*²²¹

Zvolení Byčkova nepřineslo na mezinárodní hudební trh v souvislosti se značkou ČF žádné výrazné změny. Reakce u zahraničních partnerů byly pozitivní. Ti hodnotili především to, že Byčkov spolupracoval a vyjížděl za hranice například s Vídeňskou filharmonií nebo nizozemským orchestrem Concertgebouw. Jak dodal Mareček: *„[Dirigent] je zařazen v kategorii, kdy se nikdo nepozastavuje, proč diriguje Dvořáka.“*²²²

Obchodní stránka, a tedy i atraktivnost dirigenta pro nahrávací společnosti je velmi důležitá. Podmínkou bylo udržení zájmu společnosti Decca a partnerů ve významných světových sálech, jako je Carnegie Hall. Při výběru nového šéfdirigenta právě Byčkov splnil všechny tyto požadavky.²²³ Byčkov při nástupu do funkce doplnil, že velkým úkolem pro ČF je schopnost interpretovat hudbu jiných než českých autorů a zahraničnímu publiku umět představit ve svém pojetí jejich domácí hudbu a kulturu.

²¹⁸ VEBER, Petr. David Mareček: Byčkov byl jednoznačnou volbou.

²¹⁹ Tamtéž.

²²⁰ ČESKÁ FILHARMONIE. Semjon Byčkov.

²²¹ ČESKÁ FILHARMONIE. Projev Semjona Byčkova u příležitosti jmenování šéfdirigentem České filharmonie.

²²² VEBER.

²²³ DRÁPELOVÁ, Věra. Byčkov byl nejsilnější kandidát. S. 6.

„Musíme se snažit proniknout do každé z těchto kultur takovým způsobem, abychom byli schopni věrohodně vyjádřit její podstatu.“²²⁴ V letech 2018 a 2019 absolvuje nový šéfdirigent všechny zahraniční zájezdy, a to na Slovensko do Velké Británie, USA, Německa či do Vídně, kde se uskuteční rezidenční pobyt orchestru.²²⁵

Jeho koncertní činnost doplní slavný dirigent sir Simon Rattle, toho času šéfdirigent London Symphony Orchestra. Společně chtějí prosadit ČF v prestižním hudebním domě Royal Academy of Music, kde se uskuteční koncert ve spolupráci s českým ZÚ v Londýně. Následovat bude turné do USA, kde proběhnou na konci října 2018 dva koncerty v Carnegie Hall. Dalším hostujícím dirigentem, jenž vyveze ČF do Číny a na Tchaj-wan, bude Petr Altrichter.²²⁶

Další významné osobnosti ČF

Kromě dirigentů se samozřejmě na vývozu české hudby a zároveň i jménu ČF a České republiky podílejí čeští sólisté a dirigenti, jež hostují v zahraničí. Výjezdy členů orchestru pomáhají posilovat reputaci a znalost ČF v zahraničí a navázat kontakty pro budoucí pozvání celého osazení. Jednou z výrazných osobností je soloharfenistka ČF Jana Boušková, která hojně vyváží českou klasickou hudbu a je nositelkou řady světových ocenění. S úpravami slavných českých skladeb pro harfu vystupuje po celém světě včetně USA či Hongkongu.²²⁷

Koncertní mistr ČF, houslista, Josef Špaček je také významným reprezentantem v zahraničí. Kromě jeho angažmá v orchestru hojně spolupracuje s cizími interprety a orchestry, jako například s Kyoto Symphony Orchestra či s Bamberckými symfoniky. Hrává také ve Velké Británii, Francii či v USA.²²⁸ „Symbolickým vyjádřením jeho významu pro orchestr je titul „Umělecký partner České filharmonie“. Status uměleckého partnera orchestru umožní Josefu Špačkovi pokračovat ve slibně se rozvíjející sólové kariéře a zároveň nepřerušit vazby, jež má na Českou filharmonii.“²²⁹ Přispívá také k diskografii české hudby, a to nahrávkami houslových děl Dvořáka či Janáčka. Sólista je také držitelem ocenění mezinárodní soutěže královny Alžběty.²³⁰ Není však zastupován

²²⁴ ČESKÁ FILHARMONIE. Projev Semjona Byčkova u příležitosti jmenování šéfdirigentem České filharmonie.

²²⁵ MAŇOUROVÁ, Lucie. První sezona Semjona Byčkova nešetří novinkami.

²²⁶ Tamtéž.

²²⁷ JOHANOVSKÁ, Lucie. Jana Boušková: Má vlast upravená pro sólovou harfu? Velká odpovědnost.

²²⁸ JOSEF ŠPAČEK. Josef Špaček.

²²⁹ ČESKÁ FILHARMONIE. Josef Špaček.

²³⁰ Tamtéž.

českou agenturou, ale belgickou firmou Nymus Artist, jež je světově uznávanou značkou kvality.²³¹

Českým dirigentem, který hojně spolupracuje se zahraničními orchestry, je Jakub Hrůša. Jako šéfdirigent působí u Bamberských symfoniků a je také hlavním hostujícím dirigentem u Tokijského metropolitního symfonického orchestru či Londýnských filharmoniků.²³² Jedná se o jednoho z nejvytíženějších českých umělců, významně se zasluhujících o reprezentaci české kultury. „*Renomovaný britský časopis Gramophone ho zařadil mezi „top ten“ mladých dirigentů z celého světa.*“ v roce 2016.²³³ V roce 2017 například koncertoval v rámci festivalu BBC Proms, kde dirigoval právě BBC Symphony Orchestra, s nímž nastudoval český program.²³⁴

4.2.2 Směřování a koncepce činnosti České filharmonie

V současné době je v platnosti *Koncepce rozvoje pro roky 2017 až 2022* (dále jen *Koncepce*), která nastiňuje celý koncept aktivit České filharmonie. Při zpětném zhodnocení let 2011 až 2016 se v ní uvádí, že kvalita a výkonnost hráčů byla posílena téměř 60% navýšením platů. Tento krok byl jednou z podmínek návratu šéfdirigenta Jiřího Bělohávků v roce 2012. Zároveň proběhla reforma uměleckého fungování, jejíž důsledky na sebe nenechaly dlouho čekat. Došlo k nárůstu prodaných abonementních vstupenek o 47 % a výnosy z vlastní činnosti se zvedly z původních 79 na 141 milionů korun.²³⁵

Orchestr se zároveň v předchozím období vrátil na většinu slavných světových podií a zvýšil se počet hostujících interpretů a dirigentů. V roce 2016 byla opět uzavřena smlouva s nahrávací společností Decca. Hodnotící část *Koncepce* explicitně uvádí, že se „*podařilo úzce propojit zahraniční aktivity České filharmonie s diplomatickými a obchodními zájmy České republiky.*“²³⁶ Kromě tohoto dlouhodobého koncepčního dokumentu jsou však zásadní i programy jednotlivých sezón, které se vždy představují na jaře předchozí sezóny (Programové katalogy).

²³¹ STEHLÍK, Luboš. Josef Špaček o vedení, pohybu, orchestru a rezidentuře.

²³² ČESKÁ FILHARMONIE. Jakub Hrůša.

²³³ ŠNEJDAROVÁ, Dina. Jakub Hrůša: Po zpětné vazbě přímo toužím.

²³⁴ STEHLÍK, Luboš. Jakub Hrůša na BBC Proms.

²³⁵ ČESKÁ FILHARMONIE. Koncepce rozvoje České filharmonie, nové pojetí hudební výchovy, O čem jde Idé a Romano drom.

²³⁶ Tamtéž.

Aktuální *Koncepce* přináší vizi ČF jako národního orchestru, s tím, že je podle svého managementu zřejmě jediným orchestrem, který není zasažen negativními vlivy globalizace a může se dostat do světové špičky. Základním kamenem zůstává výhradně český zvuk a osobitost celého uskupení, jež si vydobyla v zahraničí jméno a jsou vyžadovány. Podle slov generálního ředitele Davida Marečka lze český charakter udržet a zároveň kvalitativně zamířit na tu nejvyšší úroveň. *Koncepce* upřesňuje, že základem pro zahraniční vystoupení zůstává česká hudba, která se zároveň dočká nových nahrávek pro společnost Decca a Supraphon.²³⁷

Mezi další vytýčené cíle patří posílení vazeb se zahraničními koncertními pořadateli a festivaly a zajištění rezidencí pro orchestr. Dlouhodobější pobyty znamenají bohatší program a společenský i mediální dopad. Zásadním prvkem bude „vývoz *edukačních programů, které budou převedeny do cizích jazyků s cílem oslovit nové skupiny posluchačů a prohloubit účinek zahraniční prezentace zejména ve spojení s koncertními rezidencemi.*“²³⁸

Již několik let ČF rozvíjí bohatý edukační program pro školy i rodiny s dětmi. Při osobním rozhovoru s manažerkou koncertů v zahraničí, Alžbětou Lupíškovou, několikrát zaznělo, že tyto úspěšné programy se musí začít exportovat. Měly by být součástí rezidencí nebo programu ad hoc hudebních uskupení hráčů orchestru.²³⁹ Edukační programy světových těles nejsou výjimečnou záležitostí, ale jak uvádí D. Mareček, řada z pořadatelů by uvítala projekty i hostujících orchestrů. „*Pochopitelně to bude znamenat, převést je do cizích jazyků, zajistit zahraniční moderátory a najít témata, která osloví děti v Evropě, Americe nebo Asii. Příprava nám zabere poměrně hodně času a první výsledky můžete očekávat nejdříve za dva až tři roky.*“²⁴⁰

Pro potřeby českých škol, do budoucna i pro zahraniční partnery, se pokračuje na tvorbě Digitální koncertní síně, částečně podle vzoru Berlínské filharmonie. „*Česká filharmonie naváže vztahy s německými společnostmi EuroArts a C-Major a zahájí a rozvine projekt Digitální koncertní síň určený k online šíření a záznamu.*“²⁴¹

V rozhovoru pro časopis Harmonie uvedl, tehdy čerstvě znovuzvolený, generální ředitel D. Mareček: „*Digitální koncertní síň bude mít určitě přesah i do zahraničí, ale*

²³⁷ ČESKÁ FILHARMONIE. *Koncepce rozvoje České filharmonie, nové pojetí hudební výchovy, O čem jde Idě a Romano drom.*

²³⁸ Tamtéž.

²³⁹ LUPÍŠKOVÁ, Alžběta. Osobní rozhovor.

²⁴⁰ STEHLÍK, Luboš. Včera, dnes a zítra České filharmonie.

²⁴¹ ČESKÁ FILHARMONIE.

chceme začít tím, že připravíme a zvládneme pokrýt Českou republiku. Potom se teprve pustíme do případného rozšíření projektu.“²⁴² Mareček doplnil, že je nutno dosáhnout vysokého stupně technické profesionality, aby mohly být přenosy využitelné pro zájemce z celého světa. Ve spolupráci s Českou televizí se záznamy koncertů budou nabízet již dříve.²⁴³

4.3 Zahraniční činnost České filharmonie

Zahraniční zájezdy České filharmonie jsou nejvýznamnější součástí této analýzy praxe české hudební diplomacie. Dle slov manažerky koncertů a projektů v zahraničí Alžběty Lupíškové klade ČF důraz především na koncertování v nejslavnějších sálech. Od dob nástupu J. Bělohlávka se změnila strategie k dosažení toho cíle a managementu se jej v posledních letech daří naplňovat. Mezi další priority patří účinkovat během zájezdu ve více sálech v dané zemi.²⁴⁴ Ideálně by neměl orchestr vyjíždět pouze do jednoho státu, ale propojit během zájezdu několik zemí. Takto zatím fungují zájezdy do vzdálených destinací. Některé zájezdy v posledních sezonách nesou označení Evropa, což znamená, že ČF navštíví hned několik sálů v několika státech a vytvoří smysluplnou a finančně výhodnější trasu po určitém evropském regionu.

Sjednávání zahraničních angažmá je velmi komplikovanou záležitostí. Kromě komplexního a náročného technického zajištění je důležitá dramaturgie a kompromisní ujednání mezi požadavky orchestru a pořadatele. A. Lupíšková upřesnila tento postup. Generální manažer orchestru, v současné době R. Hanč, je hlavním vyjednávačem zahraničních angažmá. Tři až čtyři roky v předstihu se setkává se zastupujícími agenturami a také osobně navštěvuje zahraniční sály. Zastupující agentury mají vytvořené strategie již na několik let dopředu a snaží se o udržení jisté míry pravidelnosti. Bez agentur se obejdou menší zájezdy například do Německa.²⁴⁵

Spolupráce s agenturami je jednodušší a přehlednější než jednání přímo s pořadatelem. Jak uvedla v tisku v roce 2004 tehdejší manažerka orchestru Eva Sedláková: „[Pro management je] *daleko výhodnější mít v dané zemi svého agenta, který je zainteresován na tom, smluvit víc koncertů na více místech.*“²⁴⁶ Agentury a pořadatelé již

²⁴² STEHLÍK, Luboš. Včera, dnes a zítra České filharmonie.

²⁴³ VEVERKA, Vilém. Rekapitulace a nové horizonty Davida Marečka. S Vilémem Veverkou otevřeně.

²⁴⁴ LUPÍŠKOVÁ.

²⁴⁵ Tamtéž.

²⁴⁶ MATĚJKA, Ivan. Česká filharmonie na cestách.

mají jasné představy o tom, s jakým typem programu mohou zaplnit svůj sál. Přesto se ČF nepodřizuje a vše se projednává jak s dirigentem, tak sólisty a manažery.²⁴⁷ Důležitou roli hraje rostoucí konkurence na trhu s hudbou a častý nedostatek financí. Přičemž pořadatel hradí veškeré náklady, které šplhají často do závratných výšek. Vhodné je, pokud mají orchestry za sebou soukromé donátory.²⁴⁸

Aktivita České filharmonie se plánují přibližně ve tříletém předstihu a tvoří asi třetinu činnosti managementu. Orchester tráví na cestách 65 až 80 dní.²⁴⁹ Počtem průměrně asi 70 zahraničních koncertů ročně se nevymyká světovému standardu. V roce 1992 však strávili filharmonici v zahraničí 116 dnů a odehráli 72 koncertů, což znamenalo nejdelší zahraniční působení v historii. Vydali se do Austrálie, Španělska, Německa, Velké Británie, Japonska, Jižní Koreje a Hongkongu.²⁵⁰

Kromě příležitostné spolupráce s Českými centry je ČF v kontaktu s dalšími českými subjekty, například v Japonsku s pobočkou Czechtrade a obecně také s místními a českými partnery v daných destinacích. Do budoucna se, dle Lupíškové, plánuje rozvoj zahraničního PR orchestru. Vztahy s veřejností a médii by měli mít nově na starost individuální zahraniční agenti. Výhodou je jejich znalost daného prostředí a jazyka. Tím, že jsou stále ve své domácí zemi mohou lépe spravovat tamní propagaci ČF. Tvorba zahraničního PR a dlouhodobá strategie se především chystá do USA, Velké Británie, Vídně a Německa. Dalším cílem je zajistit pevnější kontakty s ambasádami.²⁵¹

V programové oblasti se snaží ČF prorazit ve světě i s jinou než českou klasickou hudbou a prezentovat se jako spojnice mezi Západem a Východem, přičemž se tak může představovat celá Česká republika. Cílem je postupně vyrovnat českou náplň činnosti s tou zahraniční.²⁵² Je však jasné, že se nemůže sjednotit počet koncertních dní doma a za hranicemi. Přece jenom nelze zapomenout na to, že ČF je především národní orchestr, který hraje pro domácí publikum.

Zahraniční turné mají pro filharmonii i finanční přínos. Orchester si v zahraničí vydělá až 20 % prostředků, jenž má k dispozici na svou činnost.²⁵³ Získané obnosy pak na základě principů příspěvkových organizací využívá na rozvoj vlastní činnosti.

²⁴⁷ KADLEC, Petr. Česká filharmonie doma i v zahraničí.

²⁴⁸ MATĚJKA.

²⁴⁹ KADLEC.

²⁵⁰ KOLÁČKOVÁ. S.125

²⁵¹ LUPÍŠKOVÁ.

²⁵² Tamtéž.

²⁵³ MATĚJKA.

Zájezdy také pečují o umělecký vývoj a seberealizaci jednotlivých hráčů a dirigentů. Často se jedná o prestižní události, které povzbuzují orchestr k dalšímu zlepšování. Nelze říci, že by Česká filharmonie měla ve světě monopol na interpretaci české hudby, ale i tak je pro zahraniční pořadatele ČF jistotou charakteristického „českého“ provedení. Především díla B. Smetany, A. Dvořáka či L. Janáčka jsou stálíci na zahraničních programech.²⁵⁴

Reprezentace je dalších z charakteristik zahraničního působení. Například bývalý generální ředitel Václav Riedlbauch uvedl: „*Chápeme ji [reprezentaci] velice vážně, víme dobře, jak dokáže hudba „naladit“ posluchače příznivě i pro širší pojmání úrovně našeho národa, státu. Mnohokrát jsme se přesvědčili, že to byl právě dotyk s výkonem našeho orchestru, jenž významně ovlivnil byznysmena nebo politika při posuzování jeho konání vůči České republice.*“²⁵⁵ Dle jeho slov znalost české hudby a ČF ve světě často předčí povědomí o geografickém umístění státu na mapě světa. Riedlbauch dále uvedl, že právě využití jména českých skladatelů a pobytu ČF v zahraničí je vhodným nástrojem pro politiky a podnikatele, kteří mají zájem se v daném státě či oblasti angažovat.²⁵⁶

Jak vychází z údajů katalogu koncertní činnosti ČF pro sezónu 2017/2018, tak počet zahraničních koncertů nadále roste (30 koncertů).²⁵⁷ Programový katalog pro sezónu 2018/2019 uvádí, že se uskuteční 34 zahraničních koncertů.²⁵⁸ Přehled zahraničních akcí se nachází ve Výročních zprávách ČF a na webovém portále. V každé Výroční zprávě se objevuje: „*Česká filharmonie tímto podporuje dobré jméno České republiky v zahraničí a pokračuje v šíření české kultury, čímž naplňuje jedno ze svých hlavních poselství.*“²⁵⁹

²⁵⁴ KADLEC, Petr. Česká filharmonie doma i v zahraničí.

²⁵⁵ MATĚJKA.

²⁵⁶ Tamtéž

²⁵⁷ ČESKÁ FILHARMONIE. Programový katalog: 122. sezóna 2017/2018. S. 118.

²⁵⁸ ČESKÁ FILHARMONIE. Programový katalog: 123. sezóna 2018/2019 S. 134.

²⁵⁹ ČESKÁ FILHARMONIE. Výroční zpráva 2017. S. 10.

Tabulka níže uvádí počet koncertů ČF ve vlastní režii a z toho počet akcí v zahraničí mezi lety 2004 a 2017.

Tabulka 8: Počet koncertů ve vlastní režii a v zahraničí

rok	koncerty ve vlastní režii	v zahraničí	procentuálně
2004	122	53	43 %
2005	123	23	18,7 %
2006	121	27	22,3 %
2007	129	28	21,7 %
2008	132	22	16,6 %
2009	109	30	27,5 %
2010	127	13	10,2 %
2011	121	24	19,8 %
2012	146	6	4,1 %
2013	158	29	18,3 %
změna typu statistiky	koncerty a pořady ve vlastní režii	v zahraničí	procentuálně
2014	289	42	14,5 %
2015	282	37	13,1 %
2016	408	32	7,8 %
2017	402	23	5 %

Zdroj: Vlastní zpracování informací z Výročních zpráv MK a ČF.

Z údajů vyplývá, že počet zahraničních koncertů se každoročně liší a nelze vysledovat žádnou jasnou tendenci. Vliv na počet koncertů má řada již zmíněných faktorů, včetně situace v managementu, osobnost šéfdirigenta, repertoár, zájem smluvních partnerů, situace na hudebním trhu apod. Údaje z tabulky slouží především k vytvoření základního povědomí o aktivitě ČF. Procentuální podíl zahraničních koncertů na celkovém počtu zřídka přesáhl hodnotu 20, z čehož vyplývá, že Česká filharmonie se orientuje především na domácí publikum a podporuje kulturní rozvoj českého národa. Neznamená to však, že by zahraniční aktivity měly menší význam. Často jsou koncerty během zájezdů pořádané pro vysoký počet návštěvníků, mají velký kulturněpolitický význam a jsou považovány za jedny z nejvýznamějších událostí koncertní sezóny.

V následující tabulce jsou uvedeny cílové destinace zájezdů od koncertní sezóny 2013/2014 do současnosti. Lze zde vysledovat frekvenci výjezdů do jednotlivých států a vývoj celkového počtu zájezdů. Každý zahraniční výjezd zpravidla obsahuje více koncertů v dané zemi.²⁶⁰

²⁶⁰ Pozn. autorky: Sezóna začíná v říjnu a končí v červnu (v létě se konají festivaly, které se započítávají do nadcházející sezóny).

Tabulka 9: Zájezdy od sezóny 2013/2014 do/včetně sezóny 2018/2019

2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Německo	Německo	Německo	Německo		Německo
	Španělsko	Španělsko			
Velká Británie	Velká Británie	Velká Británie		Velká Británie a Irsko	Velká Británie
Itálie		Itálie	Itálie	Itálie	
			Lucembursko		
Japonsko		Japonsko		Japonsko	
	Rakousko	Rakousko	Rakousko	Rakousko	Rakousko
Čína		Čína	Čína		Čína
Jižní Korea				Jižní Korea	
Slovensko					Slovensko
Švýcarsko		Švýcarsko	Švýcarsko	Švýcarsko	
Slovinsko		Slovinsko		Slovinsko	
Chorvatsko		Chorvatsko		Chorvatsko	
	Polsko	Polsko	Polsko		
				Rumunsko	
			Tchaj-wan	Tchaj-wan	Tchaj-wan
	USA				USA
					Belgie
			Francie		
		Maďarsko			
10 zemí	6 zemí	12 zemí	9 zemí	10 zemí	8 zemí

Zdroj: Vlastní úprava informací z Výročních zpráv ČF.

V Příloze č. 4.3 se nachází přehled všech zájezdů od roku 2013 do současnosti, který zaznamenává období, dirigenty, hlavní sólisty a repertoár. Vzhledem k rozsahu a zaměření práce je historický vývoj zájezdů, který je důležitý pro pochopení současných aktivit ČF, součástí Přílohy č. 4.4. Zaměřuje se na nejdůležitější momenty a převraty ve vývoji zájezdů a vliv proměn politického režimu. Zároveň porovnává historické principy se současnými. Důležitou součástí je také poohlédnutí se za prvními koncerty v Asii a USA včetně velkolepého Turné tří kontinentů v roce 1959.

Následující podkapitoly se věnují zájezdům do Asie, USA a po Evropě. Nelze však opomenout, že jednou za několik let absolvuje ČF výjezd i na další kontinent. Například v roce 2013 se představila na kulturním festivalu v Abú Dhabí ve Spojených arabských emirátech. Zájezd byl naplněním strategie ještě více se otevřít světu a proniknout do oblastí, kde je ČF ještě neznámá. Hrály se skladby světových autorů za účasti významných operních pěvců. Český program dirigoval J. Bělohlávek. Součástí byly také edukativní programy pro děti. Generální ředitel shrnul účast na festivalu těmito slovy:

*„Účast České filharmonie na tomto podniku vnímáme jako velkou prestiž, festival se těší skvělé pověsti a za dobu své existence uvítal nejlepší světové orchestry. Navíc Česká filharmonie nezískává pouze na prestiži, ale celé turné je i finančně zajímavé.“*²⁶¹

4.3.1 Kulturně – politické dimenze zájezdů

O zahraničních koncertech ČF se lze dočíst jak v českém a zahraničním tisku, tak na webovém portálu Ministerstva zahraničních věcí. Právě MZV hojně informuje o událostech spjatých s prezentací české hudby. Jak již bylo uvedeno, tato problematika spadá do praxe české kulturní diplomacie. Ačkoliv MZV a ZÚ nejsou zpravidla pořadateli koncertů ČF, tak se zapojují různou formou a měrou či minimálně o těchto událostech informují. Velmi často se koncertů účastní i diplomatický sbor, který s sebou přivádí zahraniční politické a obchodní hosty.

Pokud chtějí velvyslanci hostit členy ČF přímo na půdě ZÚ nebo ve svých rezidencích mohou pozvat komorní soubor, například komorní kvinteto Belfiato, jehož členy jsou i hráči České filharmonie. Například v roce 2016 zahrálo toto uskupení na recepci v rámci oslav státního svátku 28. září v rezidenci tehdejšího českého velvyslance Libora Sečka v Londýně. Koncertu se kromě dalších významných zahraničních hostů zúčastnil také policejní prezident genmjr. Tomáš Tuhý, architektka Eva Jiříčná, řada válečných veteránů či ředitelů krajských spolků a agentur. Pro podporu hospodářské prezentace státu se představila firma Škoda se svými modely aut.²⁶²

Kromě komorních souborů jsou zváni i jednotliví sólisté ČF, jako například houslistka Irena Herajnová nebo klavírista a zároveň generální ředitel David Mareček. Ti se představili v roce 2016 v rezidenci českého velvyslance v Londýně. *„Koncert je součástí série komorních koncertů, jimiž chce velvyslanectví ČR v Londýně propagovat českou vážnou hudbu a její interprety. Je také prvním plodem rodící se spolupráce mezi velvyslanectvím a britským zastoupením firmy Škoda, jakož i dalšími partnery.“*²⁶³

Zmíněné akce jsou součástí tříletého plánu kulturní diplomacie s názvem *Czech Republic 100*. V roce 2017 se mimo jiné uskutečnila série koncertů nejúspěšnějšího českého pianisty Ivo Kahánka či zmíněného Belfiato.²⁶⁴ V rámci tzv. Českého týdne

²⁶¹ ČESKÁ FILHARMONIE. Výroční zpráva 2013. S. 7.

²⁶² VELVYSLANECTVÍ ČR V LONDÝNĚ. Recepce ke státnímu svátku České republiky.

²⁶³ VELVYSLANECTVÍ ČR V LONDÝNĚ. Velvyslanec hostil koncert českých filharmoniků.

²⁶⁴ MZV ČR. Czech Republic 100: Program Velvyslanectví v oblasti veřejné a kulturní diplomacie v letech 2016-2018.

v Londýně se v říjnu 2018 budou prezentovat příklady inženýrství, umění a vědy a celá akce bude završena koncertem České filharmonie v sále Royal Academy of Music.²⁶⁵

Pozvánky sólistům chodí i na akce spojené s výročími navázání diplomatických vztahů. Například v dubnu roku 2018 uspořádal český ZÚ v Gruzii koncert k 25. výročí. Hrály se světové skladby pro violoncello a varhany a zazněla díla i českých a gruzínských skladatelů. Zařazení domácí hudby publika je samozřejmostí pro koncerty tohoto druhu. Jedná se o vyjádření zájmu o zemi a pokoru. Akce se zúčastnili jak velvyslanci řady zemí, tak významní představitelé gruzínského kulturního života a členové českých organizací. *„Událost neunikla pozornosti gruzínských médií: velvyslanec ČR v Gruzii poskytl rozhovor TV Imedi, o koncertě informovaly mnohé další sdělovací prostředky – tiskové agentury, anglicky psaný deník The Messenger apod.“*²⁶⁶

4.3.2 Zájezdy do Asie

Zájezdy ČF do Asie a konkrétně do Japonska jsou pravidelné a časté. Od 90. let hrála ČF v Japonsku každý rok, od roku 2005 se začalo vyjíždět jednou za dva roky. Management se drží pravidla, že pokud je zájezd do určitého regionu úspěšný, vrací se tam po 3 až 5 letech.²⁶⁷

První cesta do Japonska se uskutečnila v roce 1959 v rámci tzv. Turné tří kontinentů. V Japonsku se již tenkrát projevila kulturní specifika, jež musí být dodnes brána v potaz při plánování asijských turné. Japonské publikum je známo tím, že během samotného koncertu nedává najevo žádné nadšení a je velmi rezervované, avšak jakmile koncert skončí, posluchači obklopí hráče se žádosti o autogram a jsou velmi srdeční a vděční.²⁶⁸

Japonský konzervatismus, nedůvěra a zájem spíše o hudbu Čajkovského se po prvním zájezdu velmi brzy změnil v oblibu, a právě česká hudba je od té doby od orchestru vyžadována.²⁶⁹ V roce 1959 strávila ČF v Japonsku celý měsíc (19 koncertů) a jelikož se jednalo v té době o velmi vyspělý stát, tak byly koncerty přenášeny televizí a rozhlasem. Díky tomu se událost dostala k milionům posluchačů.²⁷⁰

²⁶⁵ MZV ČR. Představujeme kulturní plán „Czech Republic 100“.

²⁶⁶ VELVYSLANECTVÍ ČR V TBILISI. Koncert pro violoncello a varhany k výročí 25 let navázání diplomatických vztahů mezi Gruzii a ČR.

²⁶⁷ KADLEC, Petr. Česká filharmonie doma i v zahraničí.

²⁶⁸ POSPÍŠIL. S. 54.

²⁶⁹ KOLÁČKOVÁ. S. 139.

²⁷⁰ POSPÍŠIL. S. 56.

Pro zajímavost: od roku 1959 do 2013 odehrála ČF Dvořákovu *Novosvětskou*, u japonského publika nejoblíbenější skladbu, celkem 150krát a podle interních informací ji na program nezařadil pouze jeden dirigent ČF, a to Gerd Albrecht.²⁷¹

Velký úspěch mělo angažmá japonského dirigenta Ken-ičiro Kobajašiho, který jako velký znalec české hudby přivezl v sezóně 2003/2004 do Japonska kompletní *Mou vlast*, a to rovnou do slavné Suntory Hall v Tokiu. Tato sezóna byla velmi plodná a v Japonsku se ovací dočkali i významní sólisté, jako český klavírista Martin Kasík či Pražský filharmonický sbor.²⁷²

V roce 2013 se uskutečnilo třítýdenní turné pod vedením J. Bělohávků. Čeští filharmonikové do té doby hráli v Japonsku již 23krát. Hlavní sólistkou byla japonská klavíristka Hisako Kawamura. Na programu byla celá řada evropských autorů, ale hrána byla také oblíbená *Novosvětská*. Generální manažer orchestru R. Hanč ve Výroční zprávě uvádí: „*Ačkoliv jsme Novosvětskou tentokrát hrát nechtěli a upřednostnili jsme možnost ukázat umění orchestru v celé repertoárové šíři, nakonec jsme vyhověli přání pořadatelů.*“²⁷³ Hanč dodal: „*Nabídky na japonská hostování přijímáme rádi. Česká filharmonie tu má ohromné renomé a stala se doslova miláčkem místního kultivovaného publika.*“²⁷⁴

V roce 2015 se uskutečnil v Japonsku další z velkolepých koncertů, podle předních japonských hudebních kritiků a poradatelské agentury Japan Arts jím ČF potvrdila své místo ve světové špičce. Tehdejší velvyslanec ČR v Japonsku Tomáš Dub uvedl: „*Někteří dokonce tvrdili, že koncerty České filharmonie patří k tomu nejlepšímu, co v letošním roce slyšeli. Nikdy jsem nepochyboval o tom, že Česká filharmonie hraje v oblasti naší kulturní diplomacie zcela zásadní roli. Reakce japonského publika mne jen utvrdily v názoru, že její význam pro rozvoj česko-japonských vztahů je skutečně těžko docenitelný.*“²⁷⁵

Pravidelné zájezdy do Japonska (ale i Číny) jsou jedním ze základních kamenů zahraniční činnosti ČF. Pouto vytvořené v druhé polovině minulého století zůstává velmi silné. Kromě vystupování ČF jako celku hostí Japonsko české hráče jako samostatná hudební čísla. Ti prezentují svůj um i jako tamní pedagogové. Například v roce 2017 v prostorách českého ZÚ v Tokiu zahráli sólisté ČF mimo jiné i pro japonského prince Tomohiko Asakiho a jeho choť. Mezi hosty se objevili i členové japonského ministerstva

²⁷¹ ČESKÁ FILHARMONIE. Výroční zpráva 2013. S. 10.

²⁷² KOLÁČKOVÁ. S. 139.

²⁷³ ČESKÁ FILHARMONIE. Výroční zpráva 2013. S. 10.

²⁷⁴ Tamtéž. S. 10.

²⁷⁵ ŠULC, Marek. Japonsko přijalo Českou filharmonii s nadšením.

zahraničí či bývalý japonský velvyslanec v Praze Tetsuo Yamakawa.²⁷⁶ Jak uvedl Daniel Sobotka, tehdejší generální ředitel ČF: „*Vliv české hudby na Japonsko je mnohem hlubší a zásadnější, než se může zdát.*“²⁷⁷

První koncerty v Číně se uskutečnily v rámci zmíněného turné v roce 1959. Ve městě Kanton se ČF představila jako první zahraniční orchestr a zároveň jako poslední na dlouhých čtyřicet let.²⁷⁸ Pro získání důvěry zařadil tehdejší dirigent na program několik čínských skladeb. Oproti klidnému japonskému publiku dávali Číňané, dle tehdejších poznatků, v průběhu koncertu silně najevo své emoce. V roce 2004 poprvé zavítal český orchestr i na ostrov Tchaj-wan.²⁷⁹

Do Asie se vydala ČF i v rámci Roku české hudby 2014. V Číně se konalo dvoutýdenní turné s hudbou českých autorů. Jak uvedl manažer orchestru R. Hanč: „*Čína se stále více otevírá západní kultuře a klasická hudba si zde získává značnou oblibu. Přesto ve srovnání s Japonskem, kam se Česká filharmonie vrací pravidelně a od devadesátých let téměř každoročně, pro nás není typickou destinací. Je ale bezpochyby naplněním naší dlouhodobé zahraniční strategie.*“²⁸⁰

V roce 2015 se uskutečnil velkolepý koncert, který přilákal tisíce diváků. Jednalo se o silvestrovský koncert pod vedením Petra Altrichtera ve Velkém paláci lidu v Pekingu. Není překvapením, že se hrála převážně česká hudba, avšak doplněná tradičními čínskými skladbami. Jak uvádí MZV, česko-čínské kulturní vztahy byly podpořeny vystoupením čínské klavíristky. Koncert byl vysílán živě a hojně jej komentoval místní tisk.²⁸¹

V Číně koncertovala ČF také v roce 2016. Odehráno bylo celkem osm koncertů českých skladatelů. Poprvé se hrálo v několika čínských městech, včetně Nankingu a dva koncerty byly součástí významného festivalu Beijing Music Festival. Nechybělo ani vystoupení v Šanghaji.²⁸²

V říjnu roku 2017 se vrátila ČF opět do Číny na tři týdny. Zúčastnila se významného festivalu v Pekingu a zahrála také v Šanghaji. Během zájezdu se představila také ve zcela

²⁷⁶ VELVYSLANECTVÍ ČR V TOKIU. Koncert sólistů České filharmonie v Tokiu za účasti prince Tomohiko Asaky.

²⁷⁷ MATĚJKA.

²⁷⁸ KOLÁČKOVÁ.S. 140.

²⁷⁹ Tamtéž. S. 140.

²⁸⁰ ČESKÁ FILHARMONIE. Výroční zpráva 2014. S. 8.

²⁸¹ VELVYSLANECTVÍ ČR V TOKIU. Peking slavil Silvestra a Nový rok s Českou filharmonií.

²⁸² ČESKÁ FILHARMONIE. Výroční zpráva 2016. S. 9.

nových čínských destinacích.²⁸³ Na jaře 2019 se ČF do Číny opět vrací a bude koncertovat i na Tchaj-wanu. „*S předními českými sólisty představí český repertoár, ale i skladby Johanne Brahme nebo Alexandra Borodina. Koncerty proběhnou v Pekingu, Šanghaji, Kantonu a v dalších významných městech.*“²⁸⁴

4.3.3 Zájezdy do Spojených států amerických

Poprvé se na půdě USA a Kanady představila ČF v roce 1965 a hned první koncerty v New Yorku a Bostonu přinesly pozitivní ohlasy v tisku. Ačkoliv se intenzita a význam zájezdů za oceán v průběhu desetiletí lišily, udržel si orchestr výbornou pověst. Nejdelší turné se uskutečnilo v USA v roce 1990, kdy orchestr odehrál pod taktovkou J. Bělohlávka 30 koncertů.²⁸⁵

V rámci Roku české hudby 2004 se konalo výroční turné do USA. ČF se představila na třinácti podiích včetně Carnegie Hall, kde se nadšeně aplaudovalo sólistům a ruskému dirigentovi Andreji Borejkovovi.²⁸⁶ Koncert v Chicagu si vysloužil výborné recenze, o kterých se mimo jiné zmiňuje ve svém článku publicista Ivan Matějka. List Chicago Tribunes představil domácímu publiku ČF jako nejstarší a nejlepší český orchestr, který podobně jako Vídeňská filharmonie triumfuje s domácí hudbou. Psalo se také o tom, jak se ČF představuje se svými typickými: „*dominantními hřejivými smyčci, brilantními plechy i nenapodobitelnými dřevěnými dechovými nástroji.*“²⁸⁷

Koncertování ČF v USA se téměř nikdy neobejde bez zařazení *Novosvětské*. Nejvýznamnější koncerty se odehrávají v newyorské Carnegie Hall, která patří mezi nejdůležitější cílové sály managementu ČF. Pokud se zde orchestr představí, je to signálem pro zahraničí, že se mu daří a impulzem pro další pozvánky do předních světových sálů. Rok české hudby 2014 přivedl ČF zpět do Carnegie Hall po šesti letech. V rámci třítýdenního turné po USA navštívil orchestr jedenáct hudebních sálů pod vedením J. Bělohlávka a s francouzským klavíristou J.Y Thibaudem. V New Yorku si je přišly poslechnout téměř tři tisíce diváků. „*Česká filharmonie patřila v rámci americké koncertní sezóny do exkluzivního klubu pouhých čtyř zahraničních orchestrů, které byly*

²⁸³ ČESKÁ FILHARMONIE. Česká filharmonie představuje světové interprety a mimořádné projekty 121. sezony.

²⁸⁴ ČESKÁ FILHARMONIE. Programový katalog: 123. sezóna 2018/2019. S. 135.

²⁸⁵ KOLÁČKOVÁ. S. 141.

²⁸⁶ Tamtéž. S. 141.

²⁸⁷ MATĚJKA.

pro vystoupení v Carnegie Hall angažovány – ve společnosti například Berlínské či Vídeňské filharmonie.“²⁸⁸ Doprovodný program zahrnující vystavení originální partitury *Rusalky* poukázal na významnost americko-českých kulturních vztahů a odkaz na obnovení demokracie.²⁸⁹

Kromě koncertů v Carnegie Hall hraje ČF i ve Washingtonu, a to v tamní katedrále. Za zmínku stojí právě jeden z koncertů z roku 2014, kterému se věnoval *The Washington Post*. Podle autora recenze zní ČF jinak než ostatní orchestry a udržuje si elegantní osobitost. Kromě zavedených děl i Janáčkův *Taras Bulba* byl přijat s nadšením. A to, že opět zazněla *Novosvětská* nelze orchestru vyčítat, protože je to dílo s americkými kořeny.²⁹⁰ Janáčkovu skladbu *Taras Bulba* zhodnotil také deník *The Independent*. Podle autora jednoho z článků byl koncert ve Washingtonu, jenž vzpomínal na Václava Havla, vyvrcholením celého turné ČF. Autor zároveň čtenářům přiblížil události revolučního roku 1989, osobnost prvního českého prezidenta a poklonil se českým interpretům a autenticitě orchestru.²⁹¹

Koncert v roce 2015 v New Yorku okomentoval pro časopis *Harmonie D. Mareček*: „Jeden z Čechů [...] mi bezprostředně po skončení řekl, že by si přál, aby na takový koncert mohl vzít alespoň sto mladých lidí z České republiky, aby zažili, jakou sílu má česká hudba ve světě. A jeden pan poslanec mi sdělil, že nemá moc příležitostí být při zahraničních cestách opravdu hrdý na svou zemi a že koncert v Carnegie Hall byl jedním z nejhezčích takových okamžiků.“²⁹² Zajímavým momentem bylo také vystoupení s *Novosvětskou* na americké Námořní akademii, symfonie dle slov D. Marečka: „zvedla ze sedadel několik stovek studentů [...], kterým škola zařadila hudební vystoupení do učebního programu!“²⁹³

Rok 2018, ve znamení oslav 100. výročí vzniku Československa, opět přivede ČF do Carnegie Hall. Slavnostní koncert proběhne přímo 28. října. To, že nebude národní orchestr hrát v den státního svátku v Praze se může zdát zvláštní. Avšak, jak bylo řečeno, plánování koncertů je velmi složitá záležitost a na druhou stranu vznik ČSR je bezvýhradně spojen právě s pobytem budoucího prvního prezidenta státu v USA a tehdejší americkou podporou osamostatnění státu. Dalším aspektem je propojení A.

²⁸⁸ ČESKÁ FILHARMONIE. Výroční zpráva 2014. S. 22.

²⁸⁹ ČESKÁ FILHARMONIE. Výroční zpráva 2014. S. 23.

²⁹⁰ HUIZENGA, Tom. *The Czech Philharmonic*, unhomogenized.

²⁹¹ MILLER, Joseph. Review: *Czech Philharmonic at the Granada Theatre*.

²⁹² MAREČEK, David. *Skrytá síla české hudby*.

²⁹³ Tamtéž.

Dvořáka a jeho *Novosvětské* s Carnegie Hall. To, že může ČF vystupovat právě zde a v tento den svědčí o významnosti této historické události a povědomí amerických partnerů a české oficiální reprezentace státu.²⁹⁴ Na cestě do USA orchestr doprovodí Pražský filharmonický sbor. Kromě české hudby bude na programu dílo G. Mahlera. Jedná se o první velký zájezd nového šéfdirigenta S. Byčkova a orchestr bude v USA hrát již potřinácté. Ve slavném Kennedyho centru ve Washingtonu bude hrát po šesté a po druhé ve své historii dostanou filharmonici prostor také v San Francisku, a to v Davies Hall.²⁹⁵

ČF ve své historii nevynechala ani Jižní Ameriku. První zájezd se uskutečnil však až v roce 2000 a to do Brazílie a Argentiny. Zde však nebyla česká hudba jádrem programu, hrála se díla L.v. Beethovena či S. Prokofjeva.²⁹⁶

4.3.4 Zájezdy po Evropě

I v aktuální sezóně má v plánu ČF zaplnit sály v řadě evropských měst a prezentovat se na hudebních festivalech. Mezi ty nejprestižnější patří Rheingau Musik Festival, Grafenegg Festival, Beethovenfest Bonn, Velikonoční festival Ludwiga van Beethovena ve Varšavě či Dresdner Musikfestspiele.²⁹⁷ Mezníkem v účasti na německých festivalech byl rok 2003, kdy se poprvé ukázala ČF ve Výmaru a Wiesbadenu. V Německu se nejčastěji představuje česká hudba doplňovaná německými skladbami. Výběr je někdy chápán jako soutěž o větší úspěch u publika (Smetanova *Má Vlast* versus *Egmond* od Beethovena).²⁹⁸ Významná rezidence se uskutečnila také v roce 2001 na Šlesvicko-holštýnském festivalu, který se zaměřil na českou hudbu a příležitost dostala řada domácích sólistů.²⁹⁹

Festival klasické hudby BBC Proms byl již několikrát zmiňován v řadě souvislostí. ČF se jej poprvé zúčastnila v roce 2004 díky působení věhlasného hostujícího dirigenta sira Charlese Mackerrasse a hudbě A. Dvořáka. Prezence na britských festivalech, ale i jednotlivé koncerty nikdy neuniknou tamním médiím a lze dohledat řadu recenzí, které formují reputaci a umožňují hodnotit potenciálu orchestru. Nejvýznamnější deníky, které

²⁹⁴ HARMONIE. Několikeré Vzkříšení a více nové hudby v příští sezóně České filharmonie.

²⁹⁵ ČESKÁ FILHARMONIE. Programový katalog 2018/2019. S. 134.

²⁹⁶ KOLÁČKOVÁ. S. 141.

²⁹⁷ ČESKÁ FILHARMONIE. Programový katalog 2018/2019.

²⁹⁸ KOLÁČKOVÁ. S. 126.

²⁹⁹ Tamtéž. S. 125.

informují o kulturním dění, jsou Daily Telegraph, Times, Guardian či Financial Times. Daily Telegraph například recenzoval účast na BBC Proms v roce 2004 v překladu takto: Česká filharmonie byla ve výborné formě a představila jednotný zralý tón a dobře sladěné žestě, medové dřevěné dechy a smyčce se sytým tónem. Orchestru zcela jistě nechyběl elán.³⁰⁰ Velmi pozitivní recenzi ve stejném deníku si zasloužilo také koncertování na BBC Proms ČF v roce 2015.

Význam recenzí koncertů je zdůrazněný mimo jiné ve Výročních zprávách ČF, které vždy ty nejdůležitější citují.³⁰¹ Zpětně je lze dohledat k mnoha zahraničním koncertům, většina z nich je velmi pozitivní. V roce 2004 se věnoval koncertu ČF v Hamburku například Frankfurter Allgemeine Zeitung. Ve volném překladu byl koncert označen za fenomenální znovuzrození ČF. Umění houslistů bylo srovnáváno s Vídeňskými filharmonikami a velký obdiv směřoval k dechové části obsazení. Dirigentem koncertu byl Z. Mácal, jehož styl autor článku označil za velmi neortodoxní, neobvyklý, avšak magický.³⁰²

Stejně jako v Německu i v Rakousku se ČF účastní hudebních festivalů. Zde se místo německé hudby přidávají skladby rakouské. Významnou událostí je festival Salzburger Festspiele, kde si získala ČF v roce 2004 publikum interpretací Dvořákova *Requiem*. Pro ČF je také důležité, pokud se může prezentovat v Musikverein, v sídle Vídeňských filharmoniků, kde pravidelně až několikrát ročně koncertuje od roku 2015.³⁰³ V roce 2016 například český orchestr účinkoval na mezinárodním festivalu vážné hudby Brucknerfest v Linzi. V rámci této akce obdržel tehdejší šéfdirigent Jiří Bělohlávek ocenění Brucknerský Čestný prsten. Předání okomentoval ředitel festivalu prof. Hans-Joachim Frey: „*Jiří Bělohlávek je bezesporu jedním z největších dirigentů naší doby [...]. Česká filharmonie je jednou z nejpozoruhodnějších na světě a těší se výborné reputaci. Tento orchestr s již 120letou tradicí hrál v každém renomovaném koncertním sále na světě. Jiří Bělohlávek dotáhl tento orchestr k dokonalosti.*“³⁰⁴

Jednou ze zajímavostí, přesahující do oblasti až politické, byla účast na festivalu v Ravenně v roce 2014. Zde se představila ČF pod taktovkou dirigenta Valerije Gergijeva. Tento rok byl ve znamení krize na Ukrajině, která se nevyhnula reakcím evropských států a opatřením vůči Ruské federaci. A jak může tato skutečnost souviset

³⁰⁰ NORRIS, Geoffrey. Proms: a beguiling birthday celebration.

³⁰¹ ČESKÁ FILHARMONIE. Výroční zpráva 2014. S. 14.

³⁰² FRANKFURTER ALLGEMEINE. Böhmische Töne, amerikanischer Akzent.

³⁰³ KOLÁČKOVÁ. S. 127.

³⁰⁴ VELVYSLANECTVÍ ČR VE VÍDNI. Česká filharmonie v Linzi.

s koncertem ČF? „Gergijev patří v současné době k nejvyhledávanějším a nejvíce vytiženým dirigentům na světě. Zároveň je však vnímán jako kontroverzní postava, neboť sám sebe deklaruje jako přítele a stoupence Vladimira Putina. V kontextu současných politických událostí na Ukrajině vnímá Česká filharmonie i tuto stránku Gergijevovy osobnosti, nicméně chápeme umění jakožto projev tvůrčího ducha stojící mimo politické dění. Proto byl Valerij Gergijev Českou filharmonií pozván i v sezóně 2015/16.“³⁰⁵

Významné jsou samozřejmě, kromě festivalů, zájezdy do Velké Británie. Zde se ČF výrazněji prosazuje od konce 50. let minulého století. Důkazem oblíbenosti české hudby v Británii byl například Festival české hudby v roce 1993.³⁰⁶ Například o více než deset později, v dubnu roku 2016, se v Londýně hrála hudba L. Janáčka. Opera *Její Pastorkyňa*, pod vedením Jiřího Bělohlávky slavila nevídaný úspěch. Zazněla v Londýně po třinácti letech ve spolupráci s Českým filharmonickým sborem Brno a koncert byl živě přenášen stanicí BBC. O představení se hojně zajímal i místní tisk. Příklady titulků zveřejnil magazín ČF: „Dirigent Jiří Bělohlávek vygradoval každé dějství k vášnivému vyvrcholení a podnítil skvělé sólisty k maximálnímu výkonu“, „Něha a euforie“, „Úchvatný večer s mýdlovou operou.“³⁰⁷ Objevila se řada velmi kladných recenzí: „Důkazem toho jsou pětihvězdičkové recenze v nejvýznamnějších britských denících *The Daily Telegraph*, *The Independent*, *The Guardian* a dalších. Podle ohlasů se touto událostí podařilo českou hudbu (nejen) v Londýně propagovat v tom nejlepším slova smyslu.“³⁰⁸

Ve Velké Británii je pro management ČF důležité získat místo na festivalu či v sálech v Edinburgu. A to se mu s menší či větší mírou pravidelnosti daří od roku 1969. Kromě programu založeném na české hudbě se prosazují i skladby současných českých autorů. ČF pomohl v Edinburgu velký propagátor Janáčkovy hudby, tehdy hostující dirigent Ch. Mackerass. Například v roce 1991 se zde představila ve spolupráci s festivalovým sborem Janáčkova *Glagolská mše*.³⁰⁹

Koncertování ve Velké Británii se odehrálo i v roce 2018. Jeden zimní víkend zahrála ČF v Dublinu, který nepatří mezi často navštěvované destinace. Zde se posluchači setkali například s *Mou Vlastí*, jež se zřídka hraje v zahraničí kompletně. Na druhou stranu tato skladba není irskému publiku neznámá, jelikož ji interpretují domácí

³⁰⁵ ČESKÁ FILHARMONIE. Výroční zpráva 2014. S. 14.

³⁰⁶ KOLÁČKOVÁ. S. 133.

³⁰⁷ LANDOVÁ, Pavlína. Jiří Bělohlávek v České filharmonii 2012–2017.

³⁰⁸ ČESKÁ FILHARMONIE. Výroční zpráva 2016. S. 7.

³⁰⁹ OPERA PLUS. Česká filharmonie odjíždí na čtyři evropské zájezdy.

orchestry. Avšak, a to i podle tamního tisku, v podání českého národního orchestru má přeci jenom jiný zvuk. Specifikem tohoto britského a irského zájezdu byla nabídka edukačního programu pro veřejnost, konkrétně s hudbou B. Smetany. Opomenout nelze ani fakt, že se hlavního koncertu zúčastnil i prezident Irské republiky Michael Daniel Higgins, což dodalo celé události o další stupeň větší oficialitu a reprezentační kulturně-politickou dimenzi.³¹⁰

Irské koncerty se samozřejmě dostaly do místního tisku. Redakce Irish Times uvedla, že se ČF opět od posledního koncertu v Dublinu zlepšila a velký obdiv si bez překvapení zasloužila *Novosvětská* či Dvořákův *Koncert pro violoncello*.³¹¹ Dle slov generálního ředitele zároveň irští pořadatelé veřejně: „*prezentují hostování orchestru z Prahy, patřícího k mezinárodní špičce, jako víkend hodný pozoru, mimo jiné i proto, že filharmonie přiváží jen českou hudbu, a to v roce, kdy se připomíná sto let samostatnosti Čechů a Slováků.*“³¹²

V sezóně 2018/2019 se opět ve Velké Británii, a to v londýnské Duke's Hall, uskuteční velkolepá událost.³¹³ Zdejší program vznikl ve spolupráci s tamním českým zastupitelským úřadem, jelikož je v přímé souvislosti s politicko-kulturním významem roku 2018.³¹⁴ Dle A. Lupíškové je londýnský koncert velmi důležitou událostí i proto, že přiveze edukační program a uspořádá tzv. Master Class pro studenty hudby. Koncertní sál díky vzdělávacímu programu pro děti a znevýhodněné skupiny obyvatel dostane vyšší podporu od státu. Je to tedy výhodné pro všechny zapojené subjekty. ČF dostane možnost prezentovat něco zcela nového a originálního, zapojit větší část publika a zapsat se do paměti i lidem, kteří běžně na velké koncerty nechodí. Pořadatel získá větší návštěvnost, finance, publicitu a podporu a samozřejmě tamnímu publiku a hostům se rozšíří možnosti trávení volného času a vzdělávání.³¹⁵

O edukační programy ČF žádají již zahraniční vzdělávací instituce i samostatně. Nejvíce pozvánek chodí zatím právě z Velké Británie, kde se již program představil a z Japonska, kde jsou především zájmy o hudební workshopy. V Londýně se kromě vzdělávacích programů pro děti a mládež připravují tzv. Side by Side projekty, které

³¹⁰ VEBER, Petr. Česká filharmonie na ostrovech.

³¹¹ DERVAN, Michael. Czech Philharmonic betrays signs of ageing: The orchestra's stride is heavier, its propensity to dance constrained, its expression more earnest.

³¹² VEBER.

³¹³ HARMONIE. Několikeré Vzkříšení a více nové hudby v příští sezoně České filharmonie.

³¹⁴ ČESKÁ FILHARMONIE. Programový katalog 2018/2019. S. 134.

³¹⁵ LUPÍŠKOVÁ.

zapojí do programu britské studenty. S tím jsou spojené i studentské rezidence. Snahou je dosáhnout co největší proaktivity ČF a rozvoj PR v zahraničí.³¹⁶

Kromě tradiční zájezdové činnosti chce ČF získat rezidenční místa v evropských městech. J. Bělohlávkovi se podařilo například uskutečnit významnou účast na vídeňském festivalu Musikverein. Celkově lze říci, že od nástupu J. Bělohlávky v roce 2012 až dodnes, do působení dirigenta S. Byčkova, se ČF v evropských městech prezentuje stále častěji. Bělohlávek ji přivedl zpět do budovy Berlínské filharmonie či do sídla špičkového orchestru Concertgebouw v Amsterdamu.³¹⁷

V sezóně 2018/2019 se také chystá ČF na slovenskou půdu, kde bude účinkovat na Bratislavských hudebních slavnostech, a to v rámci oslav výročí ČSR.³¹⁸ Na počátku roku 2019 se poprvé chystá do nové hamburské Elbphilharmonie a stráví čas i v Belgii. Na závěr sezóny 2018/2019 se v červenci opět po roce vrátí s hostujícími dirigenty a světovými sólisty do německého Bad Kissingenu.³¹⁹

Nelze opomenout ani účinkování ve Francii, kam jezdí ČF pravidelně od 30. let a kde slaví úspěch i další český skladatel B. Martinů. Česká hudba zde silně konkuruje ruským a německým dílům.³²⁰ Na řadu evropských pódii se ČF dostává již pravidelně a poměrně snadno, avšak existují stále místa, kde je nutno se teprve prosadit a získat jméno. Po dlouhých 46 letech se například v sezóně 2017/2018 vrátila ČF do Rumunska, kde účinkovala na festivalu George Enescu v Bukurešti.³²¹

Získat angažmá ve Švýcarsku je také náročnou záležitostí. První zájezd se uskutečnil v roce 1946. V roce 2017 proběhlo po dlouhých jednáních turné do Švýcarska pod vedením Tomáše Netopila. Podle generálního manažera orchestru Roberta Hanče prosazení ČF na program nebylo vůbec jednoduché. Umělecký šéf zdejší koncertní řady v Curychu totiž soustavně porovnává potenciál řady orchestrů a podle Hanče bylo nutno silně vyjednávat a přesvědčit jej, že si ČF zaslouží získat místo vedle Ruského národního orchestru či drážďanské Staatskapelle. Nejednal však pouze management orchestru, ale především zastupující agentura Raab & Böhm.³²² V případě koncertu v Lucernu se povedlo vytvořit velmi atraktivní schéma – slavný dirigent, atraktivní program, výborný norský violoncellista Truls Mørk. Do Švýcarska se ČF připravovala od počátku nástupu

³¹⁶ LUPÍŠKOVÁ.

³¹⁷ ČESKÁ FILHARMONIE. Jiří Bělohlávek zemřel.

³¹⁸ ČESKÁ FILHARMONIE. Programový katalog 2018/2019. S. 134.

³¹⁹ Tamtéž. S. 135.

³²⁰ KOLÁČKOVÁ. S. 133.

³²¹ ČESKÁ FILHARMONIE. Programový katalog 2017/2018. S. 118.

³²² VEBER, Petr. Reportáž: S Českou filharmonií a Tomášem Netopilem na turné ve Švýcarsku.

nového managementu v roce 2012 a hned po dvou letech dostala prostor v Basileji a Curychu. Avšak první větší turné se konalo až v roce 2017 (4 koncerty).³²³

Existuje však ještě mnoho evropských destinací, kde se zatím nepodařilo, či to není záměrem, se filharmonikům prosadit. Jedná se především o oblast Skandinávie či východní Evropy a Balkánu. Důvodem je odlišnost kulturního prostředí. Například míra participace tamního obyvatelstva na kulturních akcích, je rozdílná. Skandinávii, která disponuje výbornými domácími orchestry, nelze porovnávat se státy na východě Evropy a Balkánu, kde je hudební tradice jiná a zájem menší. Tento fakt však znamená pro ČF výzvu a možnost dalšího rozvoje zájezdové činnosti.

4.4 Zhodnocení pozice České filharmonie

Smyslem této podkapitoly je dokázat, že Česká filharmonie je a měla by i do budoucna být stále považována za národní orchestr, který reprezentuje českou kulturu na domácí i zahraniční scéně. Jakmile je takto nazírána, stává se z ní oficiální kulturní ambasador a aktér české kulturní, potažmo hudební diplomacie. Tyto pojmy byly podrobně vysvětleny v předchozích kapitolách a je zřejmé, že právě Česká filharmonie splňuje kritéria a atributy subjektu kulturní diplomacie, který má jasnou pozici v české společnosti včetně oficiálních reprezentantů státu. Znamená to pro ni výsadní postavení. Oficialitu jí dodává i to, že je příspěvkovou organizací Ministerstva kultury, a nikoliv soukromým subjektem. Cílem její činnosti tudíž není dosahování zisku, ale jako nezisková organizace má cíle a strategie jiné.

Česká kulturní diplomacie je zakotvena v různé míře v několika zásadních dokumentech státních orgánů. Zatím se však v žádném z nich nevyskytuje konkrétní informace o tom, že právě ČF je jedním z hlavních aktérů, ale i nástrojů kulturní diplomacie a české kulturní politiky. Je otázkou, zda je to vůbec nutné, protože Česká filharmonie je již dostatečně stabilní a reprezentační subjekt, který si vytváří vlastní koncepci činnosti a vše nasvědčuje tomu, že není závislý na marketingové podpoře. To ale neznamená, že pro ni podpora a propagace od jiných subjektů není výhodná a žádoucí. Přestože přijímá peníze ze státního rozpočtu a její finanční samostatnost dosahuje sotva 50 %, není závislá při tvorbě svého programu na rozhodnutí Ministerstva kultury.

³²³ LUPÍŠKOVÁ.

Z výše provedené analýzy zájezdové činnosti je patrné, že své aktivity realizuje sama. Jedním z důvodů je i to, že řada českých subjektů působících v zahraničí včetně Českých center nebo ZÚ nemá finance na to, aby zorganizovala a zaplatila výjezd orchestru. Přičemž například Česká centra, vzhledem ke své povaze, nemohou fungovat jako komerční subjekty a vybírat vstupné na své akce. ČF je naopak v pozici, kdy její zahraniční výjezdy pomáhají těmto subjektům se zviditelnit a obohatit vlastní program. Česká filharmonie tedy vystupuje v roli toho, kdo svou činností láká další aktéry k navázání kontaktů.

V oblasti diplomatických aktivit má vybudovanou pevnou pozici a je téměř samozřejmé, že pokud se plánuje kulturní program k příležitosti významné události, jako je například výročí vzniku státu, navázání diplomatických vztahů či oslava státního svátku, tak Česká filharmonie je jedním z prvních oslovených českých orchestrů. Důkazem je například koncert v Carnegie Hall v New Yorku v den 100. výročí vzniku Československa v roce 2018, na jehož přípravě se podílí zastupitelský úřad, Česká centra a řada dalších českých a amerických subjektů.

Na základě provedených analýz hudebních událostí posledních let spojených s aktivitami zastupitelských úřadů či Českých center vyplynulo, že Česká filharmonie či její sólisté si skutečně drží první příčku v počtu koncertů v zahraničí v porovnání s jinými orchestry.

Celá čtvrtá kapitola se zaměřila na Českou filharmonii jako orchestr, který se hojně angažuje v zahraničí pod taktovkami výborných dirigentů, čímž reprezentuje Českou republiku a její kulturu. Avšak nelze zapomenout na to, že ČF není pouze exportér české hudby a hráčského umu, ale stále má významnou roli národního orchestru, který zabezpečuje rozvoj domácí kultury. Kdyby neměla v České republice, a především v Praze, vybudovanou pevnou pozici, renomé a neměla stabilní posluchačstvo, pravděpodobně by její zahraniční činnost byla omezena, a to především z finančních důvodů.

Česká filharmonie se na domácí scéně neprezentuje jen jako orchestr, ale rozvíjí i galerijní činnost, širokou škálu edukačních programů, orchestrální akademii, stará se o reprezentační úlohu a využití budovy Rudolfiny atd. Její dlouhá historie ukázala, že se dokáže prosadit a udržet si autenticitu i v těžkých dobách, jako byla německá okupace či komunistický režim. Osobnosti v jejím čele byly a dodnes jsou společensky velmi významnými. Pokud je řeč například o Jiřím Bělohlávkovi, není mnoho lidí, kteří by

nevěděli, o koho se jedná a ti, kdo jsou více znalí České filharmonie vědí, co pro ni, ale i pro celou českou kulturní scénu dokázal.

Lze říci, že i po nástupu nového dirigenta Semjona Byčkova je Česká filharmonie na vrcholu v mnoha ohledech. Nejde opět pouze o zahraniční činnost, ale i o neustálý rozvoj dalších aktivit a rozšiřování repertoáru. Snaží se čím dál častěji cílit na mladou generaci, využívá moderní technologie, rozvíjí promyšlené marketingové a PR aktivity, stává se přístupnější pro širší vrstvy obyvatel.

Na úspěch u domácího a zahraničního publika má dále vliv spokojenost, proaktivita a celkové nadšení samotných hráčů. Proto je nutné udržovat mimo jiné konkurenceschopné platové ohodnocení, dbát o osobnostní a profesní rozvoj a zajistit dostatečný prostor pro jejich osobní život. Hráči jsou jádrem orchestru a nejenom hudební kritici, novináři, ale i publikum pozná, jaká atmosféra panuje v kolektivu. Hráči zároveň prezentují orchestr individuálními hudebními aktivitami, hrají v komorních uskupeních či sólově a jsou často zváni jako hudební čísla na společenské akce po celém světě.

O významu ČF by bylo možno hovořit velmi dlouho, jelikož se jedná o velmi komplexní subjekt s širokou škálou činností a dosahem. Pestrý repertoár stojící na pevném základu vynikající české klasické hudby, světově proslulý dirigent, smlouvy s nahrávacími společnostmi, zájezdy do celého světa, motivovaní výborní hráči, zajímavý program jak doma, tak v zahraničí, finanční a materiální podpora Ministerstva kultury, široká škála kontaktů a agentů, pevná pozice v první desítce světových orchestrů, schopný zharmonizovaný management, loajální partneři a neposlední řadě mimořádný zájem zahraničních producentů o její koncerty. Tyto všechny faktory přispívají k tomu, že ČF má právo být nazírána jako hlavní národní orchestr a být propagována a podporována ve svých domácích a zahraničních aktivitách jako ambasador české kultury a jedna ze značek České republiky. Pokud tedy dojde v budoucnu ke specifikování Strategii a Koncepčních dokumentů státních orgánů a jejich agentur, tak by si zasloužila být explicitně uváděna jako aktér potažmo i nástroj české kulturní diplomacie.

Závěr

Práce se zaměřila na roli a význam České filharmonie v české kulturní diplomacii, přičemž ve své první části představila základní koncepty soft power, veřejné a kulturní diplomacie a příklady z hudební diplomacie. Tento teoretický základ posloužil pro navazující část věnující se praxi české kulturní diplomacie a pro zpracování problematiky aktérství ČF.

Cílem této práce bylo odpovědět na otázku, zda je Česká filharmonie považována a zda má právo být považována za jednoho z hlavních aktérů české kulturní diplomacie a ambasadorem české kultury, konkrétně klasické hudby. Byly hledány argumenty, jež tuto myšlenku podpoří. Podrobná analýza činnosti orchestru, s důrazem na zahraniční působení a jeho zakomponování do systému kulturní diplomacie, vedla k naplnění tohoto cíle. Zároveň může být potvrzena hypotéza, že Česká filharmonie splňuje předpoklady kulturnědiplomatického aktérství a měla by mít místo v koncepcích a strategiích české zahraniční politiky. S pomocí zpracovaného teoretického základu je možné český národní orchestr zařadit po bok celosvětově významných subjektů, které splňují atributy zmíněných konceptů. Zároveň ČF formuje image a jméno státu za hranicemi.

Záměrem práce bylo také podpořit myšlenku, že téma propojení hudby a diplomacie či politiky si obecně zaslouží více pozornosti laické i odborné veřejnosti, než tomu bylo doposud. Na příkladech světové praxe hudební diplomacie, a především pak na představení historie a současnosti zahraniční dimenze činnosti orchestru, bylo dokázáno, že (nejen) klasická hudba dokáže formovat společnost, mezilidské a mezinárodní vztahy. Tam, kde vážne komunikace, dokáže hudba vytvářet mosty a sloužit jako podklad pro další jednání a pozitivní vývoj vztahů.

Analýza zájezdové činnosti ČF vedla k závěru, že její role pro českou společnost a zahraniční politiku je nepostradatelná. Míra zapojení do významných českých událostí jako je Rok české hudby, výročí navázání diplomatických vztahů či vzniku státu je vysoká. Bezesporu je již nyní Česká filharmonie vnímána jako subjekt číslo jedna v této oblasti. Účast na zahraničních festivalech se silnou konkurencí a významné rezidence její pozici dále posilují. Také pozitivní recenze světového tisku, úspěchy nahrávek, návštěvnost a počet koncertů, dosah na světové publikum či oblíbenost českých skladatelů ve světě lze nepochybně vnímat jako silný argument, jenž podporuje status ČF jako ambasadora české kultury. Bylo ukázáno, že se Česká filharmonie dokáže vyrovnat

s krizemi jak interními, tak vnějšími. Ustála historické zvraty téměř bez úhony a vypracovala se díky řadě faktorů do pozice nejvýznamnějšího českého orchestru a do první desítky světových hudebních těles svého druhu. Dnes lze tvrdit, že orchestr vystoupal na vrchol a dále se rozvíjí a zdokonaluje.

Osobnosti, repertoár, schopnosti hráčů a domácí podpora ze strany veřejnosti, zřizovatele, státních orgánů a dalších institucí a organizací se ukázaly jako další atributy formující úspěch a její jméno. Především osobnost šéfdirigenta je velmi důležitá. Václav Talich, Rafael Kubelík či Jiří Bělohlávek jsou již neodmyslitelně spojeni s věhlasem orchestru. Semjon Byčkov je teprve na počátku svého působení, ale lze říci, že těž aspiruje na post významného šéfdirigenta. Jiří Bělohlávek společně s managementem a nasazením hráčů vyvedl Českou filharmonie z krize 2008-2012 a nastavil vysokou laťku. Semjon Byčkov úspěšně navazuje na tuto linii a snaží se posunout ČF ještě dále. Rozšiřuje repertoár, pracuje na významných projektech, a především podporuje vývoz edukačních programů, které jsou silnou stránkou orchestru.

Zároveň nelze opomenout sílu repertoáru, jenž je založen na české tvorbě, ale obsahuje také díla nejvýznamnějších světových autorů i soudobou orchestrální tvorbu. Úspěch hudebních děl Antonína Dvořáka a Leoše Janáčka, recenze zahraničních koncertů s tímto repertoárem, úroveň podpory státními orgány a institucemi a analýzy zájezdové činnosti ukázaly, že česká hudba má ve světě vybudovanou pevnou pozici. Silné jméno má pak především v Asii či Spojených státech amerických. Česká filharmonie toho samozřejmě hojně využívá a pravidelně vyjíždí na náročná turné do těchto vzdálených destinací. Orchestr zároveň spolupracuje s řadou subjektů, jež jsou sami o sobě aktéry české kulturní diplomacie či zahraniční kulturní politiky. Kooperace například s Ministerstvem zahraničních věcí ukazuje, že hudba a politika mohou jít ruku v ruce, aniž by byl orchestr politicky ovlivněn či formován. Status příspěvkové organizace Ministerstva kultury jí dodává finanční jistotu a punc významnosti.

Aktivita České filharmonie a obecně jméno české klasické hudby v zahraničí pomáhají formovat související vztahy mezi českými a zahraničními subjekty či mezistátní spolupráci v oblasti hospodářství, například v podpoře příjezdového cestovního ruchu. Dále slouží reprezentačním účelům, jako doprovodný program důležitých jednání či mezistátních politických interakcí. Pomáhá přesvědčit potenciální partnery o vysoké úrovni české kultury a schopnostech českého národa.

O významu a roli České filharmonie pro českou kulturní diplomacii lze hovořit relativně dlouho. Je však nutno se zaměřit i na budoucí vývoj, nedostatky a doporučení.

Již bylo řečeno, že pozice České filharmonie je v současné době výborná a management má stanovené jasné cíle a strategie k jejich dosažení. Zde tedy lze pouze doporučit, aby ČF neustále využívala své silné stránky, reagovala na globalizační a technologické trendy a zároveň tím napomáhala dalším subjektům na různých úrovních dosahovat úspěchů. Doporučuje se také vytvářet společné mezioborové projekty, jež upevní pozici České republiky ve světovém povědomí a posílí její důvěryhodnost a image. Úspěchy České filharmonie, jako státní příspěvkové organizace, by tak měly navazovat na výsledky činnosti zainteresovaných stran. Autorka však na základě provedené analýzy a vlastní zkušenosti nevidí žádné významné nedostatky, které by měly být akutně řešeny.

Co se však týče úrovně české kulturní diplomacie, zde jsou nedostatky spatřovány. Především se jedná o koncepční a strategickou oblast. Zapojení aktéři zatím nedokázali zkoordinovat své koncepce a míra spolupráce je nízká a neproduktivní. Otázkou zůstává, zda by nebylo vhodné do budoucna například přehodnotit činnost a ukotvení Českých center v systému české kulturní diplomacie a politiky. Odborné práce na toto téma by bylo vhodné zaktualizovat, aby se problematika koncepce a strategie české kulturní diplomacie stala aktuálním tématem. Zároveň by tak mohly ukotvit například právě zde předloženou práci, jež se věnuje již konkrétně české tzv. hudební diplomacii. Autorka zároveň doporučuje všem dalším aktérům kulturní diplomacie, aby se snažili vytvářet více společných iniciativ, zefektivnili a zmodernizovali své koncepce, a především je převedli do praxe. Přičemž Česká filharmonie může být jedním z hlavních spojujících činitelů.

Použitá literatura a zdroje

Monografie, sborníky a odborné časopisy

1. GESCHER, Valentin. Svět je velký a spása číhá všude: zahraniční kulturní politika jako třetí pilíř zahraniční politiky. In: *Mezinárodní politika*, Roč. 31, č. 8 (2007).
1. IBLOVÁ, Michaela. *Česká filharmonie pod tlakem stalinské kulturní politiky v padesátých letech*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2332-0.
2. JIRÁNEK, Jaroslav. Jméno a pojem České filharmonie. In: *100 let České filharmonie: historie, osobnosti, kontexty: sborník z mezinárodní muzikologické konference*. Praha: Česká filharmonie, 1997.
3. KOHOUTEK, Ctirad. Česká filharmonie v letech 1980-1987 včetně pokusu o výhled. In: *100 let České filharmonie: historie, osobnosti, kontexty: sborník z mezinárodní muzikologické konference*. Praha: Česká filharmonie, 1997.
4. KOLÁČKOVÁ, Yveta. *Česká filharmonie 100 plus 10*. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1422-5.
5. KUNA, Milan. Česká filharmonie a nacistická okupace. In: *100 let České filharmonie: historie, osobnosti, kontexty: sborník z mezinárodní muzikologické konference*. Praha: Česká filharmonie, 1997.
6. MELISSEN, Jan, ed. *The new public diplomacy: soft power in international relations*. Basingstoke [UK]; New York: Palgrave Macmillan, 2005. Studies in diplomacy and international relations. ISBN 978-1-4039-4516-7.
7. MLEJNEK, Karel. *Česká filharmonie: 10 kapitol ze stoleté historie orchestru*. Praha: Paseka, 1996. ISBN 80-7185-074-8.
8. PETERKOVÁ, Jana. *Veřejná diplomacie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-125-0.
9. PETERKOVÁ, Jana. *Public diplomacy – an instrument of foreign policy*. Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1465-9.
10. POSPÍŠIL, Vilém. *S Českou filharmonií třemi světadíly*. Praha: SNKLU, 1960.
11. REICHERT, Dankmar. Music, Money and Management – the Czech Philharmonic Orchestra in the Context of the International Music Market. In: *100 let České filharmonie: historie, osobnosti, kontexty: sborník z mezinárodní muzikologické konference*. Praha: Česká filharmonie, 1997.
12. TOMALOVÁ, Eliška. *Kulturní diplomacie francouzská zkušenost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008. ISBN 978-80-86506-73-9.

Elektronické zdroje

1. A new strategy to put culture at the heart of EU international relations. In: *European Commission: European Commission – Press release* [online]. 2012 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2074_en.htm
2. About EMMA. In: *EMMA for Peace* [online]. 2017 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://www.emmaforpeace.org/about/>
3. About JMI. In: *JM International* [online]. 2017 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://jmi.net/about>
4. About: The Journey. In: *Playing for Change* [online]. ©2018 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://playingforchange.com/about/>
5. Acts of Music as Cultural Diplomacy. In: *Academy for Cultural Diplomacy* [online]. ©2018 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: http://www.culturaldiplomacy.org/academy/index.php?en_acts-of-music-as-cultural-diplomacy
6. American Music Abroad: At-a-Glance. In: *Exchange Programs* [online]. ©2018 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://exchanges.state.gov/us/program/american-music-abroad>
7. Antonín Dvořák v komiksovém příběhu. In: *Česká centra: Tiskové zprávy* [online]. 2014 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/media/tiskove-zpravy/140523-praha-dvorak-komiks/>
8. BERÁNKOVÁ, Michaela. Další mezinárodní úspěch basbarytonisty Adama Plachetky! Tentokrát na gramofonovém poli! In: *Hudební rozhledy* [online]. 2018 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <https://www.hudebnirozhledy.cz/2018/07/22/dalsi-mezinarodni-uspech-basbarytonisty-adama-plachetky-tentokrat-na-gramofonovem-poli/>
9. Böhmische Töne, amerikanischer Akzent. In: *Frankfurter Allgemeine Archiv* [online]. 2004 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: https://fazarchiv.faz.net/fazSearch/index/searchForm?q=tschechische&search_in=&timeFilter=&timePeriod=dateFilter&DT_from=28.08.2004&DT_to=31.08.2004&KO%2CSO=&cxdefs=&NN=&CO%2C1E=&CN=&BC=&submitSearch=Suchen&maxHits=&sorting=&toggleFilter=&dosearch=new#hitlist
10. BOREK, Jan. Současná česká hudba v zahraničí: Alles klappt v Mnichově a dvojí zastoupení v Pekingu. In: *Harmonie Online* [online]. 2018 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <https://www.casopisharmonie.cz/aktuality/soucasna-ceska-hudba-v-zahranici-alles-klappt-v-mnichove-a-dvoji-zastoupeni-v-pekingu.html>
11. BUDINSKÝ, Libor. David Mareček: Chceme vrátit filharmonii do první světové desítky. In: *Euro.cz* [online]. 2012 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/byznys/david-marecek-chceme-vratit-filharmonii-do-prvni-svetove-desitky-914883>

12. BURAK, Cristina. Music – a secret diplomatic tool? European Forum on Music aims to bridge cultures. In: *DW* [online]. 2017 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://www.dw.com/en/music-a-secret-diplomatic-tool-european-forum-on-music-aims-to-bridge-cultures/a-39157249>
13. Cena Antonína Dvořáka. In: *Dvořákova Praha* [online]. ©2018 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <https://www.dvorakovapraha.cz/o-festivalu/cena-antonina-dvoraka/>
14. CPD. 10 Great Moments in Music Diplomacy, In: *Center on Public Diplomacy* [online]. 2015 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://uscpublicdiplomacy.org/story/10-great-moments-music-diplomacy>
15. *Czech Republic 100: Program Velvyslanectví v oblasti veřejné a kulturní diplomacie v letech 2016-2018* [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/public/7c/30/4f/2668649_1835679_CZ100___CZ18._9_2017.pdf
16. Česká filharmonie odjíždí na čtyři evropské zájezdy. In: *Opera Plus* [online]. 2014 [cit. 2018-10-17]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/ceska-filharmonie-odjizdi-na-ctyri-evropske-zajezdy/>
17. Česká filharmonie v Linzi. In: *Velvyslanectví České republiky v Rakousku* [online]. 2016 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/vienna/cz/zpravy_a_udalosti/ceska_filharmonie_v_linzi.html
18. Česká filharmonie představuje světové interprety a mimořádné projekty 121. sezony. In: *Česká filharmonie* [online]. 2016 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://www.ceskafilharmonie.cz/o-nas/media/tiskovy-servis/2016/ceska-filharmonie-predstavuje-svetove-interprety-a-mimoradne-projekty-121-sezony/>
19. Československé komorné duo. In: *Komorniduo.cz* [online]. ©2005 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <http://www.komorniduo.com/?id=2&lg=cz>
20. ČTK. Královna Alžběta udělí Bělohlávkovi Řád britského impéria. In: *E15.cz* [online]. 2012 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/magazin/kultura/kralovna-alzbeta-udeli-belohlavkovi-rad-britskeho-imperia-754263>
21. ČTK. Filharmonie poprvé vystoupila se staronovým šéfdirigentem Bělohlávkem. In: *E15.cz* [online]. 2012 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/magazin/kultura/filharmonie-poprve-vystoupila-se-staronovym-sefdirigentem-belohlavkem-920139>
22. ČTK. V USA zemřel skladatel Karel Husa, držitel Pulitzerovy ceny. Bylo mu 95 let. In: *Lidovky.cz* [online]. 2016 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/v-usa-zemrel-skladatel-karel-husa-drzitel-pulitzerovy-ceny-bylo-mu-95-let-142-/lide.aspx?c=A161215_174104_lide_ele

- 23.ČTK. Asijské publikum je vděčné, říká dirigent zlínské filharmonie Svárovský před odjezdem na turné. In: *Hospodářské noviny* [online]. 2017 [vid. 2018-10-07]. Dostupné z: <https://art.ihned.cz/klasicka-hudba-a-opera/c1-65937740-filharmonie-bohuslava-martinu-zlin-jizni-korea-turne-svarovsky>
- 24.ČTK. Nabrala na mohutnosti a pronikavosti. The Guardian chválí Českou filharmonii s Bělohávkem za album Mé vlasti. In: *Opera Plus* [online]. 2018 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/nabrala-mohutnosti-pronikavosti-the-guardian-chvali-ceskou-filharmonii-belohlavkem-za-album-me-vlasti/>
- 25.DARJANIN, Vladimír. Česká filharmonie – víc než orchestr. In: *Ministerstvo kultury: Tiskový servis* [online]. 2008 [cit. 2018-10-11]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/assets/tiskovy-servis/vladimir-darjanin.doc>
- 26.DERVAN, Michael. Czech Philharmonic betrays signs of ageing: The orchestra's stride is heavier, its propensity to dance constrained, its expression more earnest. In: *Irish Times* [online]. 2018 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/2009148292?pq-origsite=summon>
- 27.DRÁPELOVÁ, Věra. Byčkov byl nejsilnější kandidát. In: *Mimořádná příloha České filharmonie* [online]. Česká filharmonie, 2017 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/68746131-Ceskafilharmonie-jiri-belohlavek-dobre-jmeno-ceske-hudby-nova-vyzva-pro-byckova-filharmonici-komorne-vsukove-sini-zkouska-orchestru-smarkem-ebenem.html>
- 28.Dvořákova Rusalka ovládla Českou národní budovu i Metropolitní operu. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2017 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/consulate.newyork/cz/kultura/dvorakova_rusalka_ovladla_ceskou_narodni.html
- 29.EVANS, Rob. How Wham! baffled Chinese youth in first pop concert. In: *The Guardian: UK News* [online]. 2005 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk/2005/may/09/arts.world>
- 30.HAILER, John. Jazz as art – and diplomacy. In: *TheHill* [online]. 2014 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <http://thehill.com/blogs/congress-blog/204693-jazz-as-art-and-diplomacy>
- 31.HANG, Mengchen. George Michael: How Wham! rocked China. In: *CNN* [online]. 2016 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2016/12/26/entertainment/george-michael-wham-china/>
- 32.HAROLD, Martin. Česká filharmonie. In: *Ministerstvo kultury: Tiskový servis* [online]. 2008 [cit. 2018-10-11]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/assets/tiskovy-servis/martin-harold.doc>
- 33.Historie a současnost. In: *HFAD Příbram* [online]. ©2018 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <https://www.hfad.cz/historie-a-soucasnost/>

34. Historie České filharmonie. In: *Česká filharmonie* [online]. [cit. 2018-10-08]. Dostupné z: <https://www.ceskafilharmonie.cz/o-nas/historie/>
35. History: West-Eastern Divan Orchestra. In: *Barenboim Said Akademie* [online]. ©2018 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <https://barenboimsaid.de/about/history#west-eastern-divan-orchestra>
36. History. World Orchestra for Peace – The Concerts [online]. In: *Musicians Without Borders*, ©2018 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.musicianswithoutborders.org/mwb/history/>
37. HRONOVÁ, Zuzana. Dvořák bude pořád skvělý vývozní artikl. Ale chceme prosadit i Janáčka, říká ostravská filharmonie. In: *Aktuálně.cz* [online]. 2017 [cit. 2018-10-25]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/hudba/janackova-filharmonie-ostrava-bilbao-antonin-dvorak-janacek/r~84ab18200b8011e798c20025900fea04/?redirected=1540501254>
38. HUIZENGA, Tom. The Czech Philharmonic, unhomogenized. In: *The Washington Post* [online]. 2014 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/1625280110?pq-origsite=summon>
39. Jakub Hruša. In: *Česká filharmonie* [online]. ©2018 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://www.ceskafilharmonie.cz/o-nas/orchestr/dirigenti/jakub-hrusa/>
40. Janáček Brno 2018. In: *janacek-brno.cz* [online]. Národní divadlo Brno, ©2018 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <http://www.janacek-brno.cz/index.html>
41. Jiří Bělohlávek zemřel. In: *Česká filharmonie* [online]. 2017 [cit. 2018-10-17]. Dostupné z: <https://www.ceskafilharmonie.cz/jiri-belohlavek-zemrel/>
42. JOHANOVSKÁ, Lucie. Jana Boušková: Má vlast upravená pro sólovou harfu? Velká odpovědnost. In: *Opera Plus* [online]. 2017 [cit. 2018-10-17]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/jana-bouskova-ma-vlast-upravena-solovou-harfu-velka-odpovednost/>
43. Josef Špaček. In: *Česká filharmonie* [online]. ©2018 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://www.ceskafilharmonie.cz/o-nas/orchestr/clenove-orchestru/primy/josef-spacek/>
44. *Josef Špaček* [online]. Josef Špaček, ©2018 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <http://www.josefspacek.com/>
45. KADLEC, Petr. Česká filharmonie doma i v zahraničí. In: *Harmonie Online* [online]. 2005 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/ceska-filharmonie-doma-i-v-zahranici.html>
46. KADLEC, Petr. Uprchlíci vysílají pro Čechy. In: *Harmonie Online* [online]. 2018 [cit. 2018-10-11]. Dostupné z: <https://www.casopisharmonie.cz/studie/uprchlici-vysilaji-pro-cechy.html>

47. Kalendář akcí pořádaných v roce 2018: Stručný seznam akcí pořádaných v rámci ERDK 2018. In: *Ministerstvo kultury ČR* [online]. ©2018 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/kalendar-akci-poradanych-v-roce-2018-1721.html>
48. KHATIAHVILI, Mariami. George Balanchine: The Public Diplomat Beyond the Ballet Master. In: *USC Center on Public Diplomacy* [online]. 2017 [cit. 2018-09-18]. Dostupné z: <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/george-balanchine-public-diplomat-beyond-ballet-master>
49. Koncert sólistů České filharmonie v Tokiu za účasti prince Tomohiko Asaky. In: *Velvyslanectví České republiky v Tokiu* [online]. 2017 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/tokyo/cz/kultura_skolstvi_a_sport/koncert_solistu_ceske_filharmonie_na.html
50. Koncert pro violoncello a varhany k výročí 25 let navázání diplomatických vztahů mezi Gruzii a ČR. In: *Velvyslanectví České republiky v Tbilisi* [online]. 2018 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/tbilisi/cz/kultura_a_skolstvi/koncert_pro_violoncello_a_varhany_k.html
51. KIM, Sohee a KONG, Kanga. Kim Jong Un Mingles With K-Pop Stars in Overture to Seoul. In: *Bloomberg* [online]. 2018 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-04-02/kim-jong-un-mingles-with-k-pop-stars-in-overture-to-south-korea>
52. Koncert u příležitosti zahájení hudebního festivalu "Pražské jaro". In: *Tokyo – Czech Centres* [online]. 2017 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <http://tokyo.czechcentres.cz/cs/program/detail-akce/koncert-u-prilezitosti-zahajeni-mezinarodniho-hude/>
53. KOVÁŘ, Jiří. Návrh koncepce další činnosti České filharmonie jako významné umělecké instituce, jejího poslání, cílů a řízení, včetně představ o jejím financování. In: *Ministerstvo kultury: Tiskový servis* [online]. 2008 [cit. 2018-10-11]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/assets/tiskovy-servis/jiri-kovar.doc>
54. KUNČÍKOVÁ, Alena. Odezva na Janáčka v zahraničí mě naplňuje vlasteneckou hrdostí. In: *OperaPlus* [online]. 2017 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/odezva-janacka-zahranici-me-naplnuje-vlasteneckou-hrdosti/>
55. KUZNIK, Frank. Ředitel České filharmonie: Musíme se zbavit nálepky orchestru, který hraje jen českou hudbu. In: *Hospodářské noviny* [online]. 2016 [vid. 2018-10-08]. Dostupné z: <https://ihned.cz/c1-65128780-david-marecek-ceska-filharmonie-profil>
56. LANDOVÁ, Pavlína. Ve světle čísel a fakt. Nad repertoárem České filharmonie 2010–2017. In: *Magazín České filharmonie* [online]. 2017 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://magazin.ceskafilharmonie.cz/statisticka-ohlednuti-za-repertoarem-ceske-filharmonie-leden-2010-cerven-2017/>

57. LANDOVÁ, Pavlína. Jiří Bělohlávek v České filharmonii 2012–2017. In: *Magazín České filharmonie* [online]. 2018 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://magazin.ceskafilharmonie.cz/jiri-belohlavek-v-ceske-filharmonii-2012-2017/>
58. LLOYD, Robert. 'How the Beatles Rocked the Kremlin': Television Review. In: *Los Angeles Times* [online]. 2010 [cit. 2018-09-18]. Dostupné z: <http://articles.latimes.com/2010/jan/13/entertainment/la-et-beatles13-2010jan13>
59. MAKOVÁ, Kristýna. Antonín Dvořák se ve Spojených státech amerických setkával s českými krajany. In: *Český rozhlas: Články* [online]. 2015 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: https://www.rozhlas.cz/krajane/clanky/_zprava/antonin-dvorak-se-ve-spojenych-statech-americkych-setkaval-s-ceskymi-krajany--1463859
60. MAŇOUROVÁ, Lucie. Její pastorkyňa v Praze a v Londýně aneb koncertní odpověď Jiřího Bělohlávky. In: *Magazín České filharmonie* [online]. 2016 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://magazin.ceskafilharmonie.cz/koncertni-provedeni-jeji-pastorkyne-v-praze-a-v-londyne/>
61. MAŇOUROVÁ, Lucie. Co nás čeká ve 122. sezoně aneb Nebojte se Martinů ani Aděse! In: *Magazín České filharmonie* [online]. 2017 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://magazin.ceskafilharmonie.cz/co-nas-ceka-ve-122-sezone-aneb-nebojte-se-martinu-ani-adese/>
62. MAŇOUROVÁ, Lucie. První sezona Semjona Byčkova nešetří novinkami. In: *Magazín České filharmonie* [online]. 2018 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://magazin.ceskafilharmonie.cz/prvni-sezona-semjona-byckova-nesetri-novinkami/>
63. MAREČEK, David. Skrytá síla české hudby. In: *Harmonie Online* [online]. 2015 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://www.casopisharmonie.cz/komentare/skryta-sila-ceske-hudby.html>
64. MATĚJKA, Ivan. Česká filharmonie na cestách. In: *Czech Press: Archiv vydání magazínu Koktejl* [online]. 2004 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: http://www.czech-press.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=2155:eska-filharmonie-na-cestach-sp-523844481&catid=1645&Itemid=148
65. MCCLANE, Daisann. POP MUSIC; In Trinidad, 'Calypso Diplomacy' With a Beat. In: *The New York Times* [online]. 1991 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1991/03/31/arts/pop-music-in-trinidad-calypso-diplomacy-with-a-beat.html>
66. MCNAIR, James. Book review: The Beatles thawed the Cold War more efficiently than missiles or diplomacy, says Leslie Woodhead. In: *The National* [online]. 2013 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.thenational.ae/arts-culture/books/book-review-the-beatles-thawed-the-cold-war-more-efficiently-than-missiles-or-diplomacy-says-leslie-woodhead-1.353196>

67. MILLER, Joseph. Review: Czech Philharmonic at the Granada Theatre. In: *Santa Barbara Independent* [online]. 2014 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://www.independent.com/news/2014/nov/14/review-czech-philharmonic-granada-theatre/>
68. Music unites people of different backgrounds, Secretary-general says in remarks introducing "Why music matters" lecture. In: *United Nations: Meetings Coverage and Press Releases* [online]. 2004 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://www.un.org/press/en/2004/sgsm9580.doc.htm>
69. Musical Diplomacy: A Concert in North Korea. In: *NPR* [online]. 2008 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <https://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=87987687>
70. MÜLLEROVÁ, Magdalena a SVOBODA, Ondřej. Kultura/Culture 07-013. Česká účast v projektech spolupráce financovaných programem EU Kultura. In: *Kreativní Evropa* [online]. Kancelář Kreativní Evropa – Kultura, 2014 [cit. 2018-10-07]. ISBN 978-80-7008-339-0. Dostupné z: https://www.kreativnievropa.cz/wp-content/uploads/2018/03/e_kultura_culture_po-revizi.pdf
71. Několikeré Vzkříšení a více nové hudby v příští sezoně České filharmonie. In: *Harmonie Online* [online]. 2018 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://www.casopisharmonie.cz/aktuality/nekolikere-vzkriseni-a-vice-nove-hudby-v-pristi-sezone-ceske-filharmonie.html>
72. NORRIS, Geoffrey. Proms: a beguiling birthday celebration. In: *Telegraph* [online]. 2004 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/culture/music/classicalmusic/3623625/Proms-a-beguiling-birthday-celebration.html>
73. NOVOTNÁ, Zorka. Jiří Bělohlávek v čele České filharmonie 2012–2017. In: *Magazín České filharmonie* [online]. 2018 [vid. 2018-10-08]. Dostupné z: <https://magazin.ceskafilharmonie.cz/jiri-belohlavek-v-ceske-filharmonii-2012-2017/>
74. O festivalu. In: *Dvořákova Praha* [online]. ©2018 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <https://www.dvorakovapraha.cz/o-festivalu/>
75. O Nás. In: *Česká centra* [online]. ©2018 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/>
76. O nás. In: *Pražský filharmonický sbor* [online]. ©2018 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://filharmonickysbor.cz/o-nas>
77. Olga Šroubková na Allegretto Žilina. *České centrum v Bratislavě* [online]. 2018 [cit. 2018-10-26]. Dostupné z: <http://bratislava.czechcentres.cz/cs/program/detail-akce/olga-sroubkova-na-allegretto-zilina/>

- 78.Orchestra takes pride in its country and its composers. In: *Birmingham Post*. [online]. 2018 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z: <https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/1999827882?accountid=17203>
- 79.Partneři. In: *Česká filharmonie* [online]. ©2018 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z: <https://www.ceskafilharmonie.cz/podporovatele/partneri/>
- 80.Peking slavil Silvestra a Nový rok s Českou filharmonií. In: *Velvyslanectví České republiky v Pekingu* [online]. 2016 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/beijing/cz/politika/archiv_zprav/peking_slavil_silvestra_a_novy_rok_s_1.html
- 81.PERRIGO, Billy. How the U.S. Used Jazz as a Cold War Secret Weapon. In: *TIME* [online]. 2017 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://time.com/5056351/cold-war-jazz-ambassadors/>
- 82.Projev Semjona Byčkova u příležitosti jmenování šéfdirigentem České filharmonie. In: *Magazín České filharmonie* [online]. 2017 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://magazin.ceskafilharmonie.cz/projev-semjona-byckova-jmenovani-sefdirigentem-ceske-filharmonie/>
- 83.Public Diplomacy. In: *Britannica.com* [online]. ©2018 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/public-diplomacy>
- 84.Představujeme kulturní plán „Czech Republic 100“. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2016 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/vyroci_2018/akce_zastupitelstevskyh_uradu_k_vyrocim/predstavujeme_kulturni_plan_czech.html
- 85.Recepce ke státnímu svátku České republiky. In: *Velvyslanectví České republiky v Londýně* [online]. 2016 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/london/cz/recepce_ke_statnimu_svatku_ceske.html
- 86.REUTERS. Timeline: Orchestra diplomacy across political divides. In: *Reuters* [online]. ©2018 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-korea-north-concert-chronology/timeline-orchestra-diplomacy-across-political-divides-idUSSP13830220080225>
- 87.Rok české hudby 2014. In: *Year of Czech Music* [online]. 2014 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: http://www.rokceskehudby.cz/rok_ceske_hudby
- 88.ROMER, Megan. Calypso Music 101. In: *Thought.Co* [online]. 2017 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/calypso-music-basics-3552843>
- 89.ROZŠAFNÁ, Michaela. Česká hudba zazněla na největším veletrhu scénického umění v New Yorku. In: *Pražský deník* [online]. 2014 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: https://prazsky.denik.cz/kultura_region/ceska-hudba-zaznela-na-nejvetsim-veletrhu-scenickeho-umeni-v-new-yorku-20140131.html

- 90.S Janáčkem do Asie. In: *Divadelní noviny* [online]. 2017 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <http://www.divadelni-noviny.cz/s-janackem-do-asie>
- 91.Semjon Byčkov. In: *Česká filharmonie* [online]. ©2018 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://www.ceskafilharmonie.cz/o-nas/orchestr/dirigenti/semjon-byckov/>
- 92.SHABU, Martin. Česká diplomacie chce vyvážet mix kultury a byznysu. In: *Lidovky.cz* [online]. 2012 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/ceska-diplomacie-chce-vyvazet-mix-kultury-a-byznysu-f92-/tema.aspx?c=A120324_064317_pozice_61430
- 93.STEHLÍK, Luboš. Josef Špaček o vedení, pohybu, orchestru a rezidentuře. In: *Harmonie Online* [online]. 2014 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/josef-spacek-o-vedeni-pohybu-orchestru-a-rezidenture.html>
- 94.STEHLÍK, Luboš. Klasická hudba má konečně ceny. In: *Harmonie Online* [online]. 2016 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <https://www.casopisharmonie.cz/komentare/klasicka-hudba-ma-konecne-ceny.html>
- 95.STEHLÍK, Luboš. Jakub Hruša na BBC Proms. In: *Harmonie Online* [online]. 2017 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/jakub-hrusa-poprve-na-bbc-proms.html>
- 96.STEHLÍK, Luboš. Včera, dnes a zítra České filharmonie. In: *Harmonie Online* [online]. 2017 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z: <https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/co-cekat-od-ceske-filharmonie-v-dalsich-sesti-letech.html>
- 97.ŠNEJDAROVÁ, Dina. Jakub Hruša: Po zpětné vazbě přímo toužím. In: *Magazín České filharmonie* [online]. 2016 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://magazin.ceskafilharmonie.cz/jakub-hrusa-po-zpetne-vazbe-primo-touzim/>
- 98.ŠPAČEK, František. V lednu 2016 slavíme 120. výročí vzniku České filharmonie. In: *Magazín České filharmonie* [online]. 2015 [vid. 2018-10-08]. Dostupné z: <https://magazin.ceskafilharmonie.cz/pocatky-ceske-filharmonie/>
- 99.ŠPORKA, Richard. Návrh koncepce další činnosti organizace Česká filharmonie. In: *Ministerstvo kultury: Tiskový servis* [online]. 2008 [cit. 2018-10-11]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/assets/tiskovy-servis/richard-sporka.doc>
- 100.ŠULC, Marek. Japonsko přijalo Českou filharmonii s nadšením. In: *Classic Praha* [online]. 2015 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <http://www.classicpraha.cz/aktualne/zpravy/japonsko-prijalo-ceskou-filharmonii-s-nadsenim/>
- 101.The world's greatest orchestras. In: *Gramophone.co.uk* [online]. ©2018 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z: <https://www.gramophone.co.uk/editorial/the-world%E2%80%99s-greatest-orchestras>

102. These are factually the 10 best symphonies of all time. In: *Classic FM* [online]. Londýn, ©2018 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <https://www.classicfm.com/discover-music/latest/best-symphony/>
103. Umělecká rada. In: *Česká filharmonie* [online]. ©2018 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z: <https://www.ceskafilharmonie.cz/o-nas/orchestr/umelecka-rada/>
104. VEBER, Petr. Reportáž: S Českou filharmonií a Tomášem Netopilem na turné ve Švýcarsku. In: *OperaPlus* [online]. 2017 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/reportaz-ceskou-filharmoni-i-tomasem-netopilem-turne-ve-svycarsku/?pa=2>
105. VEBER, Petr. David Mareček: Byčkov byl jednoznačnou volbou. In: *Magazín České filharmonie* [online]. 2017 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://magazin.ceskafilharmonie.cz/david-marecek-byckov-byl-jednoznacnou-volbou/>
106. VEBER, Petr. Jiří Bělohlávek: dobré jméno české hudby. In: *Mimořádná příloha České filharmonie* [online]. Česká filharmonie, 2017 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/68746131-Ceska-filharmonie-jiri-belohlavek-dobre-jmeno-ceske-hudby-nova-vyzva-pro-byckova-filharmonici-komorne-vsukove-sini-zkouska-orchestru-smarkem-ebenem.html>
107. VEBER, Petr. Česká filharmonie na ostrovech. In: *Harmonie Online* [online]. 2018 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://www.casopisharmonie.cz/reportaze/ceska-filharmonie-na-ostrovech.html>
108. Velvyslanec hostil koncert českých filharmoniků. In: *Velvyslanectví České republiky v Londýně* [online]. 2016 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/london/cz/aktuality/velvyslanec_hostil_koncert_ceskych.html
109. Veřejná diplomacie. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. ©2018 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/index.html
110. VEVERKA, Vilém. Rekapitulace a nové horizonty Davida Marečka. S Vilémem Veverkou otevřeně. In: *Opera Plus* [online]. 2017 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z: <https://operaplus.cz/vilemem-veverkou-otevrene-rekapitulace-nove-horizonty-davida-marecka/>
111. Voice of Prague. Vítězové za rok 2017. In: *Classic Praha Awards* [online]. 2017 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <http://www.classicpragueawards.eu/vitezove.html>
112. VON ESCHEN, Penny. Satchmo Blows Up The World: Jazz Ambassadors Play the Cold War. In: *Center on Public Diplomacy* [online]. 2008 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: http://uscpublicdiplomacy.org/book_review/satchmo-blows-world-jazz-ambassadors-play-cold-war

113. Vyhlášení dotačního řízení OMV 2018. In: *Ministerstvo kultury ČR: Odbor mezinárodních vztahů* [online]. 2018 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/vyhlaseni-dotacniho-vyberoveho-rizeni-na-podporu-kulturnich-projektu-vysilanych-do-zahranici-na-rok-2019-1950.html>
114. Výročí 2018. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. 2018 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/vyroci_2018/index.html?page=1
115. What is PD? In: *USC Center on Public Diplomacy* [online]. ©2018 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://uscpublicdiplomacy.org/page/what-pd>
116. *World Orchestra for Peace* [online]. London: World Orchestra for Peace, ©2018 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <http://www.worldorchestraforpeace.com/concerts/default.aspx>
117. ZAWISZA, Marie. How music is the real language of political diplomacy. In: *The Guardian: Music* [online]. 2015 [cit. 2018-09-10]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/music/2015/oct/31/music-language-human-rights-political-diplomacy>
118. Životopis. In: *Antonin-dvorak.cz* [online]. ©2005-2018 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <http://www.antonin-dvorak.cz/zivot>
119. 10 Great Moments in Music Diplomacy, In: *Center on Public Diplomacy* [online]. 2015 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <http://uscpublicdiplomacy.org/story/10-great-moments-music-diplomacy>
120. 2009 Symphony. In: *ABC Classic FM* [online]. ©2018 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <http://www.abc.net.au/classic/classic100/archive/search/?year=2009-symphony>

Odborné elektronické články

1. ANG, Ien, ISAR Yudhishtir Raj a MAR, Phillip. Cultural diplomacy: beyond the national interest? In: *International Journal of Cultural Policy* [online]. 2015, 21(4), 365–381. ISSN 1028-6632. Dostupné z: doi:10.1080/10286632.2015.1042474.
2. ARNDT, Richard T. The First Resort of Kings: American Cultural Diplomacy in the Twentieth Century [online]. In: *Potomac Books*, 2005. [cit. 2018-08-23]. ISBN 9788183632232. Dostupné z: <http://kijkophulpmiddelen.com/the-first-resort-of-kings-american.pdf>
3. BONCZYK, Patric. Redirecting Objectives: Music in Post-War Soviet Russia. In: *Nota Bene: Canadian Undergraduate Journal of Musicology*: Vol. 2: Iss. 1, Article 9. [online]. 2009 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://ir.lib.uwo.ca/notabene/vol2/iss1/9>

4. BORIĆ, Zrinka a KAPOR, Ana Radović. The European Song Contest as a Toll of Cultural Diplomacy. In: *Hrčak* [online]. Palgrave Macmillan, 2017 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://hrcak.srce.hr/file/282100>.
5. CONSTANTINESCU, Emil. Definition. In: *Cultural Diplomacy & Human Rights* [online]. ©2018 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://culturaldiplomacyandhumanrights.wordpress.com/what-is-cultural-diplomacy/definition/>
6. CULL, Nicholas. "Public Diplomacy" Before Gullion: The Evolution of a Phrase. In: *USC Center on Public Diplomacy* [online]. 2006 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/public-diplomacy-gullion-evolution-phrase>
7. DEMIR, Mehtap. Music as a cultural diplomacy between Israel and Turkey (2008-2016). In: *Idil Journal of Art and Language* [online]. 2017, 6, 1225–1240. Dostupné z: doi:10.7816/idil-06-32-04
8. DEUDNAY, Daniel a IKENBERRY, G. John. "Who Won the Cold War?" In: *Foreign Policy*, no. 87, 1992. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1149164
9. DIKES, Jason. Did Ronald Reagan Win the Cold War? In: *Austin Community College* [online]. [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: www.austincc.edu/jdikes/Cold%20War.pdf
10. EINBINDER, Mary. Cultural diplomacy harmonizing international relations through music. In: *Master of Arts Thesis* [online]. 2013. Dostupné z: https://scholar.google.cz/scholar?as_vis=0&q=Cultural+Diplomacy+Harmonizing+International+Relations+through+Music&hl=cs&as_sdt=0,5
11. EVANS, Gareth. Australia and Asia: The role of public diplomacy. In: *GARETH, Evans. Speeches by Gareth Evans* [online]. Melbourne: The Australian National University, 1990. [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <http://gevens.org/speeches.html>
12. FREELAND, Gregory. Music and the Rise of Caribbean Nationalism: The Jamaican Case. In: *Cultural Diplomacy* [online]. California Lutheran University, 2011 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <http://www.culturaldiplomacy.org/pdf/case-studies/Music-and-the-Rise-of-Caribbean-Nationalism-Gregory-Freeland.pdf>.
13. GIENOW-HECHT, Jessica. *Sound Diplomacy: Music and Emotions in Transatlantic Relations, 1850–1920* [online]. University of Illinois Press, 2013 [cit. 2018-10-11]. ISBN 978-0-226-29217-5. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.5406/americanmusic.31.4.0503>
14. HENRIKSON, Alan. What Can Public Diplomacy Achieve. In: *Discussion papers in diplomacy* [online]. Clingendael, ©2006. [cit. 2018-08-23]. ISSN 1569-2981. Dostupné z: <https://www.clingendael.org/publication/what-can-public-diplomacy-achieve>

15. HOCKING, Brian. Rethinking the 'New' Public Diplomacy. In: MELISSEN, Jan. *The new public diplomacy: soft power in international relations*. New York: Palgrave Macmillan, 2005. ISBN 1-4039-4516-0
16. JORA, Lucian. New Practices and Trends in Cultural Diplomacy. In: *Romanian Review of Political Sciences and International Relations (Bucharest)*. 2013, 10(1).
17. KUMAR, Rhea. Across the Border: Using Music to Bridge the US-Cuban Divide. In: *The Yale Review of International Relations* [online]. 2016 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <http://yris.yira.org/essays/1696>
18. LANGE, Michael. State, Non-States actors and Public Diplomacy. In: *Public and Cultural Diplomacy 2* [online]. WordPress.com, 2012 [cit. 2018-08-23].
19. LEE, Geun a AYHAN, Kadir. Why Do We Need Non-state Actors in Public Diplomacy? Theoretical Discussion of Relational, Networked and Collaborative Public Diplomacy. In: *Journal of International and Area Studies*. 2015, 22(1). ISSN 1226-8550.
20. LEONARD, Mark a ALAKESON, Vidhya. *Going Public: Diplomacy for the Information Society*. Londýn: Foreign Policy Centre, 2000. ISBN 0953559874.
21. LIANU, Oana. Music – one of the best ambassadors of Cultural diplomacy. In: *Bulletin of the Transilvania University of Brasov, Series VIII: Performing Arts* [online]. 2016 [cit. 2018-03-29]. ISSN 2344200X.
22. NORRMAN, Karl-Erik. Definitions, Ideas, Visions and Challenges for Cultural Diplomacy. In: *E-International Relations* [online]. 2013 [cit. 2018-09-18]. Dostupné z: <https://www.e-ir.info/2013/01/03/definitions-ideas-visions-and-challenges-for-cultural-diplomacy/>
23. NYE, Joseph. Think Again: Soft Power. In: *Foreign Policy* [online]. 2006 [cit. 2018-10-24]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2006/02/23/think-again-soft-power/>
24. PAJTINKA, Erik. Cultural diplomacy and its organizational and institutional models in selected states. In: *Medzinárodné vzťahy / Journal of International Relations* [online]. 2015 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/316581019_Cultural_diplomacy_and_its_organizational_and_institutional_models_in_selected_states
25. RIVERA, Tim. Distinguishing Cultural Relations From Cultural Diplomacy: The British Council's Relationship With Her Majesty's Government. In: *USC Center on Public Diplomacy* [online]. Los Angeles: Figueroa Press, 2013. [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <http://uscpublicdiplomacy.org/resource/distinguishing-cultural-relations-cultural-diplomacy-british-council%E2%80%99s-relationship-her>
26. ROSENBERG, Jonathan. America on the World Stage: Music and Twentieth-Century U.S. Foreign Relations. In: *Diplomatic History* [online]. 2012, 36(1). ISSN 0145-2096. Dostupné z: [doi:10.1111/j.1467-7709.2011.01009.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-7709.2011.01009.x)

27. SCHNEIDER, Cynthia. Culture Communicates: US Diplomacy That Works. In: MELISSEN, Jan. In: *The new public diplomacy: soft power in international relations*. New York: Palgrave Macmillan, 2005. ISBN 1-4039-4516-0.
28. VULETIC, Dean. The Eurovision Song Contest in the Musical Diplomacy of Authoritarian States. In: *Springer Link* [online]. Palgrave Macmillan [cit. 2018-08-23]. ISBN 978-3-319-63163-9. Dostupné z: https://doi.org/10.1007/978-3-319-63163-9_10
29. XUERE, Karsten. Cultural Diplomacy Practices in a Small Island State.: A Case Study on Malta. In: *Arts and International Affairs* [online]. 2016 [cit. 2018-08-23]. Dostupné z: <https://theartsjournal.net/2016/03/10/xuereb/>

Elektronické výroční zprávy a koncepční dokumenty

1. ČESKÁ CENTRA. *Výroční zpráva (2015-2017)*. [online]. [Praha]: Česká centra, 2015–2017 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: <http://www.czechcentres.cz/o-nas/vyrocní-zpravy1025/>
2. ČESKÁ CENTRA. *Strategie činnosti Českých center 2016-2019*. [online]. [Praha]: Česká centra, 2015 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: www.czechcentres.cz/_sys_/.../strategie_cinnost_cc_2016_2019.pdf
3. ČESKÁ FILHARMONIE. *Koncepce rozvoje České filharmonie, nové pojetí hudební výchovy, O čem jde Idě a Romano drom*. [online]. [Praha]: Česká filharmonie, 2016 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z: <https://www.ceskafilharmonie.cz/o-nas/media/tiskovy-servis/2016/koncepce-rozvoje-ceske-filharmonie-nove-pojeti-hudebni-vychovy-o-co-ide-ide-a-romano-drom/>
4. ČESKÁ FILHARMONIE. *Programový katalog: 122. sezóna 2017/2018* [online]. [Praha]: Česká filharmonie, 2017 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: https://www.ceskafilharmonie.cz/media/1943/cf_katalog_sezona_2017-2018_web.pdf
5. ČESKÁ FILHARMONIE. *Programový katalog: 123. sezóna 2018/2019* [online]. [Praha]: Česká filharmonie, 2018 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://www.ceskafilharmonie.cz/media/2183/cf-katalog-123-sezony-2018-2019.pdf>
6. ČESKÁ FILHARMONIE. *Výroční zpráva České filharmonie (2013–2017)* [online]. [Praha]: Česká filharmonie, 2014-2018 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <https://www.ceskafilharmonie.cz/uredni-deska/>
7. DOHNALOVÁ, Lenka. *Výroční zpráva: Rok české hudby 2014*. Praha, 2015. Dostupné z: poskytnutý interní zdroj České hudební rady
8. MEZINÁRODNÍ CENTRUM SLOVANSKÉ HUDBY BRNO. *Czech Dreams: Závěrečná zpráva o realizaci projektu*. Brno, 2014. Dostupné z: poskytnutý interní zdroj České hudební rady

9. MK ČR. *Koncepce účinnějšího působení Ministerstva kultury České republiky ve vztahu k zahraničí na léta 2013–2018* [online]. [Praha]: Ministerstvo kultury České republiky, 2013 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/zahranicni-kulturni-politika-2116.pdf
10. MK ČR. *Výroční zpráva Ministerstva kultury za rok (2005–2017)* [online]. [Praha]: Ministerstvo kultury České republiky, 2005–2017 [cit. 2018-10-11]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/vyrocní-zpravy-81.html>
11. MK ČR. *Zřizovací listina České filharmonie* [online]. [Praha]: Ministerstvo kultury České republiky, 2011 [cit. 2018-10-08]. Dostupné z: https://www.ceskafilharmonie.cz/media/.../cf_zrizovaci_listina_ceske_filharmonie.pdf
12. MZV ČR. *Ročenka 2016*. [online]. [Praha]: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: Veřejná diplomacie, 2017 [cit. 2018-10-07]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/2569702/OVD_rocenka_2016.pdf
13. NIPOS. *Základní statistické údaje o kultuře v České republice 2016: Umění II* [online]. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2017 [cit. 2018-10-26]. ISBN 978-80-7068-320-0. Dostupné z: http://www.nipos-mk.cz/wp-content/uploads/2013/05/Kultura_v_cislech_2017_web.pdf

Osobní rozhovory

1. DOHNALOVÁ, Lenka, muzikoložka. Praha. 25.4.2018.
2. LHOTSKÁ, Naděžda, koordinátorka CCN a specialistka hudební agendy. Praha. 28.5.2018.
3. LUPÍŠKOVÁ, Alžběta, vedoucí koncertního oddělení ČF. Praha 7.6.2018.
4. MIHOLOVÁ, Sandra, vedoucí oddělení pro aktivity veřejné diplomacie v ČR. Praha 21.6.2018

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Henriksonovy strategie veřejné diplomacie

Příloha č. 2 - Hudba v mezinárodních vztazích

- 2.1 Příklady hudební diplomacie – žánry pop a rock ve Studené válce
- 2.2 Calypso diplomacy a K-pop diplomacy
- 2.3 Klasická hudba v hudební diplomacii od poloviny 20. století dodnes

Příloha č. 3 - Postavení hudby v české kulturní diplomacii

- 3.1 Příklady akcí vztahujících se k oslavám 100. výročí Československa
- 3.2 Vybraná vystoupení v zahraničí – hudba Antonína Dvořáka
- 3.3 Vybraná vystoupení v zahraničí – hudba Leoše Janáčka
- 3.4 Podpořené akce MZV 2017/2018
- 3.5 Hudební akce Českých center v roce 2017 – vážná hudba
- 3.6 Přehled akcí partnerských festivalů Českých snů
- 3.7 Vybrané hudební akce podpořené z dotačních programů Ministerstva kultury
- 3.8 Příspěvkové organizace Ministerstva kultury

Příloha č. 4 - Česká filharmonie v kulturní diplomacii ČR

- 4.1 Krize České filharmonie v roce 2008
- 4.2 Nahrávací činnost České filharmonie
- 4.3 Zájezdy České filharmonie od roku 2013 do podzimu 2018
- 4.4 Historický vývoj zájezdové činnosti ČF

Přílohy

Příloha č.1 - Henriksonovy strategie veřejné diplomacie

Jednou ze zásadních strategií veřejné diplomacie je konsolidace. Ta je v tomto kontextu myšlena jako politický proces zvyšování pochopení a podpory pro daný stát. Znamená tvorbu „tábora“ či „jádra“ partnerů, přátel a spojenců za podpory vlastního obyvatelstva.³²⁴ Další strategií je omezení či zadržení vlivu (containment), tedy limitování dalšího šíření moci a vlivu jiných. Jedná se o realistický koncept navazující na tzv. vyvažování moci.³²⁵ Zadržování skrze veřejnou diplomacii může být strategické i taktické, dlouhodobé i krátkodobé. Tento přístup lze aplikovat například na diplomacii Spojených států na Blízkém východě na počátku nového tisíciletí. Třetí strategií veřejné diplomacie je „penetrace“ či pokus zasáhnout cílové publikum a vytvářet vztahy s vybranými osobnostmi, disidenty, skupinami či organizacemi hluboko uvnitř daného cizího teritoria.³²⁶ Henrikson dále zmiňuje koncept ideologické, politické či kulturní expanze, a nakonec princip transformace, jenž hledá partnery skrze přímé získávání populace k účasti na demokratických či ekonomických aktivitách, jež donutí jejich státní režim chovat se vůči obyvatelstvu a zahraničí zodpovědně.³²⁷

³²⁴ HENRIKSON, Alan. What Can Public Diplomacy Achieve. S. 13.

³²⁵ Tamtéž. S. 20.

³²⁶ Tamtéž. S. 26.

³²⁷ Tamtéž. S. 26.

Příloha č. 2 – Hudba v mezinárodních vztazích

2.1 Příklady hudební diplomacie – žánry pop a rock ve Studené válce

rok	akce	charakteristika
1956	Velká cena Eurovize, Lugano, Švýcarsko	První ročník každoroční soutěže členů Evropské vysílací unie.
1967	Pořad Our World, představení písně „All You Need is Love“ od The Beatles	Živé vysílání sledovalo 400 milionů lidí na 5 kontinentech, akce na podporu míru ve Vietnamu.
1969	Woodstock Festival, New York	Festival vystihnul 60. léta jako roky propagace míru a lásky.
1969	John Lennon and Yoko Ono's „Bed-in for peace“, Amsterdam	Kampaň na podporu míru ve Vietnamu.
1971	Rodriguezovo album „Cold Fact“, USA	Album amerického zpěváka Rodrigueze, které si získalo Jihoafrickou republiku v době hnutí anti-apartheidu.
1976	„Rock against racism“, Velká Británie	Hudební kampaň slavných zpěváků proti rasismu, obnoveno v roce 2002 – „Love Music Hate Racism“.
1982	„Ein bisschen frieden“, Eurovize, Velká Británie	Vítězná skladba podporující světový mír, zpívána německou zpěvačkou Nicole.
1984	Wham! „Freedom Tour Goes to China“, Velká Británie	První popový koncert „Západu“ v Číně, i přes vlažné přijetí britského dua publikem, se jednalo o významný mezník v čínsko-britských vztazích.
1985	„We are the world“, zaznělo při udílení cen American Music Awards, USA	Společná píseň legend hudebního světa na podporu boje proti hladomoru v Africe, nejrychleji prodávaná píseň od roku 1975.
1989	„Human rights now“, Moskva	Hard rockový hudební festival na podporu globálního míru a boje proti drogovým válkám Rusku.

Vlastní úprava kombinace zdrojů: CPD. 10 Great Moments in Music Diplomacy, In: Center on Public Diplomacy [online]. 2015 [cit. 2018-03-29]; LIANU, Oana. Music – one of the best ambassadors of Cultural diplomacy. S. 196-198.

2.2 Calypso diplomacy a K-pop diplomacy

Calypso je hudební žánr pocházející z karibského ostrova Trinidad, jenž vychází ze západoafrické tradiční hudby a byl původně zábavním prostředkem afrických otroků. Calypso byl však zároveň ovlivněn evropskou hudbou v dobách evropské kolonizace. Texty mají silný politický podtón. Do mezinárodního povědomí se styl dostal v 50. letech.³²⁸ O „calypso diplomacii“ se hovoří v souvislosti s politickými změnami v Trinidadu po nástupu rebelského lídra Yasina Abu Bakra v roce 1990. Abu Bakr začal

³²⁸ ROMER, Megan. Calypso Music 101.

styl calypso využívat jako politický nástroj, podobně jako jeho političtí předchůdci v 60. letech minulého století, a nechával vysílat hudební videa na podporu svého revolučního hnutí. Zároveň přispěl k oživení národní hudby a jejímu přijetí v zahraničí.³²⁹ Podobným způsobem zafungovala hudba v obrodě karibského nacionalismu v Dominikánské republice, s využitím žánru merengue či na Kubě s rumbou. Styl ska zase podpořil společnost a boj za nezávislost Jamajky od 50. let.³³⁰

Pravděpodobně nejvlivnějším aktem hudební diplomacie poslední doby bylo koncertování jihokorejské skupiny Red Velvet (žánr K-Pop) v Korejské lidově demokratické republice v roce 2018. Tato akce a podobné jihokorejské aktivity již získaly „oficiální“ označení „K-pop diplomacie“. Událost se dostala do povědomí snad celého světa a napomohl ke sblížení dvou velmi zneprátených zemí, a to Severní a Jižní Koreji. Rok 2018 byl ve znamení Zimních olympijských her v jihokorejském Pchjongčchangu a koncertů korejských umělců. Severokorejský komunistický režim přijal v roce 2018 početnou kulturní delegaci Jižní Koreji, včetně slavné skupiny Red Velvet. Koncertu se zúčastnil i vůdce KLDK Kim Jong Un a politické elity. Kimovy společné fotografie se zpěvačkami a jeho nadšení pronikly do mnoha světových médií. Takový akt „K – pop diplomacie“ se uskutečnil po dlouhých patnácti letech a stal se oficiální součástí jihokorejské diplomacie. K – pop se však do KLDK dostává neoficiální cestou kontinuálně již 10 let, jak tvrdí profesor Kang Dong-wan. Potvrzuje zároveň, že tento koncert v rámci kulturní výměny otevřel brány ke zlepšení vztahů na korejském poloostrově a dodal motivaci k dalším politickým vyjednáváním.³³¹ K-pop se prosazuje však i v jiných státech v rámci jihokorejské hudební diplomacie (v USA, Číně).

³²⁹ MCCLANE, Daisann. POP MUSIC; In Trinidad, 'Calypso Diplomacy' With a Beat.

³³⁰ FREELAND, Gregory. Music and the Rise of Caribbean Nationalism: The Jamaican Case. S. 3.

³³¹ KIM, Sohee a KONG, Kanga. Kim Jong Un Mingles With K-Pop Stars in Overture to Seoul.

2.3 Klasická hudba v hudební diplomacii od poloviny 20. století do dnes

rok	událost	charakteristika
1947	Langollen International Eisteddfod music festival, Wales	První mezinárodní hudební festival.
1958	International Tchaikovski Piano Competition, Moskva	Vítězem prvního ročníku se stal „nepřítel“ - americký pianista Van Cliburn.
1992	Koncert cellisty Vedrana Smailovice	Koncert v ruinách Sarajeva v době války v Jugoslávii.
1995	Vznik World Orchestra for Peace, Velká Británie	Orchestr složený z hráčů celého světa založený Sirem Georgem Solti.
1999	Vznik West Eastern Divan Orchestra, Německo	Orchestr, který propojil mladé hudebníky Izraele, Palestiny a několika Arabských zemí.
1999	Vznik iniciativy a nadace Musician without borders, Nizozemí	Koncert v rámci připomínky 2. sv. v. a v reakci na válku v Kosovu. Následovaly workshopy s kosovskými uprchlíky. <i>„Využití moci hudby k překlenutí rozdílů, posílení komunit a ozdravení jizev války“</i> ³³²
2000	Založení The Silk Road Ensemble, skladba „Arabian Waltz“	V roce 2000 založil čínsko-americký cellista Yo-Yo Ma soubor hudebníků euroasijských kultur. Soubor koncertuje na místech podél historické Hedvábné stezky. Skladbu „Arabian Waltz“ složil k této příležitosti libanonský skladatel Rabih Abou-Khalil. V roce 2009 vznikl v USA program Silk Road Connect. ³³³
2008	Requiem Concert v Tshinvaly – „To you – alive and dead! To You, South Osetia!“, Jižní Osetie	Koncert na ruinách města, z iniciativy ruského dirigenta Valriye Gergieva na podporu lidem trpícím za rusko-gruzínské války. Symbolika míru a přátelství mezi Rusy a Gruzínci a přilákání pozornosti světa. ³³⁴
2009	Založení organizace Musicians for Human rights a Human Rights Orchestra	Mezinárodní network hudebníků na podporu lidských práv. Založeno hornistou Alessiem Allegrinim. Koncerty na podporu míru. (2013 MDZ World Peace Concert na podporu dialogu na Korejském poloostrově, 2013 Atizilut Concert for Peace propojující židovské a arabské hudebníky). ³³⁵

Vlastní úprava kombinace zdrojů: CPD. 10 Great Moments in Music Diplomacy; LIANU, Oana. Music – one of the best ambassadors of Cultural diplomacy. S. 196-198.

³³² MUSICIANS WITHOUT BORDERS. History.

³³³ CPD. 10 Great Moments in Music Diplomacy.

³³⁴ ICD. Requiem Concert In Tshinvaly, South Osetia.

³³⁵ MUSICIANS FOR HUMAN RIGHTS. Who We Are.

Příloha č. 3 - Postavení hudby v české kulturní diplomacii

3.1 Příklady akcí vztahujících se k oslavám 100. výročí Československa

název akce	pořadatel	účastníci a program
Dny české kultury v Novorossijsku	Krajanský spolek „Mateřídouška“	hudba folklórního souboru „Kytice“, Divadelní spolek „Fimfárum“
Československý večer na Chulalongkornově univerzitě	Centrum pro evropská studia, ZÚ v Bangkoku	hudební vystoupení moravské folklorní skupiny Olšava, výstava, projekce
Koncert ke 100. výročí vzniku ČSR v Lucemburku	ZÚ v Lucemburku, obec Strassen, mecenáš české hudby G. Piper, podpora lucemburského Ministerstva kultury	pěvkyně Karla Bytnarová Daniëla Patz, maďarská klavíristka G. Brezóczi
Koncert českého klavíristy I. Kahánka	ZÚ v Limě, Radio Filarmonía	Ivo Kahánek, orchestr Universidad de Lima, peruánští hráči, mj. hudba A. Dvořáka
Koncert ve Vilniusu	ZÚ ČR a SR ve Vilniusu	Československé komorní duo – Zuzana Berešová (klavír) a Pavel Burdych (housle), skladby českých a slovenských autorů
Koncert u příležitosti výročí 1918–1968–1993–2018, Kyjev	ZÚ ČR a SR Kyjev, ČČ	Janáčkovovo smyčcové kvarteto, Moyzesovo smyčcové kvarteto, skladby Josefa Suka či Ilji Zeljenky
Koncert Československého komorního dua, Riga	ZÚ ČR a SR Riga	houslista Pavel Burdych (CZ) a klavíristka Zuzana Berešová (SK), hudba Smetany, Suka, Zelenky
koncert orchestru Seouloratorio, Soul	ZÚ ČR a SR Soul	orchestr Seouloratorio, operní pěvkyně Bora Kim, díla Smetany a Dvořáka
koncert české klavíristky, Ruská národní knihovna v Petrohradu	ČČ	Zuzana Šimurdová, mj. hudba Smetany a Janáčka
koncert v Pretorii	ZÚ v Pretorii, Brooklyn Theatre Pretoria	Gauteng Philharmonic Orchestra pod vedením českého dirigenta Jana Štvána, hudba A. Dvořáka

Zdroj: Vlastní úprava informací získaných z přehledů událostí MZV (www.mzv.cz).

3.2 Vybraná vystoupení v zahraničí – hudba Antonína Dvořáka

místo/rok	pořadatel	skladby	poznámky
Vilnius/2015	Litevská společnost Antonína Dvořáka, Velvyslanectví ČR ve Vilniusu	Stabat Mater	
Havana/2018	Velvyslanectví ČR v Havaně	„Americký“ smyčcový kvartet	k příležitosti Výročí 2018, sólisté Kubánské národní filharmonie, včetně skladeb B. Smetany
JAR/2014	Rok české hudby, podpořilo Velvyslanectví ČR v Pretorii	Slovanské tance	recitály klavíristů – Michaela Malá a Lukáš Klánský
Vídeň/2014	Rok české hudby, spolupracovalo České centrum Vídeň		zahájení Roku české hudby, Dvořákovo trio
Spandau/2017	spolek Klassik in Spandau, pod záštitou Velvyslanectví ČR v Berlíně	Violoncellový koncert h moll, Symfonie č.7	Orchestr Junge Sinfonieorchester Berlin
Pretoria/2018	Velvyslanectví ČR v Pretorii, Brooklyn Theatre Pretoria	Violoncellový koncert, <i>Novosvětská</i>	koncert k Výročí 2018, dva vyprodané koncerty
Moskva/2016	Velvyslanectví ČR v Moskvě	Slovanské tance	dále díla L. Janáčka, koncert v předsednictví V4, britský dirigent Jan Latham Koenig (obdivovatel díla Janáčka)
Kodaň/2014	Dánský symfonický orchestr	Karneval, koncertní ouvertura op. 92, Koncert pro violoncello a orchestr h moll, <i>Novosvětská</i>	koncert k výročí 110 let od úmrtí skladatele, v koncertním sále Koncerthuse pro 1809 diváků
Ulánbátar/2016	Mongolská státní filharmonie	<i>Novosvětská</i> , Violoncellový koncert h moll, Op. 104	koncert k 175. výročí narození skladatele
Rotterdam/2017	Rotterdamský filharmonický orchestr	Stabat Mater	hostující dirigent J. Bělohávek
Budapešť/2017	Budapešťský jarní festival, MÁV Szimfonikus	Stabat Mater	záštita Velvyslanectví ČR v Maďarsku

Peking/2016	Čínská národní opera NCPA	opera Rusalka	mezinárodní obsazení hlavních sólistů, slovenský dirigent Rastislav Štúr, sbormistr Bronislav Procházka z Národního divadla v Praze
Kodaň/2014	Symfonický orchestr Tivoli	violoncellový koncert h-moll	dále hudba J.Suka, koncert ke 110. výročí úmrtí Dvořáka a 140. výročí narození Suka
Montreal/2018	Filharmonický orchestr montrealských hudebníků (OPMEM), sbory St-Eustache Choir Ensemble, the Vivace Vocal Ensemble a La Farandole Choir	Stabat Mater	koncert k Výročí 2018, doprovodná výstava, spolupráce s Theatre Lyrichoregra (Alain Nonat, propagátor české hudby)
Washington/2017	Velvyslanectví ČR ve Washingtonu, hudební centrum Garth Newel	klavírní kvartet Es dur, op. 87, Cigánské melodie – Když mne stará matka	Večer českých hudebních velikanů (Dvořák, Suk)
Monte Carlo/2014	Filharmonický orchestr Monte Carla	<i>Novosvětská</i>	dále díla Smetany a Martinů

Zdroj: Vlastní úprava informací z přehledů událostí MZV (www.mzv.cz).

3.3 Vybraná vystoupení v zahraničí – hudba Leoše Janáčka

místo/rok	pořadatel	skladby	poznámky
Helsinky/2015	Finská národní opera	Příhody lišky Bystroušky	premiéra finského nastudování
Moskva/2016	ZÚ v Moskvě, Nová opera v Moskvě	Říkadla, Glagolská mše	v rámci předsednictví V4, dále díla Dvořáka, britský dirigent Jan Latham Koenig
Daejeon/2018	agentura PROART, Janáčkovovo kvarteto, ZÚ Soul		akce k Výročí 2018, skladby Dvořáka, Smetany, Suka aj.
Santiago/2017	Teatro Municipal	Její pastorkyňa	premiéra v Chile

Helsinky/2017	Helsinki Festival, britská Silent Opera a finská Koominen Ooppera	Vixen – inspirace Liška Bystrouška	
Aarhus/2015	Jutská opera v Aarhusu	Její pastorkyňa	český dirigent Jaroslav Kyzlink
Londýn/2016	Royal Festival Hall, Česká Filharmonie	Její pastorkyňa	dirigent Jiří Bělohlávek, finská sopranistka Karita Mattila

Zdroj: Vlastní úprava informací z přehledu událostí MZV (www.mzv.cz).

3.4 Přehled akcí partnerských festivalů Českých snů

partnerský festival	místo	umělci	doplnění
festival Henryka Wieniawského	Szczawnie Zdroj	houslista Josef Špaček	Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Sudeckiej
Varna Summer	Varna	Josef Špaček, Graffovo klavírní Duo Ardašev Renaty a Igora Ardaševových	účast předsedy Spolku česko- bulharského přátelství, zaštitil velvyslanec ČR v Bulharsku Pavel Vacek
Musiques dans les Vignes	Cairanne	Josef Špaček, klavírista Miroslav Sekera	hudba Dvořáka a Smetany
Murten classics	Murten	PKF-Prague Philharmonia	hudba Antonína Dvořáka
MITO SettembreMusica	Milán, Turín	Ivo Kahánek	hudba Leoše Janáčka
Birmingham International Jazz & Blues Festival	Birmingham	Teens Jazzband Velké Losiny	

Zdroj: Vlastní zpracování informací ze Závěrečné zprávy o realizaci projektu České sny.

3.5 Podpořené akce MZV 2017/2018 – Zahraniční umělci

akce	podpora MZV, ZÚ	pořadatel/ interpreti	díla
zahajovací koncert spolku Klassik in Spandau	záštita velvyslance ZÚ Berlín	Klassik in Psandau/Junge Sinfonieorchester Berlin	Dvořák
koncert české hudby v Rangúnu	spolupráce ZÚ Rangún	ZÚ, Myanmar Music Festival/americký klavírista Kimball Galagher, hráči z Tchaj-wanu,	Dvořák, Janáček, Smetana, Suk aj.

		mezzosopranistka z Malajsie	
koncert „Nových děl ze zemí Visegrádské skupiny“	podpora ZÚ Varšava	Mezinárodní festival soudobé hudby – Varšavský podzim/přidružený orchestr	Martin Wiesner (ČR) aj.

Zdroj: Vlastní úprava informací z přehledů událostí na webových stránkách MZV.

Podpořené akce MZV 2017/2018 – Čeští umělci

akce	podpora MZV, ZÚ	pořadatel/ interpreti	díla
Vánoční koncert v Mataderu – Hudba českých Vánoc	spolupráce MZV	Klub Čechů a Slováků v Madridu/ Eva Novotná, Ensemble de Clarinetes de Madrid	česká vánoční hudba
tradiční vánoční koncert v Notre Dame du Sablon	spolupráce ZÚ Brusel	ZÚ, ČC, zastoupení Prahy při EU/ Zemlinského kvarteto	Mysliveček, Janáček, Dvořák
přednáška o české hudbě na Sichuanské konzervatoři	spolupráce GK v Chengdu	GK, Sichuanská konzervatoř/ profesor klavírní hry Richard Pohl	česká klasická klavírní hudba
koncert Akademie komorní hudby	spolupráce ZÚ Berlín	ZÚ, ČC, Akademie komorní hudby/mladí hudebníci pod vedením Jana Fišera a Tomáše Jamníka	Dvořák
česká účast na Mezinárodním festivalu symfonické hudby v alžírské opeře	informování o akci ZÚ Alžír	Mezinárodní festival/sopranistka Eliška Pražáková, mezzosopranistka Sylva Čmugrová a klavírista Stanislav Gallin	Dvořák aj.
koncert s názvem „Modré housle Pavla Šporcla a virtuozní piáno Jaromíra Klepáče“	informování o akci ZÚ Kartágo, sponzorování MZV	festival klasické hudby „Hudební říjen v Kartágu“ (12 zemí)	Dvořák, Smetana, Martinů, aj.
varhanní recitál Pavla Kohouta v dublinské katedrále, v předvečer státního svátku České republiky	pořadatel ZÚ Dublin	ZÚ/Pavel Kohout	Josef Ferdinanda Norbert Seger, Josefa Kličky, Smetana, české lidové písně

koncert v rámci týdne ČR a oslav 95. výročí navázání diplomatických styků, Lima	podpora a logistika akce GK Callao	Pražská konzervatoř, Národní hudební akademie/houslistka Pavla Tesařová a klavíristka Alena Tesařová Grillová	Smetana, J. Slavík, J. Suk, A. Dvořák, L. Janáček, B. Martinů, A. Skoumal a V. Trojan
zahajovací koncert souboru Collegium 1704 na Bach Montreal Festival	účast velvyslance	Bach Montreal Festival/Collegium 1704	Bachova mše H moll
zájezd Filharmonie Bohuslava Martinů v Korejské republice	spolupráce ZÚ Soul, účast velvyslance na koncertech	ZÚ, ČC/Filharmonie Bohuslava Martinů	Dvořák aj.
turné Ebentria v Číně	podpora akce ZÚ Peking – zahájení turné v prostorách ZÚ	klavíristka Terezie Fialová, houslista Roman Patočka	Dvořák aj.

Zdroj: Vlastní úprava informací z přehledů událostí na webových stránkách MZV.

3.6 Hudební akce Českých center v roce 2017 – vážná hudba

akce	ČC v místě/ forma podpory/místo konání	poznámky
Novoroční koncert české hudby zpěvačky Evy Miklas	Tokio/spoluorganizátor/velký sál v budově Kounkaku	rekonstrukce klavíru „Nový svět“ za podpory obyvatel města Matsue
Koncert studentů Ecole normale de musique Alfred Cortot.	Paříž/ spoluorganizátor/Janáčkův sál ČC	cyklus koncertů „Cortot u Janáčka“
kytarový koncert v rámci festivalu „Struny podzimu“	Miláno/spoluorganizátor/Centro Culturale Asteria	český kytarový mistr Pavel Steidl, ve spolupráci s Young European Guitar Stars
Premiéra opery Rusalka	New York/spoluorganizátor/ Metropolitní opera	výstava – rukopisy Antonína Dvořáka
flétnový a cembalový koncert	Paříž/organizátor	týdenní rezidenční pobyt v ČC, Clara Nováková, flétna, Monika Knoblochová, cembalo

hudební večer české duchovní hudby	Moskva/organizátor/sál ČC	česká hudba od středověku do doby Dvořáka, Josef Veselý (zpěv), Pavel Skorochoodov (varhany)
koncert festivalu Přítomnost 2017: Kaija Saariaho	Paříž/spoluorganizátor/Maison de la radio – Auditorium	česká skladba Polednice, Ondřej Adámek (pro sbor a orchestr)
Festival české klasické hudby	Stockholm/spoluorganizátor/Kungliga Musikhögskolan	studenti Královské hudební akademie, hudba českých skladatelů
klavírní koncert	Madrid/spoluorganizátor/Palacio de Bauer	Marek Kozák, vítěz ceny Českého centra z festivalu Pražské Jaro, rezidenční pobyt, skladba Kejklíř českého skladatele Adama Skoumala
Koncert gregoriánského chorálu	Paříž/organizátor/sál ČC	mezinárodní hudební soubor pod vedením Anny Žákové
koncert v rámci 27. ročníku festivalu klasické hudby Allegretto Žilina	Žilina/spoluorganizátor/Dům umenia Fatra	čtyři orchestrální koncerty Janáčkovy filharmonie Ostrava aj.
koncert v rámci budapešťského Jarního festivalu	Budapešť/spoluorganizátor (Budapest Festival) / prostory Hudební akademie	Pražský filharmonický sbor a MÁV Symfonický orchestr, Stabat Mater A. Dvořáka
koncert chlapeckého sboru Bonifantes	Tokio/spoluorganizátor (ZÚ Tokio) / prostory ZÚ	hudba A. Dvořáka aj.
koncert Pavla Šporcla	Oděsa/spoluorganizátor/Oděské národní akademické divadlo opery a baletu	s doprovodem symfonického Orchestru Oděského národního divadla opery a baletu
koncerty v rámci projektu Prague-New York Effects	New York/spoluorganizátor (Ostravské centrum nové hudby/ prostory ČC	projekt Prague-New York Effects, spolupráce českých a amerických umělců, hudba českého skladatele Petra Bakly aj.

Hudební projekt Stabat Mater v rámci Mezinárodního festivalu dětí	Miláno/partner (sdružení Tichá Opera, z.s. v koprodukcii s Mezinárodním festivalem dětí) / různá místa konání	solisté českých hudebních souborů s doprovodem italských dětských sborů
Soutěž v interpretaci české hudby 2017	Tokio/spoluorganizátor (ZÚ Tokio, Tokyo International University, Yomiuri Newspaper)	hudba českých skladatelů

Zdroj: Vlastní úprava informací získaných z webu Českých center.

3.7 Vybrané hudební akce podpořené z dotačních programů Ministerstva kultury

rok	celkem schválených projektů/ částka	hudba	příklady vážná hudba
2017	59/7,6 mil.	18	• Festival Bach Montréal 2017 – zahajovací koncert (Baroque Opera Stars) • Prezentace české vokální hudby v Mnichově (Český filharmonický sbor Brno) • Turné Jižní Korea listopad 2017 (Filharmonie Bohuslava Martinů) • Janáčkova filharmonie na Festivalu polské hudby v Krakově • Koncertní turné Severočeské filharmonie Teplice Jižní Amerika (Argentina, Chile)
2016	45/6 mil.	14	• Bach – Zelenka – Serenissima / turné Chaise-Dieu, Utrecht 2016, Francie, Nizozemsko (Baroque Opera Stars) • Jan Dismas Zelenka a hudba drážďanského dvora, Belgie (Ensemble Inégal) • Anima Mundi Festival, Itálie (Filharmonie Brno) • Novoroční turné JFO do Číny (Janáčkova Filharmonie Ostrava) • Prezentace České republiky jako centra umění a společnosti ve střední Evropě – Itálie 2016" (PKF-Prague Philharmonia)
2015	46/5 mil.	13	• Ambronay 2015–10 let Collegia 1704, Francie (Collegium 1704) • Koncertní cesta Českého filharmonického sboru Brno na Rheingau Music Festival, Německo

			• Koncertní turné Moravské filharmonie Olomouc v Číně • Mezinárodní festival gregoriánského chorálu Watou, Belgie (Tiburtina Ensemble)
--	--	--	---

Zdroj: Vlastní úprava informací získaných z webu Ministerstva kultury ČR.

3.8 Příspěvkové organizace Ministerstva kultury

Divadelní ústav – Institut umění

Tato příspěvková organizace MK má v oblasti hudby na starost také propagaci a vývoz. Divadelní ústav – Institut umění (dále jen IDU) je částečně propojen s organizací Česká hudební rada (dále jen ČHR), jež je českou sekcí Mezinárodní hudební rady při UNESCO. Její činnost je založena na sledování cílů UNESCO a od roku 1993 sdružuje hlavní české hudební organizace a asociace. Jedním z kolektivních členů ČHR je i Česká filharmonie. Aktivitu České hudební rady přiblížila v osobním rozhovoru doktorka Lenka Dohnalová, projektová manažerka IDU a tajemnice ČHR.

Česká hudební rada se výrazně zapojila mimo jiné do přípravy a realizace Roku české hudby. K exportu české hudby také využívá mezinárodní veletrhy, jako například MIDEM, kde se představují současní čeští skladatelé. Partnerem IDU a ČHR jsou také Česká centra, kterým IDU od roku 2004 dodává materiály k propagaci. V současné době vytváří elektronické balíčky tzv. Guidy, které ČC využívají dle své potřeby. Dále poskytuje *Sborník českých orchestrů* a specifické publikace (Antologie české hudby).³³⁶

V roce 2017 se od IDU odštěpila Česká hudební kancelář, která především zajišťuje účast na veletrzích, propagaci české hudby a produkci. Avšak žánrem klasické hudby se zabývá pouze výjimečně, například v období Roku české hudby. IDU zajišťuje i kontakty se zahraničními instituty a zprostředkovává kulturní výměny. Poskytuje také granty tzv. Malé mobility pro zahraniční akce a pro mladé české hudební manažery.³³⁷

³³⁶ DOHNALOVÁ, Lenka. Osobní rozhovor.

³³⁷ Tamtéž.

Pražský filharmonický sbor

Jednou z příspěvkových organizací MK je Pražský filharmonický sbor, jehož českou a zahraniční činnost samozřejmě ministerstvo hojně podporuje. Sbor je druhou z hudebních příspěvkových organizací MK vedle České filharmonie. Jelikož obě tělesa fungují na podobné bázi a získávají finanční příspěvky stejnou formou, je vhodné na tomto místě sbor blíže představit a umožnit tak případné porovnání činnosti obou těles.

Pražský filharmonický sbor vznikl v roce 1934 z iniciativy sbormistra Jana Kühna. První nahrávka vznikla ve spolupráci s Českou filharmonií v roce 1952. Od té doby sbor pravidelně s ČF spolupracuje a bylo vydáno dalších několik společných nahrávek. Jedním z přelomových vystoupení byl koncert Mahlerovy *Symfonie Tisíců*, jenž se uskutečnil v milánské opeře La Scala v roce 1970. Významnou událostí společně s Českou filharmonií bylo také nastudování Beethovenovy *Deváté Symfonie* pro závěrečný koncert Pražského jara 1990 po taktovkou světového dirigenta Leonarda Bernsteina.

Sbor spolupracuje také s významnými operními pěvci, jako je například sopranistka Anna Netrebko, se kterou v roce 2008 vznikla nahrávka v pražském Rudolfínu. Logisticky náročnou a velkolepou akcí sboru, České filharmonie a dalších těles pod vedením Symfonického orchestru Severoněmeckého rozhlasu Hamburg se uskutečnil v roce 2011 v O2 aréně koncert Mahlerovy *Symfonie tisíců*.³³⁸ V rámci Evropského roku kulturního dědictví 2018 uspořádal sbor několik koncertů. Některé proběhly v únoru v Ruské federaci, další například na podporu izraelsko-české kulturní spolupráce. Sbor dále využil oslavu 70. výročí od úmrtí L. Janáčka a 100. výročí založení Československa k účasti na srpnovém Bregenzském operním festivalu v Rakousku.³³⁹

Národní informační a poradenské středisko pro kulturu NIPOS

Další příspěvkovou organizací MK je NIPOS, jenž statistiky sleduje českou kulturní scénu. Od roku 2010 se věnuje monitoringu i hudebních souborů, a to profesionálních i neprofesionálních, zabývajících se celou škálou hudebních žánrů. Statistiky se sleduje 44 profesionálních těles včetně příspěvkových organizací. Počet koncertů profesionálních těles uskutečněných v zahraničí byl 519. Od roku 2012 je vykazována rostoucí tendence. Zahraniční koncerty se nezapočítávají do celkového počtu

³³⁸ PFS. O nás.

³³⁹ MINISTERSTVO KULTURY ČR. Kalendář akcí pořádaných v roce 2018: Stručný seznam akcí pořádaných v rámci ERDK 2018.

koncertů. Neprofesionální soubory hrály v zahraničí dle statistického sledování 208krát. NIPOS vytváří také pořadí hudebních souborů podle počtu koncertů v zahraničí.

Pořadí českých hudebních souborů

orchestr	státní/soukromý	2015	2016
Český národní symfonický orchestr	soukromý	28	121
Pražský filharmonický sbor	státní příspěvková org.	41	52
Plzeňská filharmonie	o.p.s.	33	34
Česká filharmonie	státní příspěvková org.	37	32 ³⁴⁰
Severočeská filharmonie Teplice	městský	39	28
PKF – Prague Philharmonia	o.p.s.	12	28
Český filharmonický sbor Brno	o.p.s.	33	26
Janáčkova filharmonie Ostrava	městská příspěvková	9	21
Bohemian Symphony Orchestra Prague	soukromá org		
Filharmonie Bohuslava Martinů	o.p.s.	11	17
Symfonický orchestr hl.m. Prahy FOK	městská příspěvková org.	24	13
Jihočeská filharmonie	krajská příspěvková org.	5	10
Moravská filharmonie Olomouc	městská příspěvková org.	25	8

Zdroj: vlastní úprava statistického přehledu NIPOS: Základní statistické údaje o kultuře v České republice: Umění II.

³⁴⁰ Pozn. autorky: dle Výroční zprávy ČF 2016 se uskutečnilo 28 koncertů.

Příloha č.4 - Česká filharmonie v kulturní diplomacii ČR

4.1. Krize České filharmonie v roce 2008

Krizové období nastalo kolem roku 2008, kdy se vybíral nový šéfdirigent. Tématu budoucnosti ČF se hojně věnoval domácí tisk a do rukou Ministerstva kultury byla vypracována řada analýz a doporučení. Jednu z nich představil Vladimír Darjanin, krátkodobý ředitel ČF a známá osobnost českého hudebního světa. Ačkoliv se jeho analýza a texty dalších odborníků vážou k roku 2008, jejich slova ohledně významu, možnostech a výzvách jsou nadčasová a neměla by být zapomínána ani v dobách, kdy se ČF daří po všech stránkách.

Darjanin zhodnotil význam ČF jako špičkového orchestru a reprezentanta české kultury a státu, jehož role je velmi důležitá a bezkonkurenční. Uvedl, že zásadním problémem v době krize byl špatný management a nekoordinovanost činnosti. Zdůraznil potřebu šéfdirigenta, který bude v souladu s cítěním hráčů, aby se udržela kvalita a profesionalita tělesa. K zájezdní činnosti dodal: „*Zájezdy po Evropě musí být nejenom ekonomicky zajímavé, ale zároveň prestižní.*“³⁴¹ Uvedl, že velmi důležitý je výběr spolupracujících zahraničních agentur, jež musí být prestižní.

K analyzování kritického stavu toho roku se věnoval také Martin Harold, tehdejší ředitel instituce. Ten zdůraznil, že hlavním problémem je nezájem zahraničí o účinkování ČF a nedostatek světových dirigentů spolupracujících s orchestrem. „*V roce 2008 se ČF při zájezdu do USA nedostala do žádného významného hudebního domu. Zároveň neúčinkuje na téměř žádných významných festivalech.*“³⁴² Cílem, dle něj, bylo dostat ČF opět mezi světově nejlépe hodnocené orchestry a vnímat ji jako nositelku nejvyšších uměleckých hodnot a kulturního ambasadora České republiky.³⁴³

Další krátkodobý ředitel Jiří Kovář ve svém textu adresovanému Ministerstvu kultury uvedl, že je nutné také navázat spolupráci s nadějnými mladými umělci a vyhnout se stereotypům. Ohledně zájezdů je, dle něj, nutné zajistit splnitelnost uměleckých a ekonomických cílů, včetně uvedení v soulad s uměleckou strategií ČF. Program zájezdů by neměl být předvídatelný a orchestr by se neměl nechat ovládat zahraničními producenty a agenturami ohledně výběru skladeb.³⁴⁴ Na závěr lze dodat slova Richarda

³⁴¹ DARJANIN, Vladimír. Česká filharmonie – víc než orchestr. S. 5.

³⁴² HAROLD, Martin. Česká filharmonie. S. 8.

³⁴³ Tamtéž. S. 8.

³⁴⁴ KOVÁŘ, Jiří. Návrh koncepce další činnosti České filharmonie jako významné umělecké instituce, jejího poslání, cílů a řízení, včetně představ o jejím financování. S. 5.

Sporky, taktéž tehdejšího ředitele. „Vývoz české hudby do zahraničí je jednou z priorit České filharmonie. Lze bez nadsázky říci, že ČF je rodinným stříbrem České republiky.“³⁴⁵

4.2 Nahrávací činnost České filharmonie

Nahrávky jsou, jak již bylo uvedeno, jednou ze zásadních součástí značky orchestru v zahraničí a vstupují do hodnocení. Již v první polovině 20. století vznikly nahrávky, jež dodnes mají význam pro prezentaci orchestru a jsou stále oblíbené. Působivým dílem je počín z roku 1939, na němž se objevuje provedení *Mé Vlasti* pod vedením Talicha.³⁴⁶

V roce 2017 bylo vydáno 8 titulů společností Decca. Jedná se o nahrávky Dvořákových *Biblických písní* a *Requiem* z festivalu Dvořákova Praha ve spolupráci s Pražským filharmonickým sborem. Vydala se také Janáčková *Symfonieta* a pro český Supraphon dílo Bohuslava Martinů. Zároveň se i natáčelo pro zahraniční televize. V březnu 2017 pro francouzskou společnost Arte Concert.³⁴⁷ Byly pořízeny i nahrávky koncertů v Rumunsku pro tamní státní televizi či Radio Espace 2.³⁴⁸

V roce 2016 byl ve spolupráci s mezinárodní společností UNITEL, Českou televizí a režisérkou Barbarou Willis Sweete natočen dokumentární film s názvem „Objevování Dvořáka“. „Film zachycuje Českou filharmonii v čele s Jiřím Bělohlávkem při nahrávání kompletních symfonií a koncertů Antonína Dvořáka pro britské vydavatelství Decca Classics.“³⁴⁹ Spolupráce s renomovanou kanadskou režisérkou přinesla divákům nový pohled na život slavného skladatele a dle slov výkonného ředitele ČT art Tomáše Motla se jedná o obrovský přínos pro kulturní scénu.³⁵⁰

Nahrávky českých skladeb však vydávají i zahraniční orchestry. Proslulá je například nahrávka Dvořákova *Violoncellového koncertu* ruským dirigentem Mstislavem Rostropovičem ze srpna roku 1968. Na londýnském festivalu BBC Proms se tenkrát představil Sovětský státní orchestr. Koncert doprovázely protisovětské demonstrace v souvislosti se vpádem vojsk Varšavské smlouvy do Prahy v tentýž den. Podporu

³⁴⁵ ŠPORKA, Richard. Návrh koncepce další činnosti organizace Česká filharmonie. S. 1.

³⁴⁶ ČESKÁ FILHARMONIE. Výroční zpráva České filharmonie 2017. S. 11.

³⁴⁷ Tamtéž. S. 11.

³⁴⁸ MINISTERSTVO KULTURY ČR. Výroční zpráva Ministerstva kultury za rok 2017. S. 168.

³⁴⁹ ČESKÁ FILHARMONIE. Výroční zpráva České filharmonie 2014. S. 13.

³⁵⁰ Tamtéž. S. 13.

Československu v krizovém okamžiku vyjádřil Rostropovič v zaplněném sále londýnské Royal Albert Hall symbolickým zdvižením partitury Antonína Dvořáka.³⁵¹

Akce BBC včetně radiového vysílání byly vlivné po celé 20. století. Podpora okupovaným zemím byla vyjadřována mimo jiné pozvánkami jejich orchestrů a hraním národních skladeb. „*Když v roce 1935 hostovala Česká filharmonie s Václavem Talichem poprvé v Londýně, pozvala ji BBC k soubornému provedení Dvořákových Slovanských tanců v rozhlasovém studiu.*“³⁵²

To vše dokazuje symbolickou sílu hudby, jež dokáže překonávat skutečné i ideologické hranice, spojovat mezinárodní společnost a fungovat jako součást diplomatických aktivit států. Zahraniční přenosy koncertů a vysílání pořadů BBC po roce 1940 zajišťovala speciální služba BBC Overseas Service. Československý hlas a vyjádření podpory krajanům představovali například čeští umělci emigranti jako byl pěvec Otakar Kraus či klavírista a dirigent Walter Süsskind.³⁵³

4.3 Zájezdy České filharmonie od roku 2013 do podzimu 2018

měsíc	státy/počet koncertů	dirigenti	sólisté	repertoár
2013				
1/2	Španělsko, Německo, Lucembursko/10	Krzysztof Urbąnsky (PL)	Sol Gabetta, Alice Sara Ott	Dvořák, Smetana
3	Spojené Arabské emiráty/ festival Abú Dhabí/3	Jiří Bělohlávek	Anna María Martínéz, Plácido Domingo, Bryn Terfel, Joshua Bell	Wagner, Verdi, Dvořák, Smetana aj.
4	Velká Británie/6	Jiří Bělohlávek	Freddy Kempf, Hélène Grimaud, Josef Špaček	Dvořák, Smetana, Beethoven
7	Německo/festival Kissinger Sommer/2	Jiří Bělohlávek, Manfred Honeck (A)	Alban Gerhardt, Magdalena Müllerperth, Piotr Anderszewski	Mozart, Beethoven aj.
9	Itálie/1	Jiří Bělohlávek	Kirill Gerstein	Smetana, Rachmaninov, Beethoven
10/11	Japonsko/7	Jiří Bělohlávek	Josef Špaček, Isabelle Faust, Hisako Kawamura,	Dvořák, Glinka, Brahms aj.

³⁵¹ KADLEC, Petr. Uprchlíci vysílají pro Čechy.

³⁵² Tamtéž

³⁵³ Tamtéž

			Narka Hakhnazaryana	
2014				
2	Evropa/5	Jiří Bělohlávek	Nikolaj Luganskij	Smetana, Dvořák, Chopin aj.
3	Německo/1	Jiří Bělohlávek	Hélène Grimaud	Dvořák, Brahms, Schubert
5/6	Čína a Jižní Korea/7	Jiří Bělohlávek	Paul Lewis	Smetana, Dvořák, Brahms
6	Itálie/ festival v Ravenně/1	Valerij Gergijev (RU)	Yeol Eum Son	Čajkovskij, Rachmaninov, Musorgskij
6	Německo/festival Kissinger Sommer/2	Jiří Bělohlávek	David Gareth	Haydn, Vivaldi, Voříšek
7	Německo/festival Audi Sommekonzerte	Kent Nagano (US)	Rudolf Buchbinder, Genia Kühmeier, Raphaela Gromes, Audi Jugendchorakademie	Mahler, Dvořák, Beethoven aj.
8	Rakousko/festival Grafenegg/1	Jiří Bělohlávek	Bernarda Fink	Smetana, Dvořák
8	Velká Británie, Německo, Švýcarsko/ festivaly Edinburgh International Festival, BBC Proms, Rheingau Musik Festival, Septembre Musical/5	Jiří Bělohlávek	Bernarda Fink, Nicola Benedetti, Alisa Weilerstein,	Martinů, Janáček, Dvořák, Beethoven aj.
9	Itálie/4	Jiří Bělohlávek	Behzod Abduraimov	Smetana. Dvořák, Janáček, Čajkovskij
9	Slovensko, Rakousko/ Bratislavské hudební slavnosti/2	Jiří Bělohlávek	Behzod Abduraimov, Václav Mácha	Dvořák, Prokofjev, Fišer
2015				
2	Španělsko/4	Jiří Bělohlávek	Truls Mørk	Strauss, Schumann, Dvořák
3	Rakousko/3	Jiří Bělohlávek	Josef Špaček, Jan Martiník	Martinů, Suk, Janáček

3	Polsko/Velikonoční festival Ludwiga van Beethovena aj./3	Jiří Bělohlávek	Rudolf Buchbinder, Josef Špaček	Suk, Martinů, Dvořák aj.
4	Spojené Království/7	Jiří Bělohlávek	Josef Špaček, Chloë Hanslip, Sarah Fox	Smetana, Dvořák, Mendelssohn-Bartholdy aj.
5	Německo/2	Petr Altrichter	Alisa Weilerstein	Smetana, Dvořák, Janáček
6	Německo/2	James Gaffigan, Jiří Bělohlávek	Midori	Beethoven, Dvořák, Schumann
2016				
2/3	Evropa/5	Jiří Bělohlávek	Kirill Gerstein	Dvořák, Čajkovskij
8/9	Evropské festivaly/Wiesbaden, Grafenegg, Merano, Mallorca/4	Jiří Bělohlávek	Hilary Hahn	Mozart, Dvořák aj.
9	Švýcarsko, Německo/2	Jiří Bělohlávek	Hilary Hahn	Mozart, Dvořák aj.
10	Rakousko/1	Jiří Bělohlávek	Josef Špaček	Mozart, Dvořák aj.
10	Čína/8	Jiří Bělohlávek	Josef Špaček, Yu-Chien Tseng	Dvořák, Smetana
11/12	Německo/5	Jiří Bělohlávek	Katia Buniatishvili	Schumann, Rachmaninov, Dvořák aj.
2017				
3	Evropa/3	Jiří Bělohlávek, Jakub Hrůša	Nikolaj Znaider	Dvořák, Martinů, Mozart, Smetana
5	Německo/1	Jiří Bělohlávek		Smetana
8	Rakousko/festival Grafenegg/2	Tomáš Netopil	Truls Mørk, Diana Damrau	Dvořák, Mozart, Strauss
9	Rumunsko/festival George Enescu/2	Cristian Macelaru/RM	Valentin Radutiu, Nikolaj Znaider	Dvořák, Šostakovič, Martinů aj.
9/10	Asie/Jižní Korea, Japonsko a Tchaj-wan/10	Petr Altrichter	Isang Enders, Jean-Guihen Queyras, Alice Sara Ott aj.	Dvořák, Smetana, Brahms aj.
10	Švýcarsko/4	Tomáš Netopil	Truls Mørk	

2018				
2	Velká Británie a Irsko/7	Tomáš Netopil	Alisa Weilerstein, Josef Špaček	Dvořák, Šostakovič, Mozart aj.
10/11	Zahajovací turné Bratislava, Londýn, USA a Vídeň	Semjon Byčkov	Alisa Weilerstein, Christiane Karg, Kirill Gerstein, Pražský filharmonický sbor,	Dvořák, Smetana, Mahler, Čajkovskij aj.

Zdroj: vlastní úprava informací z přehledů zájezdů ČF (www.cf.cz).

4.4 Historický vývoj zájezdové činnosti ČF

Česká filharmonie vyjížděla na zájezdy již od počátku svého působení. Podmínky však vhodně nastavilo několik českých komorních uskupení, která vycestovala ještě před ní. Jejich zahraniční cesty a úspěchy otevřely brány České filharmonii. Konkrétně Smetanovo kvarteto či Janáčkovovo kvarteto se zasloužily o to, že česká hudba se stala žádanou.³⁵⁴ První zájezd se uskutečnil v roce 1901, kdy se osamostatnila od Národního divadla. Oproti dnešním typům zájezdů se však zpočátku jednalo především o dlouhodobé rezidenční pobyty hlavně v oblasti habsburské monarchie, které sloužily k opatření finančních prostředků. Tyto rezidence se však opět vracejí do současných koncepcí a plánů ČF, a to především na zahraničních festivalech. Dnes však není hlavním účelem finanční zisk. Orchester si díky dlouhodobému působení chce zajistit renomé a představit celou šíři svého repertoáru a schopností.

Jedním z prvních skutečně zahraničních zájezdů byl výjezd v roce 1902 do Velké Británie, kam se ČF dostala na pozvání houslisty Jana Kubelíka, kterého již tamní publikum velmi dobře znalo. Tenkrát se však v orchestr z marketingových důvodů nepředstavil pod svým skutečným jménem, ale jako *The Bohemian Orchestra from Prague* nebo jindy jako *The Kubelik Bohemian Orchestra*.³⁵⁵ Následovalo velké turné do Ruska, kde strávili hráči celých pět měsíců.³⁵⁶ Dlouhodobé pobyty většinou znamenaly více než 130 koncertů, a kromě Ruska se konaly v Polsku, kam se v posledních letech ČF vydává velmi zřídka.

Do vypuknutí první světové války ČF vycestovala do zahraničí pouze devětkrát a v meziválečném období patnáctkrát.³⁵⁷ Od dvacátých let se pod vedením dirigenta

³⁵⁴ POSPÍŠIL, Vilém. S Českou filharmonií třemi světadíly. S. 7.

³⁵⁵ MATĚJKA, Ivan. Česká filharmonie na cestách.

³⁵⁶ KOLÁČKOVÁ, Yvetta. Česká filharmonie 100 plus 10. S. 22.

³⁵⁷ Tamtéž. S. 124.

Václava Talicha orchestr prezentoval například v Itálii či Vídni. Budování reputace za hranicemi se stalo velmi žádané, avšak ČF stále neměla odvahu prezentovat se pod pravým českým názvem a zahraniční pořadatelé podporovali například název *Prague Philharmonic Orchestra*, *National Orchestra of Czechoslovakia* či *Prague Symphony Orchestra*. V Británii se dočkal orchestr uvedení pod svým jménem až v roce 1956.³⁵⁸

Finanční stránka ustoupila do pozadí po zestátnění orchestru v roce 1945 a hlavní účel se ocitl v rovině kulturněpolitické a čistě reprezentační.³⁵⁹ Před komunistickým převratem se uskutečnily dva zájezdy, a to do Francie a Švýcarska a Polska. Po roce 1948 byly zahraniční výjezdy pozastaveny a až roku 1954 se opět mohlo začít vyjíždět, ale tentokrát pouze do spřátelených států. Slavné turné tří kontinentů se uskutečnilo v roce 1959.³⁶⁰ Zájezdy ČF do lidově demokratických zemí se většinou uskutečňovaly na nekomerční bázi na základě kulturních dohod s jednotlivými státy. Všechny zájezdy, bez výjimky, byly velmi přísně sledovány a některým členům ČF nebyl výjezd do ciziny vůbec povolen z důvodu podezření z plánování emigrace.³⁶¹

Od poloviny 50. let, v době relativního uvolnění režimu, začala České filharmonie do zahraničí vyjíždět již pravidelně, a to nikoliv pouze v rámci východního bloku. Objevovala se také ve Velké Británii, Belgii či Rakousku. „*Naplňovala se tak idea šéfdirigenta Karla Ančerla, který si uvědomoval, že konfrontace se světovým prostředím je pro Českou filharmonii životně nezbytná. Mimo Evropu ovšem prozatím šířili dobré jméno české interpretační školy jen jednotliví hráči či malá uskupení, i když mnozí byli jemnými i těsnějšími pouty spojeni se značkou ČF.*“³⁶²

Za socialismu se ČF stala jedním ze států podporovaných vývozních artiklů, kterých v té době rozhodně nebylo mnoho. Zajímavostí je téměř nulová činnost v Polsku, které bylo po 2. sv. v. značně uzavřené a za dob komunismu se tam vydala ČF pouze dvakrát. Do Ruska se zájezdy obnovily až v roce 1957 a byly zcela viditelně ovlivněny socialismem. Často se ČF také objevovala v Budapešti.³⁶³

Pro realizaci zahraniční části programu spolupracovala s monopolní státní agenturou Pragokonzert, avšak spolupráce se často mýjela účinkem. Pragokonzert spíše, než umělecké cíle hledal možnosti finančního zisku a úroveň zájezdů tomu odpovídala.

³⁵⁸ MATĚJKA.

³⁵⁹ POSPÍŠIL. S. 10.

³⁶⁰ IBLOVÁ, Michaela. Česká filharmonie pod tlakem stalinské kulturní politiky v padesátých letech. S. 118.

³⁶¹ Tamtéž. S. 121.

³⁶² MATĚJKA.

³⁶³ KOLÁČKOVÁ. S. 137.

Vlastní zájezdové oddělení či agenturu si však nemohla sama ČF vytvořit. K pozitivním příkladům spolupráce patřilo udržení pravidelných zájezdů ve spolupráci s renomovanými zahraničními agenturami. Kromě velkých událostí typu turné do Japonska či USA se pravidelně účinkovalo na festivalech v Evropě. Zároveň Československý stát posiloval mezinárodní kulturní vazby skrze nabídky hostování a koncerty zahraničních těles.³⁶⁴

V roce 1959 se ČF poprvé vydala za hranice Evropy a rovnou se jednalo o největší turné její historie. Během tří měsíců se představila na třech kontinentech, kde zahrála více než padesátkrát. Toto turné předčilo veškerou zájezdní činnost jiných světových orchestrů a stalo se doslova legendárním. Tato velkolepá událost byla „*výsledkem důsledné kulturní politiky státu a včetně státní podpory vývoje české hudby.*“³⁶⁵

Při tvorbě programu tohoto velkolepého zájezdu, což platí dodnes, muselo být bráno v potaz mnoho aspektů. Přání a požadavky producentů, technické podmínky sálu či specifika kulturního prostředí.³⁶⁶ Cílem však od počátku bylo a zůstává zařadit velké množství českých skladeb a rozvinout plný potenciál orchestru.

Turné se odehrálo na Novém Zélandu, v Austrálii, Japonsku, Číně, Indii a v Sovětském svazu. Dle slov autora publikace *S Českou filharmonií třemi světadíly* mimo jiné koncertování na Novém Zélandu podle tamního tisku „*prolomilo mezinárodní hradby*“ a přineslo zcela něco nového pro zdejší publikum a doposud nerozvinutou hudební scénu.³⁶⁷ V Austrálii se ČF představila jako vůbec první zahraniční orchestr. Australské deníky nešetřily chválou a zvaly obyvatelstvo na koncerty českého orchestru.³⁶⁸

Koncertování v Indii také mělo svá specifika. V roce 1959 se tam nacházelo pouze několik hudebních sálů evropského typu a podmínky pro hraní byly značně omezeny. Zároveň se koncertů evropské klasické hudby účastnil pouze diplomatický sbor, cizinci a nejbohatší elita státu. Ačkoliv ČF nehrála v Indii jako první zahraniční orchestr získala, oproti například Vídeňské filharmonii, velmi pozitivní novinářské kritiky.³⁶⁹

³⁶⁴ KOHOUTEK, Ctirad. Česká filharmonie v letech 1980-1987 včetně pokusu o výhled. S. 20.

³⁶⁵ POSPÍŠIL. S. 6.

³⁶⁶ Tamtéž. S. 16.

³⁶⁷ Tamtéž. S. 28.

³⁶⁸ Tamtéž. S. 40-43.

³⁶⁹ Tamtéž. S. 101.